

**SIGNATUUR
DIGITALE KOPIE:**

***SHELF NUMBER
DIGITAL COPY:***

UBM: Digitale kopie 109168

DUITSCH E GRAMMATIC A

VOOR NEDERLANDSCHE SCHOLEN

DOOR

CH. ALTENA,

LECTOR, HOOFD VAN ONDERWIJS IN DE LETTERKUNDIGE VAKKEN
AAN DE CADETTENSCHOOL TE ALKMAAR.

VIERDE, HERZIENE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1910.

Broch. bog-9

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

I. VAN GELDEREN,
DUITSCH WOORDENBOEK.

EERSTE DEEL: Duitsch-Nederlandsch.

TWEEDE DEEL: Nederlandsch-Duitsch.

f 5,80 in half leer in 1 deel of **2 dln. in linnen f 5,80.**

Met het Deutsche Woordenboek van den heer Van Gelderen, heeft de firma J. B. Wolters **hare verzameling woordenboeken voor de moderne talen** voltooid.

Over het geheel lijkt mij Van Gelderen's Duitsch Woordenboek als **zelfstandig, naar een degelijke methode vervaardigd werk, een boek van waarde.**

De Gids, Maart 1909.

Für den Niederländer, der die Deutsche Sprache in all ihren Feinheiten zu beherrschen wünscht, ist dieses Nachschlagebuch **unentbehrlich.**

D. Wochenzeit. f. d. Niederl. u. Belg., 13 Desember 1908.

Wij twijfelen er niet aan, of dit woordenboek, **het beste**, dat wij op 't oogeblik hebben, zal zijn weg wel vinden.

Nieuwe Schoolblad, 21 November 1908.

Dit is het *nieuwste* Deutsche Woordenboek, nieuw ook in dezen zin, dat het de woorden en uitdrukkingen bevat der hedendaagsche geschreven en gesproken Deutsche taal in de jongste spelling. Een korte proefneming overtuigde ons van de doelmatigheid en betrouwbaarheid van het woordenboek.

De Tijd.

We gelooven te kunnen verklaren, dat dit Deutsche woordenboek zich spoedig eene goede plaats zal veroveren naast de reeds bestaande en in meer dan een opzicht boven deze laatste zal worden verkozen.

Christ. Schoolbl.

Dit woordenboek komt ons na een eerste kennismaking zeer goed voor.

Nieuwe Crt.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

DUIISCHE GRAMMATICA.

DUITSCHÉ GRAMMÁTICA

VOOR NEDERLANDSCHE SCHOLEN

DOOR

CH. ALTENA,

LECTOR, HOOFD VAN ONDERWIJS IN DE LETTERKUNDIGE VAKKEN
AAN DE CADETTENSCHOOL TE ALKMAAR.

VIERDE, HERZIENE DRUK.

f 0.50.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS' U. M., 1910.



VOORBERICHT.

Welke kennis van de grammatica heeft de leerling van de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus noodig, niet om thema's te maken, maar om zich in de vreemde taal uit te drukken? Deze vraag heb ik mij voorgelegd bij de samenstelling van dit werkje, en zoo kwam ik er toe hier en daar wat weg te laten, van hetgeen de schoolgrammatica gewoonlijk geeft, en andere zaken op te nemen, die men er dikwijls niet in vindt.

Waar het gebruik uiteenloopt en verschillende vormen naast elkander voorkomen, deed ik een keus: een schoolgrammatica voor een vreemde taal mag, neen moet als een wetboek zijn, wil men den leerling niet onzeker maken — Herhaaldelijk heb ik in plaats van regels slechts voorbeelden gegeven.

Wat men in dit boekje vindt, brengen onze handleidingen ook, maar uit elkaar gerukt, verstrooid, waardoor ze voor herhaling, voor eigen studie en voor het naslaan minder geschikt zijn; bovendien blijft zelden hetzelfde boek gedurende den geheelen schooltijd in gebruik. Vandaar, dat ik behoefte gevoelde aan een grammatica, die den leerling gedurende den geheelen vijfjarigen cursus kan vergezellen, zoodat hij de stof steeds in denzelfden vorm en op dezelfde plaats kan vinden, en naar wier paragrafen de leeraar hem bij het maken van fouten kan verwijzen.

Om het boek voor dit doel geschikt te maken, moest het in het

Nederlandsch geschreven worden, wat voor mindergevorderden een groot voordeel, voor meergevorderden weinig nadeel heeft.

Dat het werkje nog tamelijk groot geworden is, behoeft niet af te schrikken: de voorbeelden nemen een groote plaats in.

Voor opmerkingen houd ik mij ten zeerste aanbevolen.

NIJMEGEN, Februari 1900.

DE SCHRIJVER.

BIJ DEN VIERDEN DRUK.

In den vierden druk is het aantal voorbeelden hier en daar vermeerderd, enkele paragrafen zijn omgewerkt, het geheel is daardoor, naar ik meen, bruikbaar geworden.

De Heer C. G. TROMP, leeraar aan de Rijkswaarschool voor onderwijzers te Nijmegen, voldeed aan veler wensch door de samenstelling van zijne oefeningen bij mijne grammatica, waarvan in 1909 de tweede druk bij de FIRMA WOLTERS verscheen.

ALKMAAR, 15 Juni 1910.

DE SCHRIJVER.

I N H O U D.

	Blz.
I. Verbuiging der bepalende woorden	1
II. Gebruik van het lidwoord	2
III. Het zelfstandig naamwoord	4
Geslacht	4
Verbuiging	5
a. der Duitsche woorden	6
b. der vreemde woorden	9
Woorden met verschillend geslacht en verschillend meervoud	10
Namen van maten	10
Verbuiging der persoonsnamen	11
Omschrijving van den genitief	11
IV. Het bijvoeglijk naamwoord	12
V. Trappen van vergelijking der bijvoegl. nw. en der bijwoorden	15
VI. Het voornaamwoord	17
a. Persoonlijke voornaamwoorden	17
b. Onbepaalde "	18
c. Bezittelijke "	19
d. Aanwijzende "	19
e. Bepalingaankondigende "	20
f. Vragende "	20
g. Betrekkelijke "	21

	Blz.
VII. Het telwoord	23
VIII. Het werkwoord	24
a. Vervoeging der hulpwerkwoorden	24
b. " van het zwakke werkwoord	24
c. " " sterke " 	26
d. Lijst der sterke werkwoorden	27
e. Onregelmatige " 	31
f. Beteekenis der hulpwerkwoorden van wijze	32
g. Het gebruik van de aanvoegende wijs	35
h. Regeering der werkwoorden	37
IX. Het voorzetsel	40
X. Beteekenis van sommige bijwoorden en voegwoorden.	46
XI. Opmerkingen over den zinsbouw	51

I. VERBUIGING DER BEPALENDE WOORDEN.

1. *Bepalende woorden* noemen wij de lidwoorden en de bijvoeglijk gebruikte voornaamwoorden en telwoorden: *dieses Haus, mein Garten, zwei Bäume.*

Männlich

Weiblich

Sächlich

Einzahl

1. *dieser, ein*

diese, eine

dieses, ein

2. *dieses, eines*

dieser, einer

dieses, eines

3. *diesem, einem*

dieser, einer

diesem, einem

4. *diesen, einen*

diese, eine

dieses, ein

Mehrzahl voor alle geslachten: 1 *diese*, 2 *dieser*, 3 *diesen*, 4 *diese*.

2. Evenals *dieser* verbuigt men: *der, jener, jeder, welcher, solcher, mancher, einige, alle, viele, wenige, mehrere*, terwijl *kein* en de bezittelijke voornaamwoorden in het enkelvoud als *ein*, en in het meervoud als *dieser* worden verbogen.

Opmerking. *Ein* wordt niet altijd zoo verbogen, als boven is aangegeven. **Onthoud dezen regel:** *Ein, kein en de bezittelijke voornaamw. hebben in den eersten nv. enkelv. van het manlijk en in den eersten en vierden nv. enkv. van het onzijdig geen uitgang, als ze bijvoeglijk gebruikt worden; b.v. ein Mann, ein Haus. Maar: Es ist einer, keiner (iemand, niemand) im Zimmer gewesen. Einer der Männer, eines der Häuser, omdat ze hier zelfstandig zijn. Ze zijn dan geen bepalende woorden.*

3. *Solch* en *welch* blijven voor *ein* zonder verbuigingsuitgang: *solch ein Mann. Welch ein Tiefs!* Wat een diepte!

Viel en *wenig* blijven gewoonlijk onverbogen voor een zelfstandig naamwoord zonder lidwoord, vooral als dit een zaaknaam is: *viel Geld; viel, wenig Menschen; mit viel, mit wenig Soldaten.* Denkt men echter minder aan de massa dan aan elke persoon of zaak afzonderlijk, dan verbuigt men *viel* en *wenig*: *Die Königin, begleitet von wenigen (enkele) Hofdamen; Viele Schiffbrüche sind leider zu erwähnen (te vermelden).*

4. Volgens § 2 zegt men: Aller Wein, Alles Bier (al de wijn, al het bier). Voor een voornaamwoord echter blijft all onveranderd: all mein Wein, all diefer Wein, all diefes Bier.

5. In den *ersten* en *vierden* naamval van het *manlijk* en *onzijdig* enkv. laat men *manch* voor een bijvoegl. nw. dikwijls zonder uitgang: *manch* braver Mann, *manch* altes Haus of *mancher* brave Mann, *manches* alte Haus.

II. GEBRUIK VAN HET LIDWOORD.

6. Men zegt: der Vater, die Mutter, der Onkel of Vater, Mutter, Onkel ist ausgegangen. — De Duitscher gebruikt in de taal van het dagelijksch leven het bepalend lidwoord bovendien dikwijls voor namen van personen uit zijne omgeving, vooral voor eigennamen van bloedverwanten, vrienden en kennissen: Wo ist der Johann? Die Marie ist im Garten.

7. Er legte sich auf den Rücken, wäscht sich die Hände, setzt die Mütze auf, zog die Stiefel an. In zulke zinnen, waarin het duidelijk is, wiens rug, handen etc. bedoeld worden, geeft de Duitscher de *voorkeur* aan het lidwoord, de Nederlander aan het bezittelijk voornaamwoord.

8. Der Tod des Socrates. Die Griechen sandten dem Xerxes einen Boten. Sie besiegten den Xerxes. Bij persoonsnamen uit de oudheid mag op deze wijze de 2^e, 3^e en 4^e nv. worden aangeduid, niet de 1^e. Het geschiedt ook dikwijls bij vrouwenamen uit lateren tijd: der Tod der Maria Stuart. Elisabeth lieb der Maria fagen, etc.

9. Men zegt: Tränen der Freude, ein Schrei des Entsetzens = tranen *van* vreugde, een kreet *van* ontzetting. Er war der Kälte und dem Hunger ausgefetzt = aan koude en honger blootgesteld. Ook hier staat het lidwoord om den naamval aan te duiden, is daarom overbodig en blijft weg in Tränen tiefter Reue, ein Schrei fürchtbaren Entsetzens. Sie waren großer Kälte ausgefetzt.

10. Er wurde zum Bürgermeister ernannt. Er hat seine Cousine zur Frau genommen. Er brachte es zum (bis zum) Hauptmann. Das

Amt eines Bürgermeisters = het ambt van burgemeester. Der Titel eines außerordentlichen Professors. — Philipp von Burgund erhielt den Beinamen des Gütigen.

11. De namen der maanden hebben in het Duitsch het lidwoord: Der Januar ist kalt. Im Januar. Bis zum Januar, bis in den Januar. Maar zonder lidwoord zegt men: Anfang, Mitte, Ende Januar. Indessen war es November geworden. Der Monat Mai.

12. In de bovengenoemde gevallen gebruikt de Duitscher het lidwoord, de Nederlander niet; in de volgende laat integendeel de Duitscher het lidwoord weg:

a. Herr Inspektor! = Mijnheer de Inspecteur! als aanspraak. Maar: Mijnheer de Inspecteur komt = Der Herr Inspektor kommt. Wordt de naam van den persoon genoemd, dan blijft het lidwoord altijd weg: Guten Tag, Herr Becker! Ist Herr Janssen zu Hause? Ist Herr Doktor Janssen da?

b. Bij de namen van de windstreken, wanneer er van een richting wordt gesproken: Sie kamen von Osten und wanderten nach Westen. Der Wind dreht sich nach Süden. Maar: Der Kranke muß unbedingt nach dem Süden = naar een zuidelijke streek.

c. Na all: aller Wein, alles Wasser ist verdorben = al de wijn etc.

d. Meestal voor ein, wanneer dit tegenover ander staat, en deze woorden niet op bepaalde personen of zaken betrekking hebben: Das Publikum drängte sich (verdrong zich) vor dem brennenden Hause. Einer (de een) rief nach der Feuerwehr, der andere nach der Polizei. Maar: Die zwei Knaben erschienen, der eine war blond, der andere dunkel.

13. Men onthoude de volgende uitdrukkingen: Im Fall der Not = in geval van nood. Er war im Hause = in huis. Das Pferd steht im Stalle = op stal. Das Kind war auf der Straße, in der Schule = op straat, in school. Im Gegenteil = integendeel. Ich habe es vom Hörensagen = van hooren zeggen. Er kam zum Vorschein = te voorschijn. Das gereicht ihm zur Ehre = strekt hem tot eer. Der König rief uns zu den Waffen = te wapen. Sie brachten das Geschütz des Feindes zum Schweigen = tot zwijgen. Er kam zum Besuch = op bezoek. Es war zum Tollwerden = om dol te worden. Er kam gegen Abend, Mittag, Morgen = tegen den avond etc.

III. HET ZELFSTANDIG NAAMWOORD.

Geslacht.

14. Het geslacht van het zelfst. nw. leert men het best door het gebruik. Een paar regels kunnen gemakkelijk onthouden worden:

Manlijk zijn de namen der windstreken: der Noorden.

Vrouwelijk zijn: a. de namen der Duitsche en der Nederlandsche rivieren: die Weichsel (ch = k), die Oder. Uitzonderingen: der Rhein, der Main, der Neckar, der Seck, der Sef.

b. de namen der boomen: die Pappel, die Eiche. Uitzonderingen: der Ahorn (Eschdoorn), der Flieder of der Hoflunder (vlierboom).

c. de namen der cijfers: die Eins, die Zwei.

d. de woorden op ei, ung, heit, feit, schaft.

Onzijdig zijn a. de namen der metalen: das Eisen. Uitz.: der Stahl, die Bronze (spreek de z = de Ned. z uit).

b. de namen der letters: das a, das hohe c.

15. In het geslacht der volgende woorden kan men zich gemakkelijk vergissen:

das Almosen (aalmoes)	die Gefahr	der Kontrast
der Anker	der Gehorjam	der Körper
die Antwort	die Gewalt (geweld,	der Kredit
die Arbeit	macht)	die Kreide
der Aufenthalt (verblijf)	die Glut	die Last
der Aufruhr	die Garnison	die Leinwand
der Balkon	die Idee	das Linial
das Beil	die Insel	das Lob
die Bibel	das Kabel	der Lohn
der Block	der Kanal	die Mauer
das Boot	das Kanapee	das Manöver
die Dauer (duur)	der Katholizismus, Pro-	der Nutzen
das Datum	testantismus etc.	die Nummer
das Delta	das Kap (kaap)	die Orgel
der Dialekt	das Kinn	der Park
das Echo	die Klingel (schel)	der Pavillon
das Glend	das Knie	die Person
die Form	der Kompaß	das Petschaft (cachet)
die Gabel	der Kongreß	die Pflicht
die Geduld	der Kontrakt	der Plan

das Portefeuille	der Speck	der Vers
der Prozeß	der Staub	der Verstand
der Raum	der Strand	der Viadufft
die Regel	der Teil, maar das Gegenteil (§ 24)	der Wert
der Respekt		die Wurzel
der Reim	der Trajekt (spoorweg- veer)	die Zahl
das Ruder (roeiriem, roer)	der Traktat	die Zeit
der Sand	der Transport	das Zelt (tent)
die Schulter	das Ufer	die Ziffer
die Schüffel	die Uhr	der Zirkus
die Schmach (smaad)	der Verein	die Zwiebel (ui, bloembol)

Verbuiging.

16. Twee algemeene regels. a. De derde naamval meervoud van een zelfstandig nw. gaat altijd op **n** uit.

b. De vrouwelijke woorden blijven in het enkelv. onveranderd.

17. Een Duitsch zelfstandig naamwoord wordt *zwak* of *sterk* verbogen. Een *manlijk* woord, dat **zwak verbogen** wordt, eindigt in alle naamvallen op **n**, uitgezonderd in den eersten naamval enk. Een *zwak vrouwelijk* zelfst. nw. gaat alleen in het meervoud op **n** uit. Geen *onzijdig* woord is zwak.

Männlich.	Einzahl.	Weiblich.
1 der Prinz		1 die Frau
2 des Prinzen		2 der Frau
3 dem Prinzen		3 der Frau
4 den Prinzen		4 die Frau
	Mehrzahl.	
1 die Prinzen		1 die Frauen
2 der Prinzen		2 der Frauen
3 den Prinzen		3 den Frauen
4 die Prinzen		4 die Frauen

18. Wordt een *manlijk* of *onzijdig* woord **sterk verbogen**, dan heeft het in den 2^{en} nv. enk. den uitgang **es** of **s**, in den 3^{en} nv. den uitgang **e** of geen uitgang.

19. Naar den *meervoudsuitgang* verdeelt men de **sterke** zelfst. nw. in vier klassen:

- 1^e klasse.** Meervoudsuitgang **e**: der Baum, die Bäume; das Boot, die Boote.
- 2^e klasse.** Geen meervoudsuitgang: der Wagen, die Wagen; der Garten, die Gärten.
- 3^e klasse.** Meervoudsuitgang **er**, **zoo mogelijk met Umlaut**: der Mann, die Männer; das Bild, die Bilder.
- 4^e klasse.** Meervoudsuitgang **en** (**nooit Umlaut**): der Staat, die Staaten.

1 ^e klasse	2 ^e klasse	3 ^e klasse	4 ^e klasse
Einzahl.			
1 der Baum	1 der Wagen	1 der Mann	1 der Staat
2 des Baumes	2 des Wagens	2 des Mannes	2 des Staates
3 dem Baume	3 dem Wagen	3 dem Manne	3 dem Staate
4 den Baum	4 den Wagen	4 den Mann	4 den Staat
Mehrzahl.			
1 die Bäume	1 die Wagen	1 die Männer	1 die Staaten
2 der Bäume	2 der Wagen	2 der Männer	2 der Staaten
3 den Bäumen	3 den Wagen	3 den Männern	3 den Staaten
4 die Bäume	4 die Wagen	4 die Männer	4 die Staaten

a. Duitsche woorden.

20. Manlijke woorden.

Regel. De manlijke woorden gaan volgens de *eerste klasse* der sterke verbuiging, zoo mogelijk met Umlaut: der Pappst (a lang), die Pappste (paus).

Uitzondering 1¹⁾ Wel volgens de *eerste klasse*, maar zonder Umlaut gaan: Abend, Aal, Arm, Amboß, Bräutigam, Dolch, Halm, Huf, avond paling arm aambeeld bruidegom dolk halm hoef Hund, Lachs, Laut, Monat, Ort, Pfad, Pol, Punkt, Schuh, hond zalm klank maand plaats pad pool punt schoen Star, Stoff, Strolch, Tag, Truntenbold, Beruf, Besuch, spreeuw stof landlooper dag dronkaard beroep bezoek Verluft, Versuch, verlies poging, proef.

Uitzondering 2. Tot de *tweede klasse* behooren de woorden op

¹⁾ Het is aan te bevelen, de uitzonderingen der 1e, 2e en 3e klasse in den meervoudsvorm uit het hoofd te leeren.

el, en, er, b.v. der Wagen, die Wagen ¹⁾). Van deze krijgen den
 Umlaut: Aker, Apfel, Bruder, Faden, Garten, Graben, Hafen,
 akker appel broeder draad tuin sloot haven
 Hammer, Laden, Mantel, Nagel, Ofen, Sattel,
 hamer winkel, luik mantel nagel, spijker kachel zadel
 Schnabel, Schwager, Vater, Vogel.
 snavel zwager vader vogel.

Uitzondering 3. Tot de *derde klasse* behooren: Böfewicht,
 booswicht

Geist, Gott, Mann, Rand, Strauch, Vormund, Wald, Wurm,
 geest god man rand struik voogd bosch worm
 Irrtum, Reichthum (dit zijn de eenige woorden op tum, die
 dwaling rijkdom.

manlijk zijn).

Uitzondering 4. Tot de *vierde klasse* behooren: Mast, Nachbar,
 mast buurman

Schmerz, See, Staat, Stachel, Strahl, Untertan, Vetter.
 smart meer staat angel straal onderdaan neef.

Uitzondering 5. Zwak zijn:

a. de volgende *persoonsnamen*: Bauer, Christ, Fürst, Graf,
 boer christen vorst graaf

Held, Herr ²⁾, Hirt, Mensch, Narr, Prinz, Tor.
 held heer herder mensch nar prins dwaas.

b. vier *diernamen*: Bär, Ochs, Fink, Spatz.
 beer os vink musch.

c. de woorden op e, b.v. der Bote, (bode). Uitzonderd der
 Käse (kaas), dat tot de tweede klasse behoort, mv. die Käse.

21. Vrouwelijke woorden.

Regel. De vrouwelijke woorden zijn *zwak*: die Frau, die
 Frauen.

Uitzondering 1. Volgens de *eerste klasse* der sterke verbuiging
 met Umlaut gaan: Ausflucht, Art, Bank, Braut, Brust, Faust,
 uitvlucht bijl bank bruid borst vuist
 Frucht, Gans, Hand, Haut, Kraft, Kuh, Kunst, Laus, Macht,
 vrucht gans hand huid kracht koe kunst luis mogendheid

¹⁾ De woorden der 2e klasse: Frieden, Funken, Gedanken, Glauben, Namen,
 vrede vonk gedachte geloof naam
 Wissen verliezen in den 1en nv. enkv. gewoonlijk de n: der Friede, des
 wil

Friedens, dem Frieden, den Frieden.

²⁾ In het enkelv. des, dem, den Herrn; mv. die, der, den, die Herren.

Magd, Maus, Nacht, Naht, Nuß, Schnur, Stadt, Wand, Wurst, meid muis nacht naad noot koord stad wand worst Zusammenkunft.

samenkomst.

Uitzondering 2. Tot de tweede klasse behooren Mutter en Tochter, mv. Mütter en Töchter.

22. Onzijdige woorden.

Regel. De onzijdige woorden gaan volgens de eerste klasse der sterke verbuiging, *zonder* Umlaut: das Schaf, die Schafe.

Uitzondering 1. Volgens de eerste klasse met Umlaut gaat alleen das Floß (vlot), die Flöße.

Uitzondering 2. Tot de tweede klasse behooren de woorden op el, en, er, chen, lein, en die welke met ge beginnen en op e eindigen; b.v. das Ufer, die Ufer; das Fräulein, die Fräulein (juffrouw); das Gebäude, die Gebäude (gebouw). Alleen das Kloster (klooster) krijgt een Umlaut, mv. die Klöster.

Uitzondering 3. Tot de derde klasse behooren:

a. Gemach, Geschlecht, Gesicht, Geipenft.

kamer geslacht gezicht spook.

b. de woorden op tum: das Bistum, die Bistümer.

c. de woorden, welke in het Nederlandsch het meervoud op *eren* vormen of kunnen vormen: das Ei, die Eier; das Volk, die Völker.

d. de volgende woorden:

Amt — Ämter	ambt	Haus — Häuser	huis
Bad — Bäder	bad	Holz — Hölzer	hout
Band — Bänder	band, lint	Horn — Hörner	horen
Bild — Bilder	beeld, plaat	Huhn — Hühner	hoen
Brett — Bretter	plank	Korn — Körner	korrel
Buch — Bücher	boek	Kraut — Kräuter	kruid
Dach — Dächer	dak	Land — Länder	land
Dorf — Dörfer	dorp	Loch — Löcher	gat
Fach — Fächer	vak	Nest — Nester	nest
Faß — Fässer	vat	Pfand — Pfänder	pand
Feld — Felder	veld	Reis — Reiser	takje, rijsje
Geld — Gelder	geld	Schild — Schilder	uithangbord
Glas — Gläser	glas	Schloß — Schlösser	slot
Glied — Glieder	lid	Schwert — Schwerter	zwaard
Grab — Gräber	graf	Tal — Täler	dal
Gras — Gräser	gras	Tuch — Tücher	doek
Haupt — Häupter	hoofd	Weib — Weiber	vrouw

Uitzondering 4. Tot de vierde klasse behooren: Auge, Ohr, Bett, oog oor bed
 Ende, Hemd, Herz. (Herz is onregelmatig: das Herz, des Herzens,
 einde hemd hart.
 dem Herzen, das Herz).

b. Vreemde woorden.

23. De Duitse taal bevat vele woorden van vreemden oorsprong; de leerling herkent ze door hun gelijkenis met de overeenkomstige Fransche woorden: der Soldat (le soldat); das Hospital (l'hôpital). Voor deze woorden gelden de volgende regels:

Regel I. De vrouwelijke vreemde woorden zijn zwak: die Akademie.

Regel II. De mannelijke vreemde persoonsnamen zijn zwak: der Soldat, des Soldaten. Uitgezonderd zijn die op al, an, ar, är, eur, ier, en op or met klemtoon, die volgens de eerste klasse der sterke verbuiging gaan, zonder Umlaut, b.v. General, Kapitän, Notar, Sekretär, Monteur, Offizier, Major; mv. Generale, Kapitäne etc.

Heeft de uitgang or den klemtoon niet, dan behoort het woord tot de vierde klasse der sterke verbuiging: der Doktor, die Doktoren.

Regel III. De vreemde manlijke en onzijdige voorwerpsnamen gaan volgens de eerste klasse der sterke verbuiging, zonder Umlaut: der Park, die Parke; das Zirkular, die Zirkulare.

De voorwerpsnamen op um echter behooren tot de vierde klasse en veranderen um in het meervoud in en: das Datum, die Daten; das Museum, die Museen.

Eenige vreemde woorden vormen hun meervoud niet volgens deze regels, o. a.:

der Kanal, die Kanäle	der Elefant, des Elefanten
der Altar, die Altäre	das Krokodil, die Krokodile
der Kaplan, die Kapläne	der Konjul, des Konjuls, die Konjulin
der Kardinal, die Kardinäle	das Insekt, des Insektes, die Insekten
der Diamant, des Diamanten	das Regiment, die Regimenten
der Komet, des Kometen	das Hospital, die Hospitäler
des Planet, des Planeten	der Nerv, des Nerves, die Nerven,
der Psalm, des Psalmes, die Psalmen	zenuw

terwijl andere den Franschen meervoudsuitgang s bewaren: das Sofa, die Sofas; der Compagnon, die Compagnons.

Woorden met verschillend geslacht en meervoud.

24. Eenige zelfst. nw. hebben al naar de beteekenis een verschillend geslacht of een verschillend meervoud:

der Band, Bände = boekdeel	das Band, Bänder = band, lint
	das Band, die Bande in figuurl. beteekenis, b.v. Freundschafts-, Liebesbände
die Banf, Banfen = inrichtingen voor den handel of voor het spel	die Banf, Bänfe in alle andere beteekenissen
der Bund, Bünde = de bond;	das Bund, Bunde = bos, b.v.
der Hojenbund = band van de broek om het midden van het lichaam	stroof, sleutels
der Heide = heiden	die Heide = heideveld
der Hut = hoed	die Hut = hoede
der Kiefer = kaak	die Kiefer = denneboom
der Leiter = geleider, b.v. Blitzableiter	die Leiter = ladder
die Marf = geldstuk	das Marf = merg
der Tau = dauw	das Tau (scheepsterm) = touw
der Schild, Schilde = schild	das Schild, b.v. Amtsschild, Wirtshauschild (§ 22, 3d)
die Steuer = belasting	das Steuer = roer
der Strauß, Sträuße = bouquet	der Strauß, Sträuße = struisvogel
der Tor, Toren = dwaas	das Tor, Tore = poort
das Wort, Wörter = enkele woorden buiten verband	das Wort, die Worte, een samenhangende groep

Het meervoud van Land is Länder; maar de Nederlanden = die Niederlande. Die Niederländer beteekent de Nederlanders.

Der Anteil, der Bestandteil, der Erbteil, der Weltteil, der Nachteil, der Vorteil etc.; maar das Gegenteil, das Urteil.

Namen van maten.

25. Namen van maten staan na de hoofdtelwoorden in het enkelvoud, wanneer men aan de hoeveelheid als een geheel en niet aan elk der afzonderlijke deelen denkt; vgl. drie pond en drie ponden koffie. Dus zehn Glas Bier. Ein Haus von 10 Meter

Breite mit drei Fenster Front. Das Kleid hat 4 Bahn Zeug. Hundert Mann Soldaten. — Uitgezonderd zijn de vrouwelijke namen van maten op e en de tijdmaten: Zwei Flaschen Wein. Drei Tage, Monate, Jahre, Jahrhunderte alt. Ein Kind von anderthalb Jahren.

Verbuiging van persoonsnamen.

26. Namen van personen krijgen slechts in den *tweeden naamval* een uitgang, en wel een s: Karls und Johanna's Bruder. Der Bruder Karls und Johanna's. Eindigt de naam op een sisklank (s, ß, sch, 3 of r), dan staat bij *familienamen* een apostrophe als teeken van den tweeden naamval: Strauß' Walzer (liever: Walzer von Strauß, § 27—3^o), Strauß' Tod. Bij *voornamen* echter is in dit geval ook *ens* als uitgang gebruikelijk: Felix' of Felixens Buch.

De vrouwelijke voornamen op ie of ia (Emilie, Emilia) vormen den genitief op de volgende wijze: Emilie's, Emilien's, Emilias Stiferei.

Na een verbogen bepalend woord (vgl. § 8) blijft de eigennaam zonder uitgang: die Fortschritte meines Heinrich im Deutschen. Maar als het regeerende woord volgt, zegt men: Meines Heinrich's Fortschritte.

Men zegt: Die Siege des Königs Friedrich des Großen, die Siege König Friedrich's des Großen en König Friedrich's des Großen Siege. (Herr wordt echter voor eigennamen altijd verbogen: Herrn Beckers Haus). Staat dus voor een eigennaam een titel met het lidwoord, dan wordt de titel en niet de naam verbogen; staat de titel zonder lidwoord, dan beschouwt men titel en eigennaam als een geheel en verbuigt den naam.

Past men dit toe op den datief en den accusatief, dan krijgt men b.v.: Er unterhandelte mit dem Fürsten Bismarck of mit Fürst Bismarck. Er besuchte den Fürsten Bismarck of Fürst Bismarck.

Wij bezochten, wij waren bij de familie Sattler, luidt in de taal van het dagelijksch leven: Wir besuchten Sattler's, waren bei Sattler's.

Omschrijving van den genitief.

27. In de volgende gevallen omschrijft men altijd of gewoonlijk den genitief:

1^o. Altijd, wanneer het zelfst. nw. zonder een bepalend woord en zonder bijvoegl. nw. staat: Der Genuß von Obst, von Früchten ist ihm unterragt.

2°. Altijd, wanneer een onverbogen hoofdtelwoord voor het zelfst. nw. staat: Ein Vater von drei Söhnen.

3°. Gewoonlijk, wanneer de genitief den maker noemt van het werk, dat door het regeerende substantief wordt aangegeven: Ein Gemälde von Israels (vgl. § 26).

4°. Gewoonlijk bij namen van landen en plaatsen zonder lidwoord: Die Umgegend von Rinnwegen. Der König von Italien. Maar die Berge der Schweiz.

5°. Die Ursachen von dem Tode meines Vaters of von meines Vaters Tode. In den eersten vorm is de omschrijving zeer gebruikelijk; in den tweeden vorm, waar de afhankelijke genitief voorafgaat, is ze noodzakelijk.

6°. Een *verdeelingsgenitief* mag altijd omschreven worden: Einer von meinen Brüdern. Das schönste von seinen Gemälden.

Noodzakelijk is de omschrijving:

a. Als het *afhankelijke* woord een *voornaamwoord* of een *tehoord* is: Einer von uns = een onzer. Acht von uns. Viele von euch = velen uwer. Der beste von allen.

b. Als het *regeerende* woord een *vragend voornaamwoord* is: Wer von euch = wie uwer. Wer von den Herren.

c. Wanneer het *afhankelijke* woord een door een *aanwijzend voornaamwoord* of door een *superlatief* bepaald zelfst. naamw. is: Ein Viter von diesem Wein. Ein Pfund vom besten Tabak.

In unjereiner (iemand als wij), Es (wir) waren unjer acht wordt de 2^e naamval nooit omschreven.

IV. HET BLJVOEGLIJK NAAMWOORD.

28.

Sterke verbuiging.

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
	Einzahl.	
1 guter Wein	1 gute Suppe	1 gutes Bier
2 guten (es) Weines	2 guter Suppe	2 guten (es) Bieres
3 gutem Weine	3 guter Suppe	3 gutem Biere
4 guten Wein	4 gute Suppe	4 gutes Bier
	Mehrzahl.	
1 gute Weine	1 gute Suppen	1 gute Biere
2 guter Weine	2 guter Suppen	2 guter Biere
3 guten Weinen	3 guten Suppen	3 guten Bieren
4 gute Weine	4 gute Suppen	4 gute Biere

Zwakke verbuiging.

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
	Einzahl.	
1 der gute Wein	1 die gute Suppe	1 das gute Bier
2 des guten Weines	2 der guten Suppe	2 des guten Bieres
3 dem guten Weine	3 der guten Suppe	3 dem guten Biere
4 den guten Wein	4 die gute Suppe	4 das gute Bier
	Mehrzahl.	
1 die guten Weine	1 die guten Suppen	1 die guten Biere
2 der guten Weine	2 der guten Suppen	2 der guten Biere
3 den guten Weinen	3 den guten Suppen	3 den guten Bieren
4 die guten Weine	4 die guten Suppen	4 die guten Biere

29. Een bijvoeglijk naamwoord wordt sterk en zwak verbogen. Zooals men boven ziet, hebben de *sterke vormen de uitgangen van het bepalend lidwoord*, behalve in den tweeden nv. enkv. van het manlijk en onzijdig, waar men es door en vervangt. De *zwakke vormen gaan alle op n uit*, behalve in den eersten naamval van het enkelvoud der drie geslachten en dus ook in den vierden naamval enkelvoud van het vrouwelijk en onzijdig, waar de uitgang e is.

De sterke vormen gebruikt men

1^o. Wanneer er geen bepalend woord voorafgaat (zie § 1).

2^o. Wanneer er een bepalend woord voorafgaat, dat den naamvalsuitgang mist:

Felsen von hartem Stein; ein Kleid von weicher Seide; ein Messer von hartem Metall. Der Kaufmann, von dessen großem Vorrat ich etwas gekauft habe, dessen ältester Sohn jetzt bei mir arbeitet, dessen neues Schiff heute vom Stapel läuft.

Zwei alte Pferde. Viel, wenig guter Wein; viel, wenig gutes Bier. Ein, mein, unser, euer, alter Vater ist krank. Er hat mein, unser, euer altes Haus gekauft. Solch, manch guter Wein.

De zwakke vormen gebruikt men, wanneer er voor het bijvoegl. nw. een bepalend woord staat, dat den naamvalsuitgang heeft:

Der Preis dieses, eines, meines, unseres, eures, guten Pferdes ist nicht zu hoch. Er zieht unseren kleinen Garten dem deinigem vor. Viele brave Menschen. Einige alte Bäume. Mancher gute Wein. Manche guten Weine.

In das viele Geld, ein jeder Mensch en dergelijke uitdrukkingen worden viel en jeder als bijvoegl. nw. verbogen: des vielen Geldes, dem vielen Gelde.

Staan voor een zelfst. nw. twee of meer bijvoegl. nw., dan hebben deze alle denzelfden uitgang: Ein armer, alter Mann, eines armen, alten Mannes.

30. Wordt een bijvoegl. nw. *zelfstandig* gebruikt, dan verbuigt men het toch als een bijvoegl. nw., dus alsof er nog een zelfst. nw. op volgde:

1 ein armer Verwundeter ¹⁾	1 der arme Verwundete
2 eines armen Verwundeten	2 des armen Verwundeten
3 einem armen Verwundeten	3 dem armen Verwundeten
4 einen armen Verwundeten	4 den armen Verwundeten
1 arme Verwundete	1 die armen Verwundeten
2 armer Verwundeten ¹⁾	2 der armen Verwundeten
3 armen Verwundeten	3 den armen Verwundeten
4 arme Verwundete	4 die armen Verwundeten

Evenzoo: ein Junge, das Junge (Tier); en ook waar men er geen zelfst. nw. bij denken kan: das Gute, des Guten, dem Guten, das Gute; von etwas Gutem; ein Ganzes. Ins Freie gehen; im Freien spielen.

31. De volgende zelfstandig gebruikte bijvoegl. nw. geeft men in het Nederlandsch door zelfst. naamwoorden weer: Ein Beamter, ein Bedienter, ein Befannter (kennis), ein Befehrter (bekeerling), ein Farbiger (kleurling), ein Fremder (vreemdeling), ein Freiwilliger (vrijwilliger), ein Sterblicher (sterveling), ein Reisender (reiziger), ein Vertrauter (vertrouweling), ein Gesandter (gezant). Natuurlijk wordt het: der Beamte, der Bediente, der Farbige enz.

Let er op, dat men zegt: ein Deutscher, der Deutsche, zwei Deutsche, omdat Deutsch hier een zelfstandig gebruikt bijvoegl. nw. is; maar ein Franzose, der Franzose, zwei Franzosen, daar Franzose een zelfst. nw. is: het overeenkomstige bijvoegl. nw. luidt *französisch*.

Eenige bijvoegl. nw. zijn geheel zelfst. nw. geworden, b.v.: ein helles Blau, Gelb enz.; der Greis.

32. Bij de bijvoegl. nw. op el, en, er moeten wij nog opmerken, dat deze uitgangen in de verbuiging gewoonlijk de e verliezen: edle, edler, edles, edlem, edlen; finstre, finstret, finstres, finstrem, finstren; ebne, ebner, ebnem, ebnen. In de vormen op em en en laat men bij de bijvoegl. nw. op el en er dikwijls de e van den verbuigingsuitgang weg en behoudt de e van den woorduitgang, dus ook: edelm, edeln, finstern en finstern.

33. Recht, links en de stoffelijke bijvoegl. nw. worden in het Duitsch *verbogen*: die rechte Hand; eine goldene, silberne, kupferne Uhr; ein

¹⁾ Afwijking; u in plaats van r.

eijernes Schiff. Dikwijls gebruikt de Duitscher in dit geval een samenstelling: eine Riefeluhr, eine Bleifugel.

34. *Niet verbogen* worden:

1^o. de bijvoegl. nw. op er, van namen van steden gevormd: der Hamburger Hafen; das Berliner Tageblatt.

2^o. ganz en halb voor namen van landen en steden, wanneer er geen lidwoord voorafgaat: halb Deutschland, ganz Berlin.

3^o. het bijvoegl. nw. in verbindingen als: eine rot-weiß-blaue Fahne, eine schwarz-weiße Kuh: alleen het laatste wordt hier verbogen.

35. Eenige bijvoegl. nw. worden met een *genitief* verbonden: Er war des Englischen, seiner Sinne nicht mächtig. Ich bin mir keiner Schuld bewußt. Er war seiner Sache gewiß. Andere met een *datief*: Er sieht seinem Bruder ähnlich (lijkt op zijn broer). Er war seinem Feinde nicht gewachsen, dieser war ihm überlegen (was hem de baas). Der Landvogt war ihm feind (vijandig). Dieser Ausdruck ist mir nicht geläufig (ik ben niet gewoon deze uitdrukking te gebruiken). Seine Frau war ihm ebenbürtig (met hem van denzelfden stand).

V. TRAPPEN VAN VERGELIJKING DER BIJVOEGLIJKE NAAMW. EN DER BIJWOORDEN.

36. Den **comparatief** en den **superlatief van het bijvoegl. nw.** vormt men evenals in het Nederlandsch door de uitgangen er en st.

De bijvoegl. nw. op el, en en er verliezen de e van dezen uitgang gewoonlijk voor den comparatiefuitgang er (vgl. § 32): Er ist eifler, heitrer als ich. Dieser Weg ist ebner als der andre.

In het Duitsch wordt de comparatief verbogen als het bijvoegl. nw. zelf. In de verbogen vormen is de onderdrukking van de genoemde e noodzakelijk, om een opeenhooping van toonlooze lettergrepen te vermijden: Ein edlerer Mann, einen ebneren Weg.

37. Wanneer het bijvoegl. nw. op d, t of een sisklank (f, ß, sch, r, z) uitgaat, en de laatste lettergreep *niet toonloos* is, is de uitgang van den superlatief est: wild, wilde**st**; bunt, bunte**st**; weiß, weiß**est**; maar reizend, reizend**st**; gefürchtet, gefürchtet**st**: voegde men

hier een e in, dan zouden er, daar de superlatief nog een verbuigingsuitgang aanneemt, drie toonlooze lettergrepen samenkomen, wat men steeds vermijdt: der gefürchtette.

38. De volgende bijvoegl. nw. krijgen in den *comparatief* en in den *superlatief* den Umlaut: alt, arg, arm, hart, jung, kalt, klug, krank, kurz, lang, scharf, schwach, schwarz, stark, warm; dus älter, älteste enz.

Afwijkende vormen hebben:

gut, besser, best; groß, größer, größt; hoch, höher¹⁾, höchst; nah näher, nächst; viel, mehr, meist; wenig, minder, mindest of weniger, wenigst.

In het Nederlandsch omschrijft men den superlatief gaarne met *meest*; dit doet men in het Duitsch niet: de meest gevreesde man = der gefürchtette Mann.

39. Wanneer *twee* personen of zaken vergeleken worden, gebruikt men niet zooals bij ons den superlatief, maar den *comparatief*: Er hatte zwei Brüder. Der **ältere** war Offizier, der **jüngere** Arzt: **ersterer** lebt noch, **letzterer** ist tot.

40. Men zegt: 1. Der Fluß ist hier breit, dort breiter und unterhalb der Stadt **am breitesten**. 2. Am Montag ist es in der Stadt **am lebhaftesten**. 3. Die Mutter ist **am glücklichsten**, wenn ihr Sohn da ist. Dezen vorm des superlatiefs gebruikt men, wanneer men *een eigenschap* van een voorwerp met *dezelfde eigenschap* van *hetzelfde* voorwerp, maar op een *andere plaats* (zie 1), op een *anderen tijd* (zie 2) of onder *andere omstandigheden* (zie 3) met elkander vergelijkt (vgl § 42).

41. Den superlatief die op een vergelijking wijst, b.v.: hij is de grootste van ons, noemt men een *relatieven*; duidt hij echter alleen een hoogen graad aan, dan heet hij *absoluut*. Deze laatste komt van het bijvoegl. nw. in het Nederlandsch weinig voor: Het is een *beste* jongen, een *allerliefst* kind; in het Duitsch daarentegen vindt men dezen vorm zeer dikwijls, vooral in brieven: Geehrtester Freund. Ihr ergebenster (dienstwillige) Diener.

42. Den *comparatief van het bijwoord* vormt men als dien van het bijvoegl. nw. door er: Er schreibt **schneller als ich**²⁾.

¹⁾ Komt er achter hoch een uitgang, die met e begint, dan wordt de ch stom, en men schrijft er een h voor. Zoo ook die Höhe.

²⁾ Let op oft, öfter, am öftesten. Öfters = manchmal, zuweilen.

Den *relatieven* superlatief omschrijft men met het voorzetsel an: Dein Bruder schreibt **am schnellsten**. Dieses Blatt wird hier **am meisten** gelesen. In plaats van am ersten en am letzten zegt men, wanneer er van volgorde sprake is, altijd **zuerst, zuletzt**. Onregelmatig zijn: bald, eher, am ehesten; gern, lieber, am liebsten.

De *absolute* superlatief van het bijwoord heeft verschillende vormen: Er ist längst tot (al lang). Er ist meist (meistens) in Paris. Höchst, äußerst gefährlich. Der Fürst hat ihn freundlichst, höflichst, gnädigst eingeladen. Ich bitte untertänigst, demütigst um Verzeihung. Ich danke bestens. Er wird spätestens (op zijn laatst) morgen hier sein, kann frühestens morgen kommen. Es geht ihm nicht zum besten (niet al te best). Ich wurde aufs angenehmste überrascht.

43. Men zegt: Er ist **ebenso** groß **wie** ich, singt **ebenso** schön **wie** sein Bruder; Wir sind **gleich** groß, sie singen **gleich** schön; Er ist **größer als** ich, singt **schöner als** sein Bruder. Er war größer als Gelehrter, **denn als** Dichter.

Der Kanal ist viel tiefer, weit tiefer, um vieles tiefer als früher. Dieser Kanal ist bei weitem der tiefste von allen. Op dezelfde wijze versterkt men den comparatief van het bijwoord, maar niet den superlatief: Er singt viel, weit, bei weitem schöner als ich.

VI. HET VOORNAAMWOORD.

44. a. Persoonlijke voornaamwoorden.

1 ^e Person	2 ^e Person	3 ^e Person.
1 ich	du Sie	er sie es
2 meiner	deiner Ihrer	seiner ihrer seiner
3 mir	dir Ihnen	ihm ihr ihm
4 mich	dich Sie	ihn sie es
1 wir	ihr Sie	sie
2 unser	euer Ihrer	ihrer
3 uns	euch Ihnen	ihnen
4 uns	euch Sie	sie

45. Du (meerv. ihr) wordt gebruikt:

a. wanneer kinderen tot elkander, tot hunne ouders of tot familieleden spreken.

b. wanneer oudere menschen tot kinderen spreken.

c. wanneer bloedverwanten met elkander spreken, of menschen

die op een zeer vertrouwelyken voet staan; in het laatste geval zijn zij overeengekomen, elkaar met du aan te spreken (duzen).

d. wanneer men tot God spreekt.

e. in sprookjes, fabelen en in verhalen uit den ouden tijd.

f. in spreekwoorden en spreuken.

In alle andere gevallen gebruikt men tegenover menschen altijd Sie, tegenover dieren en voorwerpen altijd du: O du, mein goldner Abendstern!

46. Onthoud nog de volgende uitdrukkingen:

Als ik *hem* was, deed ik het niet. An seiner Stelle, täte ich es nicht.
Wij waren met ons drieën. Wir (Es) waren unser drei; Wir waren zu drei, zu dritt.

Zij waren met hun achten. Sie (Es) waren ihrer acht; Sie waren zu acht.

Dat is een kennis van mij. Das ist ein Bekannter von mir.
Iemand als wij, kan dat niet betalen. **Unserer** (**unseres**) kann das nicht zahlen.

Met iemand als wij, neemt men het niet zoo nauw. Mit **unserem** nimmt man es nicht so genau.

Over **wie uwer** § 27, 6°.

Selbst is zelfs en zelf. Vergelijk: **Selbst** (= fogar) der Vater geht ins Theater en Der Vater geht **selbst** of **selber** ins Theater.

In plaats van einander (elkander) gebruik men dikwijls sich; Sie sahen sich verwundert an. Wir sehen uns bald wieder. Maar Sie verwundeten einander is niet hetzelfde als Sie verwundeten sich.

b. Onbepaalde voornaamwoorden.

47. Iemand en niemand stemmen in het gebruik overeen met iemand en niemand. Zij worden soms, vooral in de taal van het dagelijksch leven, vervangen door einer, eine, eines en feiner, feine, feines (zie § 2): Es ist **einer** im Zimmer gewesen. Nicht doch, **feiner** (= niemand).

Daar man, evenals het Nederlandsche *men*, slechts in den *eersten naamval* voorkomt, vervangt men het in de andere naamvallen door vormen van jemand of einer: Was man nicht weiß, macht **einem** nicht heiß = Wat iemand (je) niet weet, deert hem (je) niet.

48. Let op het gebruik van ein, fein, irgend en welche in de volgende zinnen: Mein Bruder und meine Schwester zanken sich

immer: **keins** (feiner) will nachgeben. — **Eins** (één ding) will ich Ihnen noch sagen: Geld bekommen Sie nicht. — Wir wollen noch **eins** trinken, singen (eins = een glas, een liedje). Ich will ihm **eins** auf den Raubenbeutel geben (een slag). — Suchst du Brombeeren? Hier stehen **welche** = Hier staan er.

Jrgend ein Mann = de een of andere man. **Jrgend einer** muß es getan haben = de een of ander. Wer nur **irgendwie** (eenigszins) konnte, floh die Stadt. **Jrgendwo** muß das Buch sein = ergens.

Vergelijk: Es brennt. **Ein** Vorhang nach dem anderen fängt Feuer (= het eene gordijn enz.) en: Von diesen beiden Vorhängen ist **der eine** alt, **der andere** neu. In den laatsten zin denkt men aan twee bepaalde gordijnen. Zie § 12 d.

c. Bezittelijke voornaamwoorden.

49. Ich — mein	es — sein
du — dein, Sie — Ihr	wir — unser
er — sein	ihr — euer, Sie — Ihr
sie — ihr	sie — ihr

50. Wessen Säbel ist das? Das ist der **meinige, deinige, Ihrige, seinige, ihrige, unfrige, eurige, ihrige**. Deze woorden worden als bijvoegl. nw. verbogen.

Mijnheer Uw vader	=	Ihr Herr Vater
Mevrouw Uwe Moeder	=	Ihre Frau Mutter
Mejuffrouw Uwe zuster	=	Ihre Fräulein Schwester

d. Aanwijzende voornaamwoorden.

51. Worden de aanwijzende voornaamwoorden der, die, das zelfstandig gebruikt, dan hebben zij de volgende verbuiging:

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.	Meerzahl.
1 der	1 die	1 das	1 die
2 dessen	2 deren	2 dessen	2 deren
3 dem	3 der	3 dem	3 denen
4 den	4 die	4 das	4 die

Siehst du den alten Mann da? **Deffen** (diens) Sohn hat man verhaftet. — Kennst du die Brüder? **Deren** Vater war mein Freund.

Bijvoeglijk gebruikt, verbuigt men deze aanwijzende voornaamwoorden als diezer (zie § 1).

Een *dergelijke* school vindt men hier ook = Eine solche of eine

derartige Schule findet man hier auch. Dergleichen kan alleen voor een meervoudig woord staan: dergleichen Schulen (= derartige, solche), of in de beteekenis van *iets dergelyks*: **Dergleichen** passiert bei uns ziemlich oft. Denk er aan, dat dergleichen niet wordt verbogen.

e. Bepalingaankondigende voornaamwoorden.

52. Zoo noemt men de aanwijzende voornaamwoorden, wanneer de aanwijzing eerst volledig wordt door den volgenden betrekkelijken zin: **Der (Derjenige)** ist zu beklagen, der seinen Freund hat. Das Schicksal **derer (Derjenigen)**, die am Leben blieben, war traurig. Traue **denen (Denjenigen)** nicht, die dir schmeicheln. Men gebruikt zoo der, die, das, die dan verbogen worden als de zelfstandige aanwijzende voornaamw. (zie § 51), behalve dat in den tweeden naamval meervoud **derer** in plaats van deren wordt gezegd. Verder der- die- dasjenige, der- die- dasjelbe, wier eerste deel als een lidwoord en wier tweede deel als een bijvoegl. naamwoord wordt verbogen: Das ist derjenige (derselbe Mann), der gestern zu uns kam.

In het Nederlandsch wordt ook het persoonlijk voornaamwoord bepalingaankondigend gebruikt: **Hem** (men weet nog niet, van wien gesproken wordt), die geen zorgen kent, noemt men dikwijls gelukkig; maar hij is het niet altijd — moet men vertalen: **Denjenigen (Den)**, der seine Sorgen kennt enz. — Wel **hem**, die het geluk heeft, brave ouders te bezitten: Wohl **dem**, der das Glück hat enz.

Maar is de persoon vooraf genoemd, dan is het persoonlijk vnv. niet bepaling-aankondigend en ook in het Duitsch op zijn plaats: Napoleon starb 1821 auf Sanct Helena. **Er** (men weet reeds, wie bedoeld wordt), dem Europa zu klein gewesen war, hatte sich in seinen letzten Lebensjahren mit einem Hause und Garten begnügen müssen.

f. Vragende voornaamwoorden.

53. Deze zijn wer, was, was für ein, was für en welcher.

Männl. en Weiblich.	Sächlich.
1 Wer	was
2 wessen	
3 wem	
4 wen	was

Mit **wessen** Wagen sind Sie gefahren? Von **wem** sprechen Sie?
Wen haben Sie zu Tisch geladen?

Wer is altijd enkelvoud en kan nooit het onderwerp van een
 werkwoord in het meervoud zijn.

Wie beweren dat? Wer behauptet das? Welche Personen
 behaupten das?

Wie komen er allemaal? Wer kommt alles?

Wie zijn er al gekomen? Wer ist (welche Personen sind) schon
 gekommen?

Wie zijn er al? Wer ist (welche Personen sind)
 schon da?

Wel kan men zeggen: Wer sind (waren) die Herren? want in
 dezen zin is Herren het onderwerp en wer het naamwoordelijk
 gezegde.

In was für ein wordt alleen ein verbogen, en wel op de gewone
 wijze (zie §§ 1 en 2): Was für ein Mann ist das? Mit was für
 einem Manne habe ich dich getroffen? Es ist ein Schiff gestrandet.
 Was für eins? Es sind wieder Schiffe gekommen? Was für welche?
 (vgl. § 41).

Even als in het Nederlandsch, zegt men van zaken woran,
 womit etc.: Woran denkst du? Womit schreibst du? Men mag
 echter woran niet als omschrijving van den 3^{en} naamval ge-
 bruiken: Waaraan heeft hij zijn redding te danken? = **Welchem**
Umstand verdankt er seine Rettung (vgl. § 77).

Het vragende voornaamwoord **wat** komt ook in uitroepen voor;
 was zelden: Wat een geluk! Welches Glück! — Wat was ik blij!
 Wie froh war ich! — Wat schreeuwt die jongen! Wie der Junge
 schreit. — Wat is die slim! Wie schlau der ist! of Ist der aber schlau!

g. Betrekkelijke voornaamwoorden.

54. Als betrekkelijke voornaamwoorden gebruikt men de aan-
 wijzende der, die, das en de vragende wer, was, welcher, welche,
 welches. Zie de verbuiging §§ 51 en 53.

Men zegt dus:

Das ist der Mann, **dessen** Tochter (die Frau, **deren** Tochter)
 gestern beerdigt wurde, Nederl. **wiens**, **wier** dochter. Wo wohnt
 der Mann, **dem** (die Frau, **der**) du das Paket gebracht hast? Nederl.
wien, **wie**.

Ist das der Mann, von **dem** (die Frau, von **der**) die Rede war?
 Nederl. van **wien**, van **wie**.

Berge, **deren** Giffel mit Schnee bedekt find, Nederl. **wier**. Fürften, **denen** Millionen gehorchten, Nederl. **wien**. Männer durch **die** Taufende elend wurden, Nederl. door **wie**.

Wer heeft nooit een antecedent. **Wer** ausgibt, muß einnehmen (wie kaatsen wil, moet den bal verwachten). **Wessen** Eltern tot find, der ist eine Waife. **Wem** nicht zu raten ist, ist nicht zu helfen. **Wen** man liebt, dem gehorcht man gerne.

Was kan een antecedent hebben, en wel de bepalingaankondigende das en dasjenige, een onbepaald voornaamwoord, een telwoord, een zelfstandigen superlatief of een zin: Das (alles, das Beste), **was** ich gelernt habe, habe ich von ihm. Er will nicht kommen, **was** ich stets vermutet habe. Maar: Dieses Buch ist das beste, **das** ich kenne = das beste Buch, das ich kenne.

Welch kan als betrekkelijk voornaamwoord niet in den tweeden naamval voorkomen. Hij sneuvelde in het gevecht, **welks** afloop zoo ongelukkig was: Er fiel in dem Gefechte, **dessen** Ausgang so unglücklich war.

Onthoud nog: Op den dag, **dat** hij sneuvelde: An dem Tage, **als (wo)** er fiel, niet daß. — Ich entdeckte die **Weise**, **wie** man das machte, niet worauf.

Men zegt: das Haus, **in dem** of worin er gewohnt hat, **von dem** of wovon die Rede war (§ 53), maar: **in das** er floh (vgl. § 102); der Mann, **von dem** du sprichst.

55. Ich, **der ich** arm bin; du, **der du** arm bist; er, der arm ist; sie, die arm ist. Wir, **die wir** arm sind; ihr, **die ihr** arm seid; fie die arm sind. Dir schenke ich das Geld, der du arm bist.

Wij zien het volgende: Is het betrekkelijk voornaamwoord onderwerp, en het antecedent een persoonl. vnv. van den 1^{en} of 2^{en} persoon, dan herhaalt men dit laatste in den eersten naamval achter het betrekkelijk voornaamwoord.

Sie, der Sie arm sind, wanneer men een man aanspreekt; Sie, die Sie arm sind, als men een vrouw aanspreekt of meer dan een persoon. De bovengenoemde regel geldt dus ook, wanneer in de beleefdheidsvorm het voornaamwoord van den 3^{en} persoon dat van den 2^{en} persoon vervangt.

Vater unser (aanspraak, dus 2^e persoon), der du bist im Himmel. Lieber Freund, der Sie mich kennen. Op overeenkomstige wijze handelt men, wanneer het antecedent een zelfst. naamwoord is, dat den aangesproken persoon noemt.

VII. HET TELWOORD.

56. Let op de uitspraak en de spelling van *sechzehn* en *sechzig* (de **ch** in beide *Zschlaut*); van *dreißig* en van *vierzehn*, *vierzig* (**ie** wordt hier kort uitgesproken).

Das Land hat **eine** Million, vier Millionen, vier Million fünf-hunderttausend Einwohner. **Sämtliche** Schiffe = alle schepen.

Hunderte, **Tausende** Menschen. Sie fielen zu **Hunderten**: **Hundert** en **Tausend** zijn hier onzijdige zelfstandige nw. van de *eerste* klasse der sterke verbuiging.

De *onbenoemde* eenheid heet **eins**; men telt **eins**, **zwei** enz. Zoo zegt men ook: Es hat **eins** geschlagen; Er kommt um halb **eins**, um drei Viertel (auf) **eins** (kwart voor éénen); Im Jahre neun-hundthundert und **eins**. Das kommt alles auf **eins** heraus. (Maar: Daarover zijn wij het eens = Darüber sind wir **einig**). Daarentegen luidt het: Drei Männer und noch **einer**, drei Häuser und noch **eines** sind vier; Die Männer traten einer nach dem anderen (een voor een) in den Saal, daar hier van benoemde eenheden sprake is.

Ich habe mit **ein** paar Freunden einen Ausflug gemacht. Papa hat mich mit **einem** Paar Schlittschuhen erfreut. In den eersten zin heeft **ein** paar de betekenis van een onbepaald telwoord, ongeveer gelijk eenige; in den laatsten beteekent **ein** Paar twee bijeenbehoorende voorwerpen. Evenzoo: mit **ein** bißchen Wasser; mit **ein** wenig Vorsicht.

Er friegt auf allen **vieren** = op handen en voeten. Alle **neune** werfen = negen kegels omwerpen. Mit **vieren**, **sechsen** fahren = met de vier, met de zes rijden.

Men zegt: **eine** Eins, drei **Einsen**; **eine** Acht, drei **Achten** (§ 14c, § 21).

57. De *ranggetallen* vormt men van 2 tot 19 door den uitgang *te* (maar *erste*, *dritte*, *achte*) en verder door *ste*: *zwanzigste*, *millionste*. De voorlaatste is der *zweitlefte*; op twee na de laatste der *drittletste* en zoo verder *viertletste* enz.

De *breukgetallen* zijn **ein** Drittel, **ein** Viertel enz.; **ein** Zwanzigstel, **ein** Millionstel (Vergelijk de *ranggetallen*): **Ein** viertel Kilometer, **eine** viertel Meile, **ein** Viertel vom Gelde.

Men zegt: Bier mit **ein** Drittel, mit **ein** viertel multiplizieren, en gewoonlijk: Wieviel **kosten** zweieinhalb, zweieinviertel Ellen? Dreieinhalb Eier, Jahrhunderte, Fuß, Pfund. We zien, dat de

breukgetallen hier onveranderd blijven, het werkwoord in het meervoud staat, en de namen van maten overeenkomstig § 25 in het enkel- of meervoud.

Die Soldaten marschieren je vier und vier of zu vieren.

VIII. HET WERKWOORD.

a. Vervoeging der hulpwerkwoorden *haben*, *sein* en *werden*.

58.	Indicativ.	Präsens.		Konjunktiv.	
ich habe	bin	werde	ich habe	sei	werde
du hast	bist	wirst	du habest	seiest	werdest
er hat	ist	wird	er habe	sei	werde
wir haben	sind	werden	wir haben	seien	werden
ihr habt	seid	werdet	ihr habet	seiet	werdet
sie haben	sind	werden.	sie haben	seien	werden.
Imperfekt.					
ich hatte	war	wurde	ich hätte	wäre	würde
du hattest	warst	wurdest	du hättest	wärest	würdest
er hatte	war	wurde	er hätte	wäre	würde
wir hatten	waren	wurden	wir hätten	wären	würden
ihr hättet	wart	wurdet	ihr hättet	wäret	würdet
sie hatten	waren	wurden.	sie hätten	wären	würden.

Partizip Perfekt.

gehabt, gewesen, geworden of worden. (Zie § 120).

Imperativ.

habe, hab; **sei, seid; werde, werdet.**

Met *haben* of *sein* vormt men het *Perfekt* en het *Plusquamperfekt*; met *werden* het *Futur* en den *lijdenden vorm* van het werkwoord.

b. Vervoeging van het zwakke werkwoord.

59.	Indicativ.	Präsens.		Konjunktiv.	
ich höre	reise	nasche	ich höre	reise	nasche
du hör st	reist	nasch st	du hör est	reis est	nasch est
er hört	reist	nasch t	er hör e	reise	nasch e
wir hören	reisen	nasch en	wir hör en	reisen	nasch en
ihr hört	reist	nasch t	ihr hör et	reis et	nasch et
sie hör en	reisen	nasch en	sie hör en	reisen	nasch en

ich rede, wette, rechne
 du **redest**, **wettest**, **rechnest**
 er **redet**, **wettet**, **rechnet**
 wir reden, wetten, rechnen
 ihr **redet**, **wettet**, **rechnet**
 sie reden, wetten, rechnen.

ich rede, wette, rechne
 du redest, wettest, rechnest
 er rede, wette, rechne
 wir reden, wetten, rechnen
 ihr redet, wettet, rechnet
 sie reden, wetten, rechnen.

Imperfekt.

ich hörte, reiste
 du **hörtest**, **reistest**
 er hörte, reiste
 wir hörten, reisten
 ihr **hörtet**, **reistet**
 sie hörten, reisten.

Als de Indifativ.

ich redete, wettete, rechnete
 du **redetest**, **wettetest**, **rechnetest**
 er redete, wettete, rechnete
 wir redeten, wetteten, rechneten
 ihr **redetet**, **wettetet**, **rechnetet**
 sie redeten, wetteten, rechneten.

Als de Indifativ.

Partizip Präsens.

hörend, reisend, redend enz.

Partizip Perfekt.

gehört, gereist, genaacht, geredet, gewettet, gerechnet.

Imperativ.

E. hore, reise, nasche, rede, wette, rechne.

M. hört, reist, nascht, redet, wettet, rechnet.

60. Zooals we zien, hebben de werkwoorden, wier stam op een *sisklank* (§ 37) uitgaat, in den 2^e persoon van het Präsens Indifativ **t** in plaats van **st**: du reist; alleen achter stammen op **sch** wordt de volle uitgang **st** geschreven, maar **t** uitgesproken: du nascht**st**. Gaat de stam op **d** of **t** uit, of op *twee medeklinkers, die niet te zamen tot een lettergreep kunnen behooren* (rechenen, regnen, atmen, öffnen), dan vervangt men den uitgang **st** door **est** (du redest), **t** door **et** (er redet, geredet), en te door **ete** (er redete).

De werkwoorden, waarvan de stam op **el** of **er** eindigt, verliezen de **e** van dezen uitgang, wanneer een enkele **e** den voegingsuitgang vormt, b.v. sammeln: ich samm**le**; zittern: ich zitt**re**. Imperativ: samm**le**, zitt**re**.

De werkwoorden op ieren vormen het *Partizip Perfekt* zonder **ge**: Er hat regi**ert**, studi**ert**.

c. Vervoeging van het sterke werkwoord.

61. Indikativ.

ich finde, halte, lese
 du findest, **hältst, ließt**
 er findet, **hält, ließt**
 wir finden, halten, lesen
 ihr findet, haltet, lest
 sie finden, halten, lesen.

Konjunktiv.

Präsens.

ich finde, halte, lese
 du findest, **haltest, lesest**
 er finde, **halte, lese**
 wir finden, halten, lesen
 ihr findet, haltet, lest
 sie finden, halten, lesen.

Imperfekt.

ich fand, hielt, las
 ich fand(e)st, hielt(e)st, lasest
 er fand, hielt, las
 wir fanden, hielten, lasen
 ihr fandet, hieltet, last
 sie fanden, hielten, lasen.

ich fände, hielte, läse
 du fändest, hieltest, läsest
 er fände, hielte, läse
 wir fänden, hielten, läsen
 ihr fändet, hieltet, läset
 sie fänden, hielten, läsen.

Partizip Präsens.

findend, haltend, lesend.

Partizip Perfekt.

gefunden, gehalten, gelesen.

Imperativ.

E. finde, halte, **lies**.

M. findet, haltet, lest.

62. Bij de vervoeging van het sterke werkwoord is het volgende op te merken:

De sterke werkwoorden, die een **a** als *stamklinker* hebben, benevens laufen, saufen en stoßen, krijgen in den 2^{en} en 3^{en} *persoon enkelv. van het Präsens Indikativ* den *Umlaut*: du fällst, er fällt; du hältst, er hält. Alleen laden en schaffen maken een uitzondering: du schaffst, er ladet.

De sterke werkwoorden, die een **e** als *stamklinker* hebben, veranderen deze e in den 2^{en} en 3^{en} *persoon enkelv. van het Präsens Indikativ en in het enkelvoud van den Imperativ* in **i** of **ie**.

Is de **e** *kort*, dan wordt ook de **i** *kort* (= i): essen, er ißt; is de **e** *lang*, dan wordt ook de **i** *lang* (= ie): lesen, du ließt. In geben, nehmen en treten echter gaat de lange **e** in een korte **i** over: du gibst, du nimmst, du trittst; er gibt, er nimmt, er tritt.

Enkelvoud van den *Imperativ* gib, nimm, tritt, (werde, werdet, zie § 58).

Uitzonderingen. In bewegen, heben, gehen, genezen, scheren, stehen blijft de *e* in alle vormen: du beweegst, er beweegt.

In de vormen, die volgens deze regels den *Umlaut* krijgen of *e* in *i*, *ie* veranderen, voegt men geen *e* tusschen stam en uitgang: du wäscht (§ 60), er wäscht, du ließt, er ließt, du hältst, er hält, du rätst, er rät; du schiltst, er schilt.

Waar in het enkelvoud van den *Imperativ* *e* in *i* of *ie* overgaat, blijft de uitgang *e* weg: brich, ließ, gib.

Het *Imperfekt* van den *Konjunktiv* heeft denzelfden klinker als het *Imperfekt* van den *Indikativ*, zoo mogelijk met *Umlaut* (zie boven het voorbeeld van vervoeging). In eenige werkwoorden is echter de klinker een andere, zooals men in de onderstaande lijst zal zien, bv. bij befehlen, beginnen.

63. d. Lijst der sterke werkwoorden.

Infinitiv.	Präsens Ind.		Imperf. Imperf.		Partiz.
	2e und 3e Pers.	Indik.	Konj.	Imperativ.	
Backen	bäckst, bäckt	backte		backe, backt	gebacken
Befehlen	befiehst, befiehlt	befahl	beföhle	befiehl, befiehlt	befohlen
Beginnen		begann	begönne		begonnen
Beißen		biß			gebissen
Bergen	birgst, birgt	berg		birg, bergt	geborgen
Betrügen		betrog			betrogen
Bewegen ¹⁾		bewog		bewege	bewogen
Biegen		bog			gebogen
Bieten		bot			geboten
Binden		band			gebunden
Bitten		bät			gebeten
Blasen	bläfst, bläfst	blies		blase, blaßt	geblasen
Bleiben		blieb			geblieben
Braten	brätst, brät	briet		brate, bratet	gebraten
Brechen	brichst, bricht	brach		brich, brecht	gebrochen
Drechen	drischst, drischt	drosch		drisch, drescht	gedroschen
Dringen		drang			gedrungen
Empfangen	empfangst,	empfang			empfangen
		empfängt			

¹⁾ Er hat mich dazu bewegen. In andere beteekenissen zwak.

Infinitiv.	Präsens Ind. 2e und 3e Pers.	Imperf. Indik.	Imperf. Konj.	Imperativ.	Partiz. Perfekt.
Empfehlen	als befehlen				
Empfinden	als finden				
Erlöschen	erlischt	erlosch		erlösch	erloschen ¹⁾
Erschrecken	erschrickst, erschrickt	erschrak		erschrick, erschreckt	erschrocken
Essen	ißt, ißt	aß		iß, eßt	geessen
Fahren	fährst, fährt	fuhr		fahre, fahrt	gefahren
Fallen	fällst, fällt	fiel		falle, fällt	gefallen
Fangen	fängst, fängt	fang		fange, fangt	gefangen
Fechten	sichtst, sicht	socht		sicht, fechtet	gefochten
Finden		fand			gefunden
Flechten	flüchtst, flücht	flocht		flücht, flechtet	geflochten
Fliegen		flog			geflogen
Fliehen		floh			geflohen
Fließen		flöß			geflossen
Fressen	frisst, frisst	fraß		friß, freßt	gefressen
Frieren		fror			gefroren
Gären		gor			gegoren
Geben	gibst, gibt	gab		gib, gebt	gegeben
Gebieten	als bieten				
Gedeihen		gedieh			gediehen
Gehen	gehst, geht	ging		gehe, geht	gegangen
Gelingen		gelang			gelungen
Gelten	giltst, gilt	galt	gölte		gegolten
Genesen	genest, geneßt	genas			genesen
Genießen		genos			genossen
Geschehen	es geschieht	geschah			geschehen
Gewinnen		gewann	gewönne		gewonnen
Gießen		göß			gegossen
Gleichen		gleich			geglichen
Gleiten		glitt			geglitten
Graben	gräbst, gräbt	grub		grabe, grabt	gegraben
Greifen		griff			gegriffen
Halten	hältst, hält	hielt		halte, haltet	gehalten
Hangen	hängst, hängt	hing			gehangen
Hauen	haust, haut	hieb			gehauen
Heben		hob			gehoben

¹⁾ Das Feuer erlosch. Maar: Ich lösche, löschte das Feuer, den Durst.

Infinitiv.	Präsens Ind. 2e und 3e Pers.	Imperf. Indik.	Imperf. Konj.	Imperativ.	Partiz. Perfekt.
Heißen		hieß			geheißen
Helfen	hilft, hilfst	half	hülfe	hils, helft	geholfen
Klingen		klang			geklingen
Kneifen		kniff			gekniffen
Kommen	kommt, kommt	kam			gekommen
Kriechen		kröch			gekrochen
Laden	ladest, ladet	lud			geladen
Lassen	läßt, läßt	ließ		laß, laßt	gelassen
Laufen	läufft, läuft	lief		laufe, lauft	gelaufen
Leiden		litt			gelitten
Leihen		lieh			geliehen
Lesen	liest, liest	las		lies, lest	gelesen
Liegen		lag			gelegen
Lügen		lög			gelogen
Meiden		mied			gemieden
Melken	melkst, melkt	melkte			gemolken
Messen	mißt, mißt	maß		miß, meßt	gemessen
Mißlingen	als gelingen				
Nehmen	nimmst, nimmst	nahm		nimm, nehmt	genommen
Preifen		pfiff			gepiffen
Preisen		pries			gepriesen
Quellen	quillst, quillt	quoll			gequollen
Raten	rätst, rät	riet		rate, ratet	geraten
Reiben		rieb			gerieben
Reißen		riß			gerissen
Reiten		ritt			geritten
Riechen		roch			gerochen
Ringern		rang			gerungen
Rinnen		rann			geronnen
Rufen	rufft, ruft	rief			gerufen
Saufen	säufft, säuft	soff		saufe, sauft	gesoffen
Saugen	saugt, saugt	sög			gesogen
Schaffen	schafft, schafft	schuf			geschaffen
Scheiden		schied			geschieden
Scheinen		schien			geschienen
Schelten	schiltst, schilt	schalt,	schölte	schilt, scheltet	gescholten
Scheren	scherst, schert	schor		schere, schert	geschoren
Schieben		schob			geschoben
Schießen		schöß			geschossen

Infinitiv.	Präsens Ind. 2e und 3e Pers.		Imperf. Konj.		Partiz. Perfekt.
	Ind. 2e Pers.	Ind. 3e Pers.	Ind. 2e Pers.	Ind. 3e Pers.	
Schlafen	schläfst	schläft	schliefe	schliefest	geschlafen
Schlagen	schlägst	schlägt	schlug	schlugest	geschlagen
Schleichen			schlich		geschlichen
Schleifen			schliff		geschliffen
Schließen			schloß		geschlossen
Schlingen			schlang		geschlungen
Schmelzen	schmilzt	schmilzt	schmolz	schmoldest	geschmolzen
Schneiden			schnitt		geschnitten
Schreiben			schrrieb		geschrieben
Schreien			schrrie		geschrieen
Schreiten			schrtritt		geschritten
Schwären			schwör		geschworen
Schwören (einen Eid)			schwör		geschworen
Schweigen			schwieg		geschwiegen
Schwellen	schwillst	schwillt	schwoll	schwolldest	geschwollen
Schwimmen			schwamm	schwammdest	geschwommen
Schwinden			schwand		geschwunden
Schwingen			schwang		geschwungen
Sehen	siehst	sieht	sah	sahest	gesehen
Singen			sang		gesungen
Sinken			sank		gesunken
Sinnen			sann		gesonnen
Sitzen			saß		gesehen
Speien			spie		gespien
Spinnen			spann	spönnest	gesponnen
Sprechen	sprichst	spricht	sprach	sprachest	gesprochen
Spreißen			spröß		gespreißen
Springen			sprang		gesprungen
Stechen	stichst	sticht	stach	stachest	gestochen
Stehen	stehst	steht	stand		gestanden
Stehlen	stiehst	stiehlt	stahl	stahldest	gestohlen
Steigen			stieg		gestiegen
Sterben	stirbst	stirbt	starb	starbest	gestorben
Stieben			stob		gestoben
Stoßen	stößt	stößt	stieß	stießest	gestoßen
Streichen			strich		gestrichen
Streiten			stritt		gestritten

Infinitiv.	Präsens		Imperf.		Partiz.
	2e und 3e Pers.	Indik.	Konj.	Imperativ.	
Tun	tust, tut	tät			getan
Tragen	trägst, trägt	trug		trage, tragt	getragen
Treffen	triffst, trifft	traf		triff, trefft	getroffen
Treiben		trieb			getrieben
Treten	trittst, tritt	trat		tritt, tretet	getreten
Trinken		trank			getrunken
Verbergen		als bergen			
Verderben	verdirbst,	verdarb	ver-	verdirb, ver-	
	verdirbt		dürbe	derbt	verdorben
Verdrießen		verdröß			verdroffen
Vergeffen	vergißt, vergißt	vergaß		vergiß, ver-	
				geß	vergeffen
Vergleichen		verglich			vergliehen
Verlieren		verlor			verloren
Verzeihen		verzieh			verziehen
Wachsen	wächst, wächst	wuchs		wachse, wachst	gewachsen
Waschen	wäscht, wäscht	wusch		wasche, wascht	gewaschen
Wiegen		wog			gewogen
Weichen		wich			gewichen
Weisen		wies			gewiesen
Werben	wirbst, wirbt	warb	würbe	wirb, werbt	geworben
Werfen	wirfst, wirft	warf	würfe	wirf, werft	geworfen
Binden		wand			gewunden
Zeihen		zieh			geziesen
Ziehen		zog			gezogen
Zwingen		zwang			gezwungen.

64.

e. Onregelmatische werkwoorden.

Infinitiv.	Imperfekt		Part. Perf.
	Ind.	Konj.	
brennen	brannte, brennte		gebrannt
bringen	brachte, brächte		gebracht
denken	dachte, dächte		gedacht
dünken	mich deuchte		
kennen	kante, kante		gekant
nennen	nannte, nannte		genannt
rennen	rannte, rannte		gerannt

Infinitiv.	Imperfekt		Part. Perf.			
	Ind.	Konj.				
senden	sandte	sendete	gesandt gesendet			
wenden	wandte	wendete	gewandt gewendet			
dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen
Präsens Indikativ.						
ich darf	kann	mag	muß	soll	will	weiß
du darfst	kannst	magst	mußt	sollst	willst	weißt
er darf	kann	mag	muß	soll	will	weiß
wir dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen
ihr dürft	könnt	mögt	müßt	sollt	wollt	wißt
sie dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen
Präsens Konjunktiv.						
ich dürfe	könne	möge	müsse	solle	wolle	wisse
Imperfekt Indikativ.						
ich durfte	konnte	mochte	mußte	sollte	wollte	wußte
Imperfekt Konjunktiv.						
ich dürfte	könnte	möchte	müßte	sollte	wollte	wußte
Partiz. Perfekt.						
geburt	gekonnt	gemocht	gemußt	gefolgt	gewollt	gewußt
Imperativ.						
wolle, wollt; wisse, wißt.						

f. Beteekenis der hulpwerkwoorden van wijze.

65. **Dürfen** = *vergund zijn*.

Darf ich um noch etwas Geld bitten? Mag ik om nog wat geld vragen?

Een bescheidene bewering drukt men op de volgende wijze uit:

Sie dürften sich irren.

U zoudt u kunnen vergissen.

Maar: Ik **durf** niet om geld vragen, vertaalt men: Ich **wage** es nicht um Geld zu bitten.

66. **Können** heeft dezelfde beteekenis als *kunnen*, met één afwijking:

Er kann seine Lektion, kann Fran- Hij kent zijn les, Fransch enz.
zösisch enz.

Ich kann (of weiß) das Gedicht Ik ken dat gedicht uit het hoofd.
auswendig.

67. **Wögen** = a. houden van; b. op het oogenblik verlangen of wenschen.

Ich mag kein Brot, aber Fleisch desto lieber.	Ik houd niet van brood, of ik wensch op het oogenblik geen brood etc.
Ich mag mich nicht so auffällig kleiden.	Ik houd er niet van, mij zoo in het oog loopend te kleeden.
Ich möchte gern etwas trinken.	Ik zou graag wat willen drinken.
Wögen kan ook een <i>mogelijkheid</i> uitdrukken:	
Wo mag er das Buch hingelegt haben?	Waar zou (kan) hij het boek gelegd hebben?
Die Hammerschläge möchte er für Schüsse halten.	Die hamerslagen hield hij mischien voor schoten.
Kommen Sie herein, Sie möchten sich erkälten.	Komt U binnen, U zou verkouden kunnen worden.
Er mag gehen, wenn er Lust hat.	Hij kan (mag) gaan, als hij lust heeft.

De laatste zin drukt uit, dat de spreker zich niet tegen het gaan verzet.

Evenals in het Nederlandsch zegt men: *Wöge Gott dich schüßen!*

68. **Müssen** en **sollen** drukken een *noodzakelijkheid* uit: müssen zegt in het algemeen, dat deze noodzakelijkheid bestaat; sollen, dat zij met een *wil* samenhangt.

Alle Menschen müssen sterben.	Alle menschen moeten sterven.
Der Verräter soll sterben, sagte der General.	De verrader zal sterven, zei de generaal (Deze wil, beveelt het).
Karl, du sollst hereinkommen.	Karel je moet binnenkomen (vader wenscht, wil het).
Soll ich das Buch für Sie holen?	Wil (zal) ik het boek voor U halen? Wenscht U dat?
Was soll das heißen? vraagt men, als iemand iets zegt of doet, waarvan men de bedoeling niet begrijpt.	Wat moet dat beteekenen? Wat wil je daarmee zeggen of wat wil je daarmee bereiken?
Was soll das Buch da?	Wat moet dat boek daar? Wat wil je daarmee?
Das soll mir nicht wieder passieren.	Dat zal me niet weer gebeuren.
Du solltest einmal sehen, wie der schwimmt!	Je moest eens zien (Ik wou, dat je eens zag), hoe die (hij) zwemt!

Soll er es finden, so muß er da suchen.	Zal hij het vinden (wilt gij, dat hij het vindt), dan moet hij daar zoeken.
Du sollst dein Geld haben, wenn du die Uhr bringst.	Je zult je geld hebben, wanneer je de klok brengt.
Er soll leben!	Lang zal hij leven! (Wij wenschen het).

Dikwijls is sollen in het Nederlandsch *behooren*: men denkt dan aan een eisch, dien ons een wet, een gebruik stelt.

Man soll (ook muß) seinem Vorgesetzten den Vortritt lassen.	Men moet zijn meerdere laten voorgaan.
Du solltest etwas für ihn tun.	Je mocht wel wat voor hem doen.

Sollen drukt bovendien uit, dat iets de *meening is van iemand anders dan de spreker*.

Er soll hier gesehen sein, of: Man will ihn hier gesehen haben.	Hij moet hier gezien zijn (= men zegt het).
---	---

In den volgenden zin drukt sollen een mogelijkheid (geen wil) uit:

Sollte das Buch Ihnen nicht gefallen, so nehme ich es zurück.	Mocht het boek u niet bevallen, dan neem ik het terug.
---	--

Een *verleden toekomenden* tijd drukt het uit in:

Er sollte seinen Freund nicht wiedersehen.	Hij zou zijn vriend niet weerzien.
--	------------------------------------

69. Men onthoude nog:

Ik zou niet weten waarom.	Ich wüßte nicht weshalb.
Ik zou je raden, doe het niet.	Ich möchte Ihnen raten, tun Sie es nicht.
Ik zou denken, hij komt te laat.	Ich dächte , er kommt zu spät.
Wat zou je er van denken, wanneer we naar huis gingen?	Wie wäre es, wenn wir nach Hause gingen?

70. Ten slotte nog iets over **lassen**. *Laten* wordt in het Nederlandsch dikwijls met *ik* of *wij* verbonden om een aansporing uit te drukken:

Laten we nu naar huis gaan.	Läßt uns jetzt nach Hause gehen.
Laat ik nu oppassen.	Jetzt wollen wir nach Hause gehen.
Laat ik er niet meer aan denken.	Jetzt muß ich achtgeben.
	Ich will nicht mehr daran denken.

Het Duitsch kent laß ich als een aansporing niet; lassen wir

kan wel als zoodanig voorkomen, maar moet dan altijd een voorwerp in den vierden naamval bij zich hebben, wat in den bovenstaanden zin niet het geval is. Men kan dus zeggen: Lassen wir das beiseite = spreken wij daarover niet. Lassen wir den Jungen noch eine Stunde spielen; maar „Laten we hem meenemen” kan niet woordelijk vertaald worden, omdat hem geen voorwerp van laten, maar van meenemen is.

71. g. Het gebruik van de aanvoegende wijs (Konjunktiv).

Gehen wir! = Laß(t) uns gehen!	Laten wij gaan!
Lassen Sie uns gehen!	Wees zoo vriendelijk!
Seien Sie so freundlich!	Hij doode mij, als hij den moed heeft.
Er töte mich, wenn er den Mut hat.	Lang leve de Koningin!
Lang lebe die Königin!	

In deze zinnen staat de aanvoegende wijs ter vervanging van den ontbrekenden 1^{en} en 3^{en} persoon van de gebiedende wijs.

Sei in diesem Dreieck AB = 5 enz.	Zij in dezen driehoek AB = 5 enz.
Käme er doch!	Kwam hij toch!
Ich wünschte, daß er bald käme.	Ik wenschte, dat hij spoedig kwam.
Wenn ich Geld hätte, ginge ich ins Theater (würde ich ins Theater gehen).	Wanneer ik geld had, ging ik naar den schouwburg (zou ik naar den schouwburg gaan).
Es wäre nicht unmöglich, daß er schon jetzt käme.	Het zou niet onmogelijk zijn, dat hij nu reeds kwam.
Fast (beinahe) wäre ich ertrunken.	Bijna was ik verdronken.
Er tut, als ob er hier zu befehlen hätte.	Hij doet, als of hij hier te gebieden had.
Ich sagte es, damit er es wüßte.	Ik zei het, opdat hij het zou weten.
Maar: ich sage es, damit er es weiß.	Ik zeg het, opdat hij het weet.

In deze zinnen voelt de Nederlander nog meer of min een aanvoegende wijs. Men lette er op, dat de verledene tijd van deze wijs de handeling voorstelt als niet werkelijk of ten minste als twijfelachtig: Wenn ich Geld hätte = ik heb het niet. Käme er doch: Ik twijfel er aan, of hij zal komen. (Niet in damit er es wüßte).

72. Dit geldt niet van het Imperfekt van de aanvoegende wijs in de „indirekte Rede.” Vergelijk de volgende zinnen:

direkte Rede.

indirekte Rede.

Mein Bruder schreibt (schrieb) mir: Mein Bruder schreibt (schrieb) mir,

- | | |
|----------------------------------|---|
| 1. „Der Onkel ist tot.” | der Onkel sei (wäre) tot. |
| 2. „Die Onkel sind tot.” | die Onkel seien (wären) tot. |
| 3. „Die Onkel kommen morgen.” | die Onkel kämen morgen. |
| 4. „Der Onkel war gestern hier.” | der Onkel sei (wäre) gestern hier
gewesen. |

Uit zin 1 en 2 zien wij, dat een *Präsens der direkte Rede* in de *indirekte Rede* door een *Präsens* of *Imperfekt* van den *Konjunktiv* wordt weergegeven, welke vormen hier dezelfde beteekenis hebben en alleen daarin verschillen, dat de spreektaal aan het Imperfekt, de schrijftaal aan het Präsens de voorkeur geeft. — Wanneer, zooals in den derden zin, het *Präsens van den Konjunktiv* gelijk is aan dat van den *Indikativ*, moet het *Imperfekt* gebruikt worden.

Daar wäre, zooals we zagen, hier dezelfde beteekenis heeft als sei, moet een verleden tijd in de indirekte Rede op een andere wijze worden weergegeven, namelijk door sei geweest of wäre geweest. Het *Imperfekt der direkte Rede* gaat dus voor de *indirekte Rede* in een *Perfekt* of een *Plusquamperfekt* over (zie 4).

73. Men kan de indirekte Rede ook met het voegwoord daß inleiden. Doet men dit, dan gelden dezelfde regels voor het gebruik van de aanvoegende wijs; maar als het werkwoord in den hoofdzin in het Präsens staat, is in de indirekte Rede ook de Indikativ geoorloofd, en in de spreektaal bijna regel:

Du sagst, daß er krank ist, sei, wäre; war, gewesen sei, gewesen wäre.
Du sagtest, daß er krank sei, wäre; gewesen sei, gewesen wäre,

Eenzoo:

Er fragt, ob ich krank bin, sei, wäre; war, gewesen sei, gewesen wäre.
Er fragte, ob ich krank sei, wäre; gewesen sei, gewesen wäre.

74. Bevat de direkte Rede een *gebiedende wijs*, of een *aanvoegende wijs* ter vervanging van deze (zie § 71), dan omschrijft men in de indirekte Rede dezen vorm door hulpwerkwoorden van wijze. Der Lehrer sagte: „Mach' das Buch, ich sollte (sollte) das Buch zu” (bevel).
zumachen.
Er sagte: „Leihe mir deinen Blei-, ich müge (möchte) ihm stift” (verzoek).
meinen Bleistift leihen.

Der Richter sagte: „Man führe . . . , man solle (sollte) den Mann herein“ (bevel). Mann hereinführen.

Een vorm van de aanvoegende wijs, die geen gebiedende wijs vervangt, blijft onveranderd:

Er sagte: Wenn er hier wäre, Er sagte, daß er es ihn fragen würde ich es ihn fragen. würde, wenn er hier wäre.

75. In de plaats van den hoofdzin staat wel eens een zelfstandig nw.: Der (3e nv.) Nachricht, der Mitteilung, daß der Onkel krank sei (wäre, ist), traue ich nicht recht. Den Befehl, daß ich mich zurückziehen solle (sollte), erhielt ich zu spät.

h. Regeering der werkwoorden.

76. Eenige werkwoorden regeeren den 2^{en} naamval.

Er nahm sich des verwaisten Kindes an. Hij trok zich het lot aan van het kind, dat zijn ouders verloren had.

Zum Schneiden bedient man sich eines Messers. Om te snijden bedient men zich van een mes.

Der Feind bemächtigte sich des Dorfes. De vijand maakte zich van het dorp meester.

Er hat sich seines Auftrags entledigt. Hij heeft zich van zijn taak gekwetend.

Er erfreut sich einer dauerhaften Gesundheit. Hij verheugt zich in een duurzame gezondheid.

Er hat mich eines Bessern belehrt. Hij heeft mij beter ingelicht.

Man hat ihn des Diebstahls angeklagt, beschuldigt, überführt. Men heeft hem van diefstal aangeklaagd, beschuldigd, overtuigd.

Der Stolz würdigte mich keines Blickes. De trotsche keurde mij geen blik waardig.

Seiner wartete noch ein schwerer Kampf. Hem wachtte nog een zware strijd.

77. De voornaamste onovergankelijke werkwoorden, die een 3^{en} naamval regeeren, vindt men in de volgende zinnen:

Ich begegnete ihm. Ik ontmoette hem.

Ich habe ihm geholfen, aber er dankte mir nicht. Ik heb hem geholpen, maar hij bedankte mij niet.

Dem Umstand verdankte er seine Rettung (§ 53).	<i>Daaraan</i> had hij zijn redding te danken.
Vierzig Jahre diente er seinem König.	Veertig jaren diende hij zijn koning.
Er gratulierte mir zu meinem Geburtstag, kondolierte mir zu dem Verlust.	Hij feliciteerde mij met mijn verjaardag, condoleerde mij met het verlies.
Der Minister imponierte mir durch seinen Blick.	De minister imponeerde mij door zijn blik.
Dir nützt es nicht und mir kann es schaden.	U baat het niet en mij kan het schaden.
Der Strolch drohte mir mit einem Knüttel.	De landlooper dreigde mij met een knuppel.
Der Vater fluchte dem Mörder seines Sohnes.	De vader vervloekte den moor- denaar van zijn zoon.
Der Landvogt grollt dir, Tell.	De landvoogd draagt U een wrok toe, Tell.
Troste dem Mächtigen nicht.	Trotseer den machtige niet.
Traue denen nicht, die dir schmeicheln. (Maar: Der Pfar- rer traut das Paar).	Vertrouw hen niet, die u vleien.
Die Städte huldigten dem Grafen.	De steden huldigden den graaf.
Wollen Sie mir auf mein Wort nicht glauben? (Maar: Ich glaube das nicht).	Wilt ge mij op mijn woord niet gelooven?
Der König zürnte dem Prinzen.	De koning was boos op den prins.
Der Diener folgte seinem Herrn auf dem Fuße.	De bediende volgde zijn meester op den voet.
Er näherte sich dem Brunnen.	Hij naderde de put.
Die Polizei wird dem Unfug steuern. (Maar: Der Matrose steuert das Schiff).	De politie zal die onbehoorlijk- heden tegengaan.
Der Vater winkte mir, und so wurde ich auf die Gefahr auf- merksam.	Vader wenkte mij, en zoo werd ik op het gevaar opmerkzaam.

78. Verder samenstellingen met *bei*, *nach* en *zu*, die als voor-
zetsels steeds met een 3^{en} naamval verbonden worden:

Einer Versammlung *bei*-

wohnen.

Een vergadering *bij*wonen.

Ihm ist nicht beizufommen.	Op hem is geen vat te krijgen.
Guten Vorbildern nachstreben.	Goede voorbeelden nastreven.
Man muß ihm etwas nachsehen.	Men moet hem wat door de vingers zien.
Das kannst du mir nicht zumuten.	Dat kunt gij niet van mij vergen.

Ook de samenstellingen met *wider*, dat vroeger naast den 4^{en} ook den 3^{en} naamval regeerde:

Widersprich mir nicht. Spreek mij niet tegen.

Wer kann dir widerstehen? Wie kan u weerstaan?

Alleen *widerlegen* en *widerrufen* regeeren den vierden naamval: Ich kann dich nicht widerlegen. Er widerrief sein Geständnis (§ 121).

79. Onthoud nog de volgende zinnen:

Wie kann man dem Uebelstande abhelfen?	Hoe kan men dat kwaad (gebrek) verhelpen?
Die Räuber haben dem Reisenden aufgepaßt.	De roovers hebben den reiziger opgewacht.
Der Direktor steht der Anstalt vor.	De directeur staat aan het hoofd van de inrichting.
Das unterliegt keinem Zweifel.	Dat is aan geen twijfel onderhevig.
Er erlag dem Fieber.	Hij bezweek aan de koorts.
Der Oberst ritt dem Trupp voran.	De kolonel reed voor den troep uit.
Er kam mir zuvor.	Hij kwam mij voor.
Wie kann man dem Unglück vorbeugen?	Hoe kan men het ongeluk voorkomen?
Mir eselt vor dem Essen.	Ik walg van het eten.
Mir graute (schauderte) vor dem Anblick.	Ik ijsde (rilde) bij dat gezicht.

80. Men gebruike deze werkwoorden *niet* in den *lijdenden* vorm. Evenmin als men in het Nederlandsch den zin „Hij ontsnapte mij (3^e nv.)” kan veranderen in „Ik werd door hem ontsnapt”, is het mogelijk Er hilft mir lijdend weer te geven: Ich wurde von ihm geholfen.

81. Bitten, erſuchen, fragen, lehren hebben steeds den *persoon* in den vierden naamval bij zich: Ich bitte Sie, tun Sie das nicht.

Er erfuchte mich, ihm das Geld zu übermachen. Ich fragte mich (vroeg mezelf af), wie das möglicb wäre. Er lebrt mich Deutfch.

82. Nog staat een vierde naamval in de volgende uitdrukkingen: Sein Betragen ärgert mich. Es wundert mich, daß er zu erscheinen wagt. Der Mann dauert mich = Ik heb medelijden met den man. Das geht dich nichts an. Es juckt mich am Arme. Das Warten verdrießt mich. Es gibt nur einen Gott. Es überläuft mich kalt = Er loopt mij een koude rilling over het lijf.

IX. HET VOORZETSEL.

83. **Schreib' mit, nach, nächst, nebst, samt,
Bei, seit, von, zu, zuwider,
Entgegen, außer, aus,
Gemäß und gegenüber**
Stets mit dem **Dativ** nieder.

Er ging mit mir nach dem Dorfe, maar zu seinem Onkel (persoonsnaam). Nach seinem Onkel beteekent later dan zijn oom, of om zijn oom te halen. Nächst dir bin ich der älteste (volgorde).

Er verkaufte das Haus samt of nebst dem Garten = benevens; maar hij zat naast mij = neben mir.

Sie war heute bei mir. Het voorzetsel bei wordt nooit gebruikt om een richting uit te drukken: Hij kwam bij mij = Er kam zu mir; Toen kwam hij bij een sloot = Dann kam er an einen Graben; Ich habe das Geld bei mir, maar ich stecke es zu mir; Er legte das Geld zu dem übrigen.

Seit dem vorigen Jahr wohnt er dem Krankenhause gegenüber. Seit of seitdem hat er sich mit Abschreiben ernährt.

Der Herr wurde von seinem Diener begleitet. Sie handelten dem Geseße zuwider (in strijd met), dem Geseße gemäß (overeenkomstig). Man ging dem Feinde entgegen. Man zog ihn aus dem Wasser.

Außer = behalve: Außer mir war niemand da. De plaatselijke beteekenis van außer = buiten, schemert nog in enkele uitdrukkingen door, waarvan de gebruikelijkste zijn: Etwas außer acht lassen; Ich war außer mir; Er war außer Atem, kam außer

Atem; Er ist außer Gefahr, außer stande zu helfen; Das ist außer allem Zweifel; Ein Oberstleutnant außer Dienst = een gepensioneerd overste. In andere gevallen wordt buiten in de plaatselijke beteekenis gewoonlijk door außerhalb weergegeven: Der Friedhof liegt außerhalb der Stadt.

Geen naamval regeert außer in zinnen als de volgende: Er geht jeden Tag spazieren, außer wenn es regnet. Er ist überall höflich, außer im eigenen Hause. Het is hier geen voorzetsel maar een voegwoord. Binnen wordt alleen gebruikt met betrekking tot den tijd: Binnen einer Stunde (= in einer Stunde, innerhalb einer Stunde) war die Arbeit fertig.

84. Schreib' **durch, für, ohne, um,**
Entlang, auch gegen, wider
 Stets mit dem **vierten** Fall,
 Nie mit dem dritten nieder.

Durch dich ist er unglücklich geworden.
 Wer nicht für mich ist, ist wider mich.
 Ohne dich werde ich nicht fertig.
 Um das Schloß wuchs eine Dornenhecke.
 Wir ritten den Wald entlang of am Wald entlang.
 Er war immer freundlich gegen mich.

85. **An, auf, hinter, neben, in,**
über, unter, vor und **zwischen**

—→ 4.

Hebben deze voorzetsels betrekking op de *ruimte*, dan staan ze met den *vierten* naamval, wanneer zij met het volgende zelfst. nw. de *richting* der beweging aangeven (—→ 4): Ich trete ins Zimmer; met den *derden* staan zij daarentegen, wanneer het voorzetsel met het substantief de plaats aanduidt, waar een voorwerp zich bevindt, of waar iets geschiedt: Ich bin im Zimmer; ich schlafe, arbeite in diesem Zimmer.

86. Wanneer het voorzetsel een betrekking in de *ruimte* uitdrukt, dan zegt men, dat het in zijn *eigenlijke* beteekenis gebruikt wordt: Er starb in diesem Zimmer; Er fiel in einen tiefen Graben. Nu spreekt men echter ook van een *tijd* ¹⁾ en van een *toestand*,

¹⁾ Denk aan tijdruimte.

alsof het een ruimte was, b.v. Er starb in diesem Jahre, in traurigen Verhältnissen. Mein Geburtstag fällt in die Ferien. Er fiel in einen tiefen Schlaf: het voorzetsel is dan *figuurlijk* gebruikt.

Kan men zien, aan welke voorstelling in de ruimte de figuurlijke uitdrukking haar ontstaan te danken heeft, zooals in de bovenstaande zinnen, dan is de naamval gemakkelijk te bepalen; is dit niet het geval, dan gaat men het veiligst, wanneer men bij *auf* en *über* den vierden en bij de andere van deze voorzetsels den derden naamval zet.

Voorbeelden.

87. **An.** Ich hänge den Spiegel an die Wand. Der Spiegel hängt an der Wand. — Du kommst an das Tor. Du kommst an die Reihe (du kommst dran). Du bist an der Reihe (du bist dran) = aan de beurt. Ook: Die Reihe kommt an dich, ist an dir. — Er klopfte an die Tür (vgl. schlug auf den Tisch). Er stößt, stößt sich an den Tisch. — Ich fühle es an deiner Hand, sehe es an deinem Gesichte, höre es an deiner Stimme, daß du dich fürchtest (Ich bemerke da die Zeichen der Furcht). — Sie schreibt an ihre Mutter (Das Schreiben ist an ihre Mutter gerichtet). Er denkt an seinen Vater, erinnert sich an den Vorfall (herinnert sich het voorval). In deze beide zinnen staat de vierde naamval, omdat men op een *richting der gedachten* wijst. Het luidt natuurlijk ook: der Gedanke, die Erinnerung, der Brief an seinen Vater. — Am ersten Mai, am Dienstag, am Abend kam er nach Hause.

Nog onthoude men: Reich an Kindern. Sich an eine Sache gewöhnen. An einer Sache zweifeln. An die 100 Soldaten starben.

88. **Auf.** Er setzte die Vase auf den Schrank, setzte sich auf einen Stuhl. Maar: Er nahm Platz auf einem Stuhl. — Die Vase steht auf dem Schrank. Er sitzt auf dem Stuhl. — Er legte seinen Namen (z.B. in Schokoladebuchstaben) auf das Papier. Er schrieb seinen Namen auf das Papier. Der Name steht auf dem Papier. — Er warf einen bösen Blick auf mich (vgl. § 90). — Sie kam auf mich zu. — Der Fürst erhob Ansprüche auf das Gebiet (Zijn begeeren is op het gebied gericht). Er verzichtete auf das Gebiet (zag er van af). Er sann auf Mittel (Richtung der gedachten). Bist du böse auf mich? (Richtung van het gevoel, zijn toorn is tegen mij gericht). Einfluß auf eine Person haben. Er freut sich auf das Fest (In het vooruitzicht van het feest). Das beruht auf einem Irrtum.

Er tut das auf eigene Faust, auf eigene Hand. — Ich habe das Haus auf (voor) ein Jahr, auf (tegen) den ersten Mai gemietet. Auf Wiedersehen (4). Vergelijk nog: Er wartet auf den en auf dem Omnibus.

89. **Hinter.** Er kam hinter das Haus, hinter die Sache. Er hat es hinter meinem Rücken getan. Er ging hinter mir her.

90. **In.** Ich trete ins Zimmer (de kamer in), in mein sechzehntes Jahr, in ein Geschäft. — Er tat es im Garten, im Winter, im Jörn. — Er lag im Bette, in den letzten Jügen (op sterven). In acht Tagen (Nederl. binnen) reife ich ab. — Man nimmt das Messer in die Hand, schneidet sich in den Finger, wickelt den Finger in einen Leinwandstreifen. — Ich schreibe meinen Namen in das Buch (vgl. § 88) und schneide ihn in die Bank. — Er warf einen Stein ins Wasser, einen Blick in die Stube. — Der Staub fiel mir in die Augen, der Birnbaum fiel mir in die Augen. Er geriet ins Wasser, in die heftigste Aufregung (opgewondenheid), sank in den Kot, in eine Ohnmacht. — In de laatste voorbeelden ziet men, dat **in** met den *accusatief* verbonden wordt, om een overgang in een anderen toestand aan te duiden. Vandaar ook: Das Glas fällt in tausend Stücke. Der Fluß teilt sich in zwei Arme. Das Reich zerfällt (wordt verdeeld) in elf Provinzen (4). Eine Linie in vier Teile zerlegen. Der Taschenspieler verwandelt das Tuch in einen Vogel.

Nog moet men onthouden: Das Buch gehört in den Schrank. Er verliebte sich in sie. Wir kamen, gelangten in die Stadt, maar kamen, langten in der Stadt an. — Der Minister traf in der Stadt ein (aankomen). Er kehrte in diesem Hotel ein (zijn intrek nemen). — In 1900 luidt: In Jahre 1900 of alleen 1900.

91. **Neben.** Er stellte sich neben mich (ging naast mij staan), steht neben mir.

92. **Über.** Er warf die Stugel über den Graben, über den Tisch. Het heeft geen invloed op den naamval, of de tafel wordt aangeraakt of niet. Er ging über die Brücke, schwamm über den Fluß. Das Wasser strömt über das Land. Ich gehe über die Wiese. Der Pfad geht, führt über die Wiese. Ein Tuch über den Tisch breiten. Er war wund über den ganzen Leib. — Der Adler erhebt sich über die Wolken. Der Berg erhebt sein Haupt über die Wolken. — Der Vogel schwebt über den Fluß (over de rivier), über dem Fluß (boven de rivier). — Er wohnt über der Brücke (= jenseit der Brücke)¹⁾. — Er saß über dem Buche, über der Arbeit. Über dem Buche vergaß er Essen und Trinken. Hier is über *plaatselijk*, heeft echter ook *tijdelijke* beteekenis (terwijl hij las), en geeft bovendien de *oorzaak* van het vergeten aan (door het boek). Overigens heeft über, wanneer het dient om een oorzaak aan te wijzen, den 4^{en} nv. bij zich: Sie freute sich, betrückte sich, weinte, wunderte sich, staunte über sein Betragen.

In de volgende zinnen is de vraag, waarom de vierde naamval gebruikt wordt, vergeefs (vgl. § 86). Er siegte, regierte über das Volk, war Herr, König über das Land, hatte Macht, Gewalt über diese Menschen. — Man sprach, schrieb, zankte sich, stritt sich über diesen Gegenstand (over dit onderwerp). Man lachte, spottete, scherzte, seufzte über den

¹⁾ Als men dezen zin buiten beschouwing laat, kan men zeggen *over* = über met den vierden naamval. Men vergelijkte: De tak hangt boven het water en over het water.

Unfinn. Er erbarmte sich über mich. — Über acht Tage kommt er zurück. — Er war klug über sein Alter. — Waarom staat de 4e nv. in: Die Allee ist (über) einen Kilometer lang?

93. **Unter. a)** (tegenstelling **über**). Er legte sich unter den Baum, lag unter dem Baum. Einem unter die Augen kommen. — Der Hauptmann steht unter dem Major, unter dem Befehl des Majors. Unter der Regierung dieses Fürsten. — Er hat die Ware unter dem Marktpreis verkauft. — Man zog den Jungen unter dem Bett hervor (Er war unter dem Bette). Das Schiff fuhr unter der Brücke hindurch (Das Fahren geschah unter der Brücke). Er ging zwischen den Bänken hindurch. Maar: Der Vogel flog **über** den Fluß (hinüber).

Unter. b) ongeveer = **tusschen**. Er geht unter die Soldaten, ist unter den Soldaten. — Ich verteile den Kuchen unter die Kinder — Ich rechne, zähle ihn unter meine Freunde (ongeveer = stellen, plaatsen). — Unter diesen Büchern ist dieses das wichtigste. — Unter diesen Umständen konnte ich ihm nicht helfen. Der Kranke starb unter heftigen Schmerzen.

94. **Vor.** Er setzte sich vor das Feuer, saß vor dem Feuer. Es geschah vor dem Hause, vor dem Hause, vor diesem Jahre, vor der Eroberung der Stadt. — Er hat viel vor ihm voraus (veel op hem voor). — Der Komet erschien am Himmel (werd daar zichtbaar), der Angeklagte erscheint vor dem Richter. — Er nahm den Hut vor mir ab. — Er flieht vor dem Feinde, vor der Pest. In de beide laatste zinnen voelt men de plaatselijke beteekenis nog eenigszins, maar men denkt toch in de eerste plaats aan de oorzaak van de vlucht. Bij Er fürchtet sich vor dem Löwen is de oorspronkelijke beteekenis: terwijl hij voor den leeuw staat, geheel verdrongen door de voorstelling, dat de leeuw de oorzaak van de vrees is, zoodat **vor met den datief tot aanknooping van een oorzaak** dient: Sich vor einem schämen, scheuen, fürchten; vor einem zittern, erschrecken. Evenzoo: Furcht, Angst, Abscheu, Achtung, Ehrfurcht, Bewunderung vor einem empfinden. — Ook vor Hunger (3) und Durst umkommen; vor Wut (3) mit den Zähnen knirschen.

Ook in de volgende zinnen is de eigenlijke beteekenis niet geheel verdwenen: Einen vor einer Person, vor einem Angriff schützen, hüten, bewahren, verbergen, verstoppen.

95. Het Nederlandsche voor wordt dikwijls door für weergegeven: Er zählte sie Mann für Mann, Stück für Stück. — Hier ist ein Brief für dich (bestemd). Sein Unglück ist eine Warnung für dich. Vgl. Er warnte mich vor Taschendieben; eine Warnung vor Taschendieben. Er kaufte, sparte etwas für dich. — Ich zittere, fürchte für deinen Bruder. (= Ik vrees, dat hem een ongeluk zal overkomen). Vgl. Ich fürchte mich vor deinem Bruder (dat hij mij kwaad zal doen). — Das ist zu schwer für mich. Für einen Sechziger ist er noch rüstig (krachtig). — Er kämpft für sein Vaterland. Er ist für dich gegangen (= in uw plaats, ook te uwen behoeve). — Ich halte das für gewiß. — Hier kann man für Mk. 1.50 zu Mittag speisen. — Er hat dafür gebüßt, ist dafür belohnt.

96. **Zwischen.** Er stellte sich zwischen seine Brüder, stand zwischen seinen Brüdern.

97. In verbinding met **bis** regeeren deze voorzetsels an, auf enz. den vierden naamval: Er ging mit mir bis an das Tor, bis auf den Damm, bis vor das Haus. Evenzoo van tijd: Er lebte bis an dieses Jahr, bis in dieses Jahrhundert. Na bis vor staat echter de tijdsbepaling in den derden naamval: Bis vor kurzem, bis vor drei Jahren wohnte er neben mir.

98. Om den naamval te bepalen, ga men uit van het Präsens van den bedrijvenden vorm. Omdat men zegt: Er wickelt die Base in weiches Papier, wickelt sich in einen Mantel, moet men ook zeggen: Die Base war in weiches Papier gewickelt; Er war in einen Mantel gewickelt.

99. Daar men bij den *accusatief* aan een richting denkt, vraagt men er naar met het woord **wohin**; naar den *datief* met **wo**: Ich lege das Buch auf den Tisch. Wohin habe ich das Buch gelegt? en natuurlijk ook: Ich habe es dahin gelegt en Die Stelle, wohin ich das Buch gelegt habe. — Das Buch gehört in den Schrank. Wohin gehört das Buch? Es gehört dahin. — Das Buch liegt auf dem Tisch. Wo liegt es? Es liegt da. Die Stelle, wo das Buch liegt. — Evenzoo: Toen ik daar kwam = als ich dahin kam. Maar Als ich da war, Als ich da antam (§ 90), waar da met een derden naamval overeenkomt. Vgl. ook § 102.

100. Onthoud nog de volgende zinnen, waarin woorden voorkomen met een *tweeden* naamval verbonden, en die men ook tot de voorzetsels rekent:

Mittelfst eines Gewichtes wird die Kette straff gehalten.	Door middel van een gewicht wordt de ketting strak gehouden.
Während des Krieges war er im Ausland.	Gedurende den oorlog was hij in het buitenland.
Diesseit (jenseit) des Flusses stand der Feind.	Aan deze (gene) zijde van de rivier stond de vijand.
Oberhalb (unterhalb) des Dorfes stürzt sich ein Bach in den Fluß.	Boven (beneden) het dorp stort zich een beek in de rivier.
Innerhalb (außerhalb) des Dorfes.	Binnen (buiten) het dorp.
Wegen des Regens blieb er zu Hause.	Wegens den regen bleef hij thuis.

Statt eines Pferdes kaufte er einen Esel ¹⁾ .	In plaats van een paard kocht hij een ezel.
Längs des Ufers standen einige Hütten.	Langs den oever stonden eenige hutten.
Der Fluß ist ausgetreten. Infolge dessen ist die Chauffee überschwemmt.	De rivier is buiten haar oevers getreden. Tengevolge daarvan is de weg ondergelopen.
Trotz des Verbotes ging er aus.	Niettegenstaande het verbod ging hij uit.
Ich befehl ihm, zu Hause zu bleiben. Trotzdem ging er aus.	Ik gebood hem thuis te blijven. Toch ging hij uit.

X. BETEKENIS VAN SOMMIGE BIJWOORDEN EN VOEGWOORDEN.

101. Der Garten ist nicht **vor** dem Hause, sondern **hinter** dem Hause. (Voorzetsels).

Der Garten ist nicht **vorn**, sondern **hinten** (bijwoorden).

Über und **unter** uns wohnen Menschen (voorz.).

Oben und **unten** wohnen Menschen (bijw.).

Er ist **in dem** Hause (voorz.); er ist **drinnen** (bijw.).

Er geht **aus dem** Hause (voorz.); er ist **draußen** (bijw.).

Der Verwundete starb **vor** der Ankunft des Arztes (voorz.); **ehe** (**bevor**) der Arzt ankam (voegw.).

102. Ich mache die Thür **auf**. — Die Thür ist **auf** oder **offen**.

Das Buch liegt in dem Schrank; es liegt **darin**.

Der Schrank, **worin** das Buch lag, maar: Der Schrank, **in den** ich das Buch gelegt hatte.

Ich lege das Buch in den Schrank; ich lege es **hinein**.

Ich füge mich in die Verhältnisse; ich füge mich **drein**.

Hinein en **drein** drukken dus een richting uit; maar het laatste wordt alleen figuurlijk gebruikt.

103. **Der** drukt een richting uit naar den spreker toe, of naar de plaats, waar hij met zijn gedachten verwijlt; **hin** beteekent

¹⁾ Statt kan ook een voegwoord zijn; het bepaalt dan niet den naamval van het volgende zelfst. nw. of vooraw.; Statt ihn zu töten, rettete er ihm das Leben.

van den spreker af. Ik sta b.v. beneden, mijn kameraad boven aan de trap. Ik zeg: Komm' herunter, oder soll ich hinaufkommen? Hij antwoordt: Nein, komm' nicht herauf, ich komme hinunter. Ik vertel, dat ik voor eenigen tijd boven aan de trap stond, en zeg: Ein Kind fiel hinunter. Had ik beneden gestaan, zoo zou ik zeggen: Es fiel herunter. In zinnen als: Die Lawinen stürzen von den Bergen herunter; Der Grubenarbeiter steigt in den Schacht hinab neemt men de oppervlakte der aarde als standpunt.

104. Her komt in verschillende samenstellingen voor, waarbij men niet meer aan een richting denkt: Ein Gedicht herjagen. Zu herabgesetzten Preisen verkaufen. Da ging es lustig her. Der Kalif ließ sich herab den Bezirk nachzuahmen (verwaardigde zich). Der Kaufmann ist ganz heruntergekommen = aan lager wal geraakt.

In de beide volgende zinnen stemmen Duitsch en Nederlandsch overeen:

Hij ging de trap af, op. Er stieg die Treppe ¹⁾ hinab, hinauf, herab, herauf.

Hij ging het bosch langs. Er ging den Wald entlang.

Maar in de onderstaande zinnen mag in het Duitsch het voorzetsel niet ontbreken:

Hij ging het huis in, het huis uit, de brug over, de kamer door, den hoek om. Er ging **in** das Haus (hinein) ²⁾, **aus** dem Hause (hinaus), **über** die Brücke (hinüber), **durch** das Zimmer (hindurch), **um** die Ecke (hinum).

Das **ist** fünf Jahre her = is geleden. Is *geleden* niet naamwoordelijk gezegde, dan mag men het niet met her vertalen: „Vijf jaar geleden was hij hier”, moet men weergeven door Vor fünf Jahren war er hier.

Onthoud ook: Wir standen um ihn her (om hem heen), gingen vor ihm her, hinter ihm her, neben ihm her (voor hem uit, achter hem aan, naast hem).

105. **Herum.** Ein Graben läuft um das Haus herum (rondom). Er kam um die Ecke herum. — Hier herum (ergens), muß er

¹⁾ Die Treppe is een bijwoordelijke accusatief, evenals in: Ik ben *dien weg* geloopen.

²⁾ Vergelijk: Hij schoot door de plank (heen).

wohnen. Er treibt sich den ganzen Tag auf der Straße herum.
Umher: Er streute das Geld umher = naar alle zijden. Er blicte
 umher.

Umhin. Ich kann nicht umhin (nalaten) zu sagen, es war
 ungemein gemütlich (gezellig).

106. **Dann** beteekent *op dien tijd, in dat geval*: Morgen komme
 ich nach Arnheim (in Arnhem). Dann wollen wir die Sache
 überlegen. — Wenn er kommt, dann (so) bleibe ich nicht.

Denn. Er wird bezahlen. — Hat er denn Geld? — Er wird
 bezahlen, denn (want) er hat Geld.

107. **Sonst, anders.** Wo bleibt er? Sonst kam er immer früh
 genug. — Sie zahlen? Sonst gehe ich nicht mit. — Hat er es
 getan? — Wer sonst? — Das mußt du anders tun, op een andere
 manier. — Es ist alles umsonst = vergeefs. — Er tut nichts
 umsonst = zonder betaling.

108. **Vorhin** = daar straks, zooeven: Vorhin war er hier.
 Maar *voorheen* woonden hier de Batavieren: Ehemals, einst
 wohnten hier die Batäver.

Kürzlich, vor kurzem = kort geleden. **Neulich** ligt wat verder
 van het heden.

Zunächst = in de eerste plaats, in den eerstvolgenden tijd: Wir
 müssen zunächst auf Mittel zur Rettung denken. Was willst du
 zunächst unternehmen?

Mitunter (nu en dan) bringt er seinen Sohn mit.

Manchmal (nu en dan), sehr selten, gönnte er sich ein Glas Bier.

Einstweilen = vooreerst, voorloopig: Einstweilen bleibt er hier.

109. **Freilich.** Kommen Sie auch? — Freilich = ja zeker. —
 Das ist freilich sehr schön, aber zu teuer = wel is waar.

Etwas. Dein Bruder ist nicht da. Ist er etwa krank? = mis-
 schien. — Etwas 100 = ongeveer honderd.

Überhaupt drukt uit, dat het gezegde volgens den spreker in
 zijn vollen omgang geldt en geen uitzondering toelaat: Er ist
 heute nicht ganz wohl. Seine Gesundheit könnte überhaupt (over
 het geheel) besser sein. Dikwijls dient het woord alleen om de
 uitdrukking krachtiger te maken: Ich sollte krank sein? Ich weiß
 überhaupt nicht, wie Sie auf diese Idee kommen.

110. Er fand **weder** Wagen, **noch** Schlitten, **noch** Pferde = noch — noch.

Wir müssen **entweder** bleiben, **oder** zu Fuß gehen = *od* — *od*.

Willst du bleiben oder gehen? **Entweder**, **oder** = Het een of het ander.

Bald klang ein Ruf, **bald** ein Trompetenstoß = Nu eens, dan eens.

111. **Ob** dient tot aanduiding van een *onzekerheid*. Vergelijk: Wissen Sie, ob Ihr Vater zu Hause ist? en Wissen Sie, daß Ihr Vater zu Hause ist? **Ob** du gehst oder bleibst ist mir einerlei.

In de volgende zinnen kan *ob* dus niet gebruikt worden:

Ik zie je nooit, *of* je rookt. Nie sehe ich Sie, daß Sie nicht rauchen.

Er is in Amsterdam geen huis, *of* het staat op palen. Es gibt in A. kein Haus, das nicht auf Pfählen steht.

Er is geen beroep, *of* men moet er voor leeren. Es gibt keinen Beruf, wozu man nicht zu lernen braucht.

Het is zoo donker niet, *of* hij vindt den weg wel. Es ist nicht so dunkel, daß er den Weg nicht findet.

Het duurde niet lang, *of* hij kwam terug. Es wahrte nicht lange, da kam er zurück.

Het scheelde niet veel, *of* ik was gezakt. Es fehlte nicht viel, so wäre ich durchgefallen.

Nauwelijks was hij hier, *of* hij werd ziek. Kaum war er hier, so wurde er krank.

Ik betaal niet, *of* ik moet gedwongen worden (tenzij ik etc.) Ich zahle nicht, es sei denn, daß ich gezwungen werde (wenn ich nicht gezwungen werde).

Ik twijfel, *of* hij komt. Ich zweifle, **ob** er kommt.

Ik twijfel niet, *of* hij komt. Ich zweifle **nicht**, daß er kommt.

112. Er möchte gern mit, **aber** er darf nicht. Er ist nicht reich, **sondern** arm. Is de eerste der beide zinnen ontkennend, dan luidt het voegwoord gewoonlijk *sondern*. Alleen wanneer de ontkennende zin toegevend is, zoodat men zwar (wel is waar) zou kunnen inlasschen, moet *aber* gebruikt worden: Er befiehlt es nicht, sondern er wünscht es. Er befiehlt es (zwar) nicht, aber er wünscht es (doch). Er ist (zwar) nicht reich, aber (doch) wohlhabend.

Altijd luidt het: **nicht nur** — **sondern auch**.

113. **Es sei**, **daß** er nicht wollte, **oder daß** er nicht konnte, er kam nicht = Hetzij.

Wo möglich, komme ich mit = zoo mogelijk.

Er hilft Ihnen wahrscheinlich; **wo nicht**, so tu' ich es = zoo niet.

Diese beiden Winkel des Dreiecks sind zusammen 120° ; **folglich** muß der dritte 60° sein.

114. **Während** ich arbeitete, bereitete sie das Essen = terwijl.

Du fürchtest nicht, deine Stelle zu verlieren, **weil** of **da** (omdat) du Geld hast, **während** (terwijl), maar een tegenstelling uitdrukkend ich nichts besitze.

Der Junge brach die Brücken hinter sich ab, **indem** er seine Uhr einem Trödler verkaufte (terwijl = doordat).

Voor (voegwoord) ik uitging, sloot ik de kast = **Ehe** (bevor) ich ausging enz.

Als (toen) ich ausging, schlief er noch, wat in een verhaal ook kan luiden: **Als** ich ausgehe, schläft er noch (historisch praesens).

Wenn (wanneer) ich ausging, schlief er noch.

Als (= wanneer) ik uitga, slaapt hij nog: **Wenn** ich enz.

Als (= zoo dikwijls) ik hem zie, moet ik lachen = **So oft** ich ihn sehe, muß ich lachen.

Toen, bijwoord = **damals**. Lebte deine Mutter **damals** noch?

115. **Je mehr** Geld er zusammenscharrt, **desto** (um so) geiziger wird er auch. Sei fleißig; du wirst dann **desto** (um so) eher dein Ziel erreichen.

Je gelehrter, **je** verkehrter: Hoe grooter geest, hoe grooter beest.

116. **Al** bood je mij honderd mark, je kreeg het boek niet: **Wenn** Sie mir 100 Mk. böten of bieten sollten, sie bekämen das Buch nicht, of würden es nicht bekommen.

Een zandkorrel, al is zij ook nog zoo licht, heeft toch gewicht: Ein Sandkorn, **und wenn** es noch so leicht ist, hat doch Gewicht.

117. Sie reisten **als** Kaufleute, zoo zijn ze kooplieden: **wie** Kaufleute = alsof ze het waren.

XI. OPMERKINGEN OVER DEN ZINSBOUW.

118. Dat is de jongen, die mij **geslagen heeft** of **heeft geslagen**; die gevallen is of is gevallen; die niet komen wou of niet wou komen.

Das ist der Junge, der mich **geschlagen hat**; der **gefallen ist**; der nicht **kommen wollte**.

Ik verschrok, toen ik hem **zag komen**.

Ich erschrak, als ich ihn **kommen sah**.

Regel. Een bijzin sluit in het Duitsch met den persoonlijken vorm van het ondergeschikte werkwoord.

Dat is de jongen, die niet **heeft willen komen**; dien ik **heb zien komen**, dien ik **zal laten komen**.

Das ist der Junge, der nicht **hat kommen wollen**; den ich **habe kommen sehen**, den ich **werde kommen lassen**.

Uitzondering. Wanneer het ondergeschikte werkwoord in een samengestelden tijdvorm staat, dan is de rangschikking der werkwoorden als in den hoofdzin: Ich habe ihn kommen sehen. Ned. zien komen.

119. De Duitscher gebruikt soms haben, waar wij *zijn* aanwenden en omgekeerd: Das Gefecht hat begonnen, angefangen, aufgehört. Die Kälte hat zugenommen, abgenommen, nachgelassen. Er hat voriges Jahr geheiratet. Mein Bruder hat promoviert. Das hat mir nicht gefallen. Ich habe es vergessen (in alle beteekenissen). Der Blitz hat eingeschlagen. Er hat diesen Weg eingeschlagen. Bist du ihm begegnet? Ich bin einige Stunden umhergeirrt. Bist du zu Fuß gegangen oder gefahren? Ich bin eine Wette eingegangen.

120. Met **worden** vormt men den *toekomenden* tijd: Er wird lesen, en den *lijdenden* vorm: Er wurde geschlagen. In *lijdende* zinnen luidt het *Particip Perfekt* worden. Dit mag niet weggelaten worden, als men aan de *handeling* denkt: Er ist von Räubern erschossen worden; het blijft echter weg in een zin als: Er ist gut geschult, waar van een *toestand* sprake is.

Is de zin niet lijdend, dan is het deelwoord geworden: Er ist Rotar geworden, frank geworden.

Men zegt: Er wurde von Räubern erschossen, vom Wind zu Boden geworfen, waarbij men zich de roovers en den wind als

zelfstandig handelend denkt. Maar: Die Bürger wurden durch (natuurlijk ook von) Soldaten zurückgedrängt, durch Messerstiche getötet, daar die soldaten en messsteken niet zelfstandig handelend, maar als middel voorgesteld worden. — Om dubbelzinnigheid of om een herhaling van hetzelfde woord te vermijden, zet men wel eens durch in plaats van von: Frankreich wurde durch (waarom niet von?) eine Jungfrau befreit. Die Kaiserin von Osterreich wurde durch einen (of von einem) Anarchisten ermordet.

121. Evenals in het Nederlandsch is een werkwoord *scheidbaar* samengesteld, wanneer de klemtoon op het eerste deel der samenstelling valt. Samenstellingen met hinter en wider zijn altijd onscheidbaar: Er widerrief sein Geständnis. Widersprich mir nicht. Widerlege mich, wenn du kannst (vgl. § 78). Er hat fünf Kinder hinterlassen, aber kein Vermögen. (Hij heeft een brief achtergelaten = zurückgelassen). Man hinterbrachte mir den Anschlag (gaf mij er heimelijk kennis van). Er hintergeht Sie (= bedriegt U).

Let nog op de volgende woorden, die in het Nederlandsch scheidbaar zijn, in het Duitsch onscheidbaar; de klemtoon ligt dus op het werkwoord.

Der Briefträger **überreichte**, **übergab** mir das Paket. Ich **überlasse** dir das Kind (Laat het aan U over). Sie **übermachte**, **übersandte**, **überschickte** mir das Geld mit der Post. Er hat den Oberbefehl **übernommen** (overgenomen of op zich genomen). Sie haben eine Zeile **überschlagen**, **übergangen**. Vasco de Gama **umsegelte** das Kap der Guten Hoffnung.

122. Voor een **onbepaalde wijs** met **te** kunnen in het Nederlandsch verschillende voorzetsels staan, in het Duitsch alleen ohne, um en statt.

Hij ging verder *zonder* te groeten. Er ging weiter ohne zu grüßen.
Ik speel niet *om* te winnen. Ich spiele nicht um zu gewinnen.
Zij spelen, *in plaats van* te studeeren. Sie spielen, statt zu studieren.

Maar:

Na een kop koffie gedronken te hebben, ging hij aan zijn werk. Nachdem er eine Tasse Kaffee getrunken hatte, ging er an die Arbeit.
Alvorens een besluit te nemen, moet men overleggen. Ehe (bevor) man einen Beschluß faßt, muß man überlegen.

- Door* het hout te verven, maakt men het duurzamer. *Indem* (doordat § 114) man das Holz anstreicht, macht man es dauerhafter.
- Door* te veel te eten, heeft hij zijn maag bedorven. *Dadurch*, daß er zu viel gegessen hat, hat er sich den Magen verdorben.
- Wees matig. *Door* te veel te eten, bederft gij uw maag. *Ei* mäßig. Wenn du zu viel isst, verdirbst du deinen Magen.
- Hij heeft de leelijke gewoonte van zijn nagels af te bijten. *Er* hat die häßliche Gewohnheit, sich die Nägel abzubeißen.
- Hij begon *met* op te merken, dat ik er slecht uitzag. *Er* fing an mit der Bemerkung, daß ich angegriffen aussehe.

Wanneer zulke zinnen moeite veroorzaken, doet men het best, den inhoud eerst in het Nederlandsch op een andere wijze weer te geven, en den nieuwen zin dan te vertalen.

123. Hij zou stadhouder worden van alle **te ontdekken** landen. *Er* sollte Statthalter werden von allen **zu entdeckenden** Ländern.
- We bespraken de *te nemen* maatregelen. *Wir* besprachen die zu treffenden Maßnahmen.

124. Met de werkwoorden **staan, loopen, zitten, liggen** verbindt men in het Nederlandsch dikwijls een onbepaalde wijs met *te*, om twee samengaande handelingen aan te geven. In het Duitsch kent men deze constructie niet.

Hij staat, loopt, zit, ligt te rooken. *Er* steht, geht, sitzt, liegt und raucht.

Ook geeft men de onbepaalde wijs wel eens door een deelwoord weer:

Hij zat, lag op de canapé te rooken. *Er* saß, lag rauchend auf dem Canapee.

of laat het eerste werkwoord weg:

Toen ik binnenkwam, zat hij juist aan zijn moeder te schrijven. *Als* ich eintrat, schrieb er gerade an seine Mutter.

Dat hij bij het schrijven zat, is dikwijls van weinig belang.

125. Hij kwam mij zeggen, dat ik benoemd was. *Er* kam **um** mir zu sagen, daß ich ernannt worden wäre.
- Ik kom je afhalen. *Ich* komme dich abzuholen of *Ich* hole dich ab.

Het Duitsche *kommen* heeft nooit een *onbepaalde wijs* zonder *zu* bij zich.

Hij kwam aanvliegen.

Er kam herbeigeilt.

Na *komen* staat wel eens een *onbepaalde wijs* om de wijze van het komen aan te geven; de Duitscher gebruikt dan het Part. *Perfekt*.

126. Hier is water **om** je te wasschen. Hier ist Wasser **zum** Waschen of Wasser dich zu waschen.

Ik had geen trek, om hem te helpen. Ich hatte keine Lust, ihm zu helfen.

Hij had geld genoeg, om dat te betalen. Er hatte Geld **genug**, um das zu bezahlen.

Een *zelfst. naamwoord* kan slechts dan een *onbepaalde wijs* met *um zu* als bepaling bij zich hebben, wanneer het met **genug** verbonden is.

Het was akelig om aan te zien. Es war gräßlich anzusehen.

Wij zijn nooit te oud om te leeren. Wir sind nie **zu** alt, um noch zu lernen.

Zij is rijk genoeg, om dat te betalen. Sie ist reich **genug**, um das zu bezahlen.

Hij gaat snel genoeg, om mij in te halen. Er geht schnell **genug**, um mich einzuholen.

Het *bijvoegl. naamwoord* en het *bijwoord* kunnen slechts dan met een *onbepaalde wijs* met *um zu* verbonden worden, wanneer ze door **zu** worden voorafgegaan of door **genug** gevolgd.

Men dwong hem **om** het geld terug te geven. Man zwang ihn, das Geld zurückzugeben.

Ik ging in den winkel om een das te koopen. Ich ging in den Laden, um einen Schlips zu kaufen.

Na een *werkwoord* staat een *onbepaalde wijs* met *um zu*, wanneer men het *doel* van de handeling wil uitdrukken.

4377/25

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

LEESBOEKEN NIEUWE TALEN.

DUITSCH.

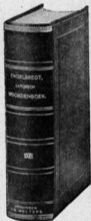
F. A. R. Beckman en G. A. C. van Goor , Duitsch leesboek voor middelbare en andere scholen I	19e druk	0,50
F. A. R. Beckman en G. A. C. van Goor , Duitsch leesboek II	10e druk	0,75
F. A. R. Beckman en G. A. C. van Goor , Duitsch leesboek III	7e druk	1,00
F. A. R. Beckman en G. A. C. van Goor , Duitsch leesboek IV, V	à	1,00
Fred. Berens , Deutsches Lesebuch für Handelsschulen. Zur Einführung in die deutsche Handelskorrespondenz		1,00
Dr. A. van Berkum , Fransch-Duitsch-Engelsch leesboek voor Handelsscholen, ingenaaid f 1,90, gebonden		2,25
Deze uitgave is ook in drie deeltjes - elke taal afzonderlijk - verkrijgbaar.		
Per deeltje, ingenaaid f 0,75, in linnen		0,90
BIBLIOTHEK FÜR SCHULE UND HAUS (Deutsche).		
I. Jan Ligthart , Dennoch ein Bolz. Ein Schauspiel für Kinder in drei Aufzügen. Übersetzung v. Fred. Berens		0,50
II. John Habberton , Die besten Kinder von der Welt. Freie Bearb. nach „Helen's Babies“ von Fred. Berens		0,50
III. Wernicus Buning , Erinnerungen eines Seekadetten. Bearbeitung von Fred. Berens		0,50
IV. Aus der frohen Schulzeit. Erzählungen von Berthold Eckstein , Miss Braddon . Gesammelt, übersetzt und mit einer Einleitung versehen von Fred. Berens		0,50
V. Fred. Berens , Die macht des Guten. Schauspiel für Kinder in drei Aufzügen		0,50
S. Boorsma en S. Th. A. Goetze , Deutsches Lesebuch für die untern Klassen		1,00
S. Boorsma en S. Th. A. Goetze , Deutsches Lesebuch für die mittleren Klassen		1,25
C. Honigh , Hoogduitsch Leesboek, vooral ingericht met het oog op het taaleigen van het Nederlandsch en het Hoogduitsch I. Herzien en omgewerkt door G. W. Spitzen	12e druk	0,75
C. Honigh , Hoogduitsch Leesboek II. Herzien en omgewerkt door G. W. Spitzen	7e druk	1,00
C. Honigh , Hoogduitsch Leesboek III. Herzien en omgewerkt door G. W. Spitzen	4e druk	1,25
Joh. A. Leopold , Deutsches Lesebuch, I	7e druk	1,90
Joh. A. Leopold , Deutsches Lesebuch, II	5e druk	1,90
Neuere Prosa mit Erläuterungen und Hilfsbuch.		
I. Burg Neideck, Novelle von W. H. Riehl , herausgegeben von B. E. Bouwman und Th. A. Verdenius , geb., 2e dr.		0,90
II. Tiergeschichten, von Marie von Ebner-Eschenbach , Heinrich Lee und J. V. Widman , herausgegeben von B. E. Bouwman und Th. A. Verdenius , geb., 2e dr.		0,90
G. van Poppel , Grundriss der Deutschen Literaturgeschichte für den Schulgebrauch, ingenaaid f 1,00, gebonden		1,25
C. G. Tromp , Frohe Stunden. Deutsches Lesebuch für holländische Lehranstalten, I	2e druk	0,90
C. G. Tromp , Frohe Stunden. Deutsches Lesebuch für holländische Lehranstalten, II		1,25
C. G. Tromp , Frohe Stunden. Deutsches Lesebuch für holländische Lehranstalten, III		1,25

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

WOORDENBOEKEN OUDE TALEN.

Dr. C. A. Engelbregt,
LATIJSCH-NEDERLANDSCH.
4e druk.
1 deel in linnen f 7,50.



Dr. J. Mehler,
NEDERLANDSCH-LATIJSCH.
1 deel in linnen f 3,90.



Dr. A. H. G. P. van den Es,
GRIEKSCH-NEDERLANDSCH.
6e druk.
1 deel in linnen f 7,50.



Dr. J. van Wageningen,
LATIJSCH-NEDERLANDSCH.
1 deel in linnen f 7,50.

VAN DEN ES,
MEHLER,
ENGELBREGT,
of
VAN WAGENINGEN,

Prijs der 3 Woordenboeken OUDE TALEN
per stel besteld, slechts f **15,50.**

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

Absentielijst. Ingericht voor 6 maanden	0,40	F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,	
Inger. v. 9 m. f 0,45 Inger. v. 12 m.	0,45	Duitsch Leesboek III	7e druk 1,00
Agenda ten gebruike aan Inrichtingen v.		F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,	
Middelbaar en Gymasiaal Onderwijs .	0,50	Duitsch Leesboek IV, V	à 1,00
Ch. Altena, Deutsche grammatica v. Ned.		F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,	
scholen	3e druk 0,50	Oefen. in het spreken en schrijven der	
Ch. Altena, Hochdeutsche Sprachlehre für		Duitsche taal, met Hulpb., I, geb. 11e dr.	1,00
niederländische Schulen	3e druk 0,50	F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,	
R. v. Assen, Wandkaart v. Friesland, bij-		Oefeningen II-III, geb.	5e druk à 1,25
gewerkt tot heden, in 9 bladen, in losse		F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,	
bladen f 12,00; opgeplakt ongevernist		Oefen. in het spr. en schr. der Duitsche	
f 21,00, gevernist	22,00	taal, m. Hulpboekje, uitg., B, geb. 2e dr.	1,50
Dr. J. M. S. Baljon, Commentaar op het		F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,	
evangelie van Mattheus, geb.	5,25	Opgaven ter Vertaling, B, geb.	1,00
J. van Baren, De vormen der Aardkorst	6,50	Fred. Berens, Deut. Leeseb. für Handelssch.	1,00
W. Bartels, Le premier pas. Methodisch		J. v. d. Berg, 1ste Teekenschrift v. d. lagere	
gerangschikte lees- en spreekoef. voor		school 1-6	7e druk à 0,10
eerstbeginnenden, geill. I f 0,30, II . .	0,35	J. v. d. Berg, Teekenschrift v. d. lagere	
(Compleet in twee stukjes).		school, cah. 1-4	9e druk à 0,15
W. Bartels, Petit recueil de Contes mis		J. v. d. Berg, Teekenschrift v. d. lagere	
à la portée des commençants, geill. . .	0,30	school, cah. 5-8	8e druk à 0,20
W. Bartels, Petite Bibliothèque.		Dr. J. Bergsma, Tekstcritiek van den	
La petite Jeanne, Ouvrage Couronné		Karel ende Elegast	0,75
par l'Académie française (Edition simpli-		Dr. J. Bergsma, Woordenb., bev. Drentsche	
fiée), par Mme Z. Carraud	0,30	woorden en spreekwijzen, compleet in	
Ter perse:		4 afl., bij teekening	à 1,25
Les deux Nigauds, illustré, par Mme		Dr. J. Bergsma, Syntactische Oefeningen	1,25
de Ségur		Dr. A. van Berkum, Atlas der O. G. in	
La fille du Braconnier par Mile Rousseu		kaarten en platen, ingen. f 2,75, geb.	3,50
de Saint-Hilaire (J. de Vèze)		Dr. A. van Berkum, Fransch-Duitsch-	
Thomas Ier, roi de Tamboulina, par		Engelsch leesb. v. handelsscholen, geb.	2,25
Jules Sandeau		Ook in 3 deeltjes, elke taal afzonderlijk,	
Maroussia par P.-J. Stahl		per deeltje in linnen	0,90
W. H. M. Bartels, Nederlandsche School-		D. B. Best, Easy Steps in English Com-	
liederen Ia, Ib	4e druk à 0,20	position I	2e druk 0,60
W. H. M. Bartels, Ned. Schooll., II 4e dr.	0,25	D. B. Best, Easy Steps, II	1,00
W. H. M. Bartels, Ned. Schooll., III 5e dr.	0,25	D. B. Best, Extr. f. transl. into Dutch 2e dr.	0,50
W. H. M. Bartels, Ned. Schooll., IV 5e dr.	0,30	T. J. Bezemer, Door Ned. Oost-Indië, geb.	7,50
W. H. M. Bartels, Ned. Schooll., V 4e dr.	0,30	Bibliothek für Schule u. Haus (Deutsche).	
W. H. M. Bartels, Ned. Liederer., VI, 3e dr.	0,40	I. Jan Ligthart, Dennoch ein Bolz. Ein	
Dr. J. W. Beck, L. Apul. fabula de Psyche	0,75	Schausp. für Kinder in 3 Aufz. Über-	
Dr. J. W. Beck en Dr. J. v. Wageningen,		setzung von Fred. Berens.	0,50
Opst. ter oef. in de Grieksche Vormleer.		II. John Habberton, Die besten Kinder v.	
I. Beginnselen der Etymologie. 4e druk	1,00	d. Welt. Fr. Bearb. n. „Hel. Babies“	
II. Verba op - <i>ai</i> en onr. verba 3e druk	1,00	von Fred. Berens	0,50
III. Opst. ter oef. in de Gr. synt. 2e druk	1,00	III. Werumés Buning, Erinner. eines	
IV. Grieksch Leesboek	4e druk 1,00	Seekadetten. Bearb. v. Fred. Berens	0,50
Dr. J. W. Beck en Dr. J. v. Wageningen,		IV. Aus der frohen Schulzeit. Erz. von	
Vocabul. bij de Gr. opst. I-IV 4e druk à	0,60	Berthold, Eckstein, Miss Braddon.	
F. A. R. Beekman, Voor Meisjesscholen.		Gesammelt Fred. Berens	0,50
Oef. ten dienste voor het onderw. in de		V. Fred. Berens, Die macht des Guten	0,50
Duitsche taal met Hulpboekje	1,00	Bibliothek van Nederlandsche Letter-	
F. A. R. Beekman, Korte Handl. bij het		kunde, uitgegeven door T. Terwey,	
gebruik d. Oef. ten d. van het onderw.		voortgezet door Dr. C. G. N. de Vooy	
in de Duitsche taal	0,40	en J. Koopmans.	
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,		No. 1. Vondels Jephtha	2e druk 0,60
Duitsch Leeseb. v. mb. en a. sch., I 18e dr.	0,50	No. 2. Vondels Gijzbr. v. Aemstel 4e dr.	0,60
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor,		No. 3. Uit Hoofds Nederlandsche histo-	
Duitsch Leesboek II	10e druk 0,75	riën	2e druk 0,60

No. 4. Huygens, De Zeestraet, Uit de zedeprenten. De stedestemmen en de dorpen	2e druk	f 0,60	J. Bok, H. Douma en M. H. Lem, Door Spreken tot Lezen. Methode voor het aanv. leesonderw. Geill. m. oorspr. teek. Compl. in 6 deeltjes, per deeltje in linnen	f 0,30
No. 5-6. Bredero's Spaansche Brabander	2e druk	1,20	J. Bok, H. Douma en M. H. Lem, Korte Toelichting op de volgorde der leesstof gratis.	
No. 7. De Genestet's Leekedichtjens door Dr. H. U. Meljboom	2e druk	0,60	S. Boersma, Mondel. Exam. Hoogd. L. O.	1,25
No. 8. Uit van Effen's „Hollandsche Spectator”, door J. Koopmans		0,60	S. A. Boersma en S. Th. A. Goetze, Deutsches Lesebuch für die untern Klassen	1,00
No. 9. Bloemlezing uit J. van Vondel's gelegenheidsgedichten door J. Koopmans		0,60	S. A. Boersma en S. Th. A. Goetze, Deutsches Lesebuch für die mittleren Klassen	1,25
No. 10. P. C. Hooft's Baeto, oft oorsprong der Hollanderen, Treurspel door J. Koopmans		0,60	Dr. H. Bos, De Planten. Beginselen der plantkunde, gebonden	1,90
J. Bickers, Het Nachtegaaltje 2- en 3e Kinderliederen	9e druk	0,25	Dr. H. Bos, Beknopt Leerboek der Plantkunde, gebonden	2,90
Mr. A. S. de Blécourt, Fivelgoër Land.		1,90	Dr. H. Bos, Leerb. der Plantk., I 2e druk	3,00
G. H. Bleeker en H. Marwitz, Schoolkaart van Palestina 6 bladen met handleiding 2e druk in losse bladen f 3,90; ongepl. ongevernist f 10,40	gevernist	10,90	Dr. H. Bos, Leerb. der Plantk., II 2e druk	4,50
G. H. Bleeker en H. Marwitz, Kleine Bijb. aardrijkskunde. Handl. bij de Schoolk. van Palestina, geïllustreerd	3e druk	0,40	H. Bos en B. W. Drenth, Notariële akten Prof. J. Ritzema Bos, De Vogels. Leesb. voor school en huis	0,75
G. H. Bleeker en H. Marwitz, Nieuwe Schoolkaart van Palestina 4 bladen met handleiding in losse bl. f 4,90; ongepl. ongev. f 12,00, gev.		12,50	Prof. J. Ritzema Bos, Schetsen uit het dierenrijk	0,30
G. H. Bleeker en H. Marwitz, Wandkaart voor Bijb. Geschiedenis. 6 bladen met handleiding in losse bladen f 5,90; ongeplakt ongevernist f 12,40, gevernist		12,90	Prof. J. Ritzema Bos, Landbouwdierkunde. Nuttige en schadelijke dieren van Nederland, 2e goedkoope uitgave, 2 dl.	0,40
G. H. Bleeker en H. Marwitz, Bijb. aardr. Handleiding bij de Wandkaart voor Bijb. Geschiedenis		1,00	Prof. J. Ritzema Bos, Schoolplaten van voor de akkerbouw schadelijke dieren. 2 series elk van 6 platen, met geill. handleiding, per ser. ongepl. à f 7,50; ongeplakt op zwaar carton	9,90
G. H. Bleeker en H. Marwitz, Schoolatlas voor Bijb. Geschiedenis in kaarten en platen.	3e druk	0,50	Prof. J. Ritzema Bos, Vijf platen ten gebuik bij het onderw. in de kennis der Dierenw. op de Lag. Sch., m. geill. Handl. bij de platen f 5,00; ongepl. op zw. cart.	7,50
T. van den Blink, Nauwkeurig en vlug. Oef. in het cijferen en in het rek. uit het hoofd v. d. verstge. leerl. d. L. S., het voortgezet en het herhond., compleet in 2 deeltjes, in linnen		0,25	Prof. J. Ritzema Bos, Insektenkunde op bouw- en welland	2,50
J. H. Blum, Zestig jaartallen uit onze Geschiedenis	4e druk	0,075	Prof. J. Ritzema Bos, Ziekten en Besch. der Landbouwgewassen, I, geb. 2e druk	0,90
J. W. Boerman en K. M. Knip, Natuurlijke Historie. Beknopt leerboek der dieren- en plantkunde, voornamelijk ten dienste van kweek- en normaalscholen, I, Dierkunde, geb.	2e druk	1,75	Prof. J. Ritzema Bos, Ziekten en Besch. der Landbouwgewassen, II, geb. 2e druk	0,90
J. W. Boerman en K. M. Knip, Natuurlijke Historie, II, Plantkunde, geb.	2e druk	1,75	Prof. J. Ritzema Bos, Begins. der Dierkunde, gebonden	0,90
Dr. J. Böeseken, Leerboek der Scheikunde ingen. f 2,75, geb.	2e druk	3,25	Prof. J. Ritzema Bos, Lichaamsbouw en levensverrichtingen d. huid-, I, II, geb.	0,90
Dr. J. Böeseken, Ontwikkeling van enkele chemische problemen.		0,50	Prof. J. Ritzema Bos, Ziekten en besch. der ooftboomen 4 dln., gebonden	0,90
Dr. J. Böeseken, Wisselwerkingen tusschen wetenschappelijke onderzoekingen en de org.-chem. techn.		0,50	Prof. J. Ritzema Bos en Dr. H. Bos, Leerboek der Dierk., ing. f 2,90, geb. 8e dr.	3,50
A. M. Bogaerts en M. J. Koenen, Practische Taalstudie I: Woorden en uitdr. 12e dr. Pract. Taalst. II: Taal en Taalst. 7e dr. Pract. Taalst. III: Taalgebruik en Woordverklaring		1,25	P. R. Bos, Ned. en zijn Overz. Bez. 4e dr.	0,25
		1,25	P. R. Bos, Bekn. leerboek der aardrijkskunde, 13e geïllustreerde druk, herzien door J. F. Niermeyer. ing. f 2,25, geb.	2,60
		1,25	P. R. Bos, Bekn. Leerboek der Land- en Volkenkunde. 6e geill. druk, herz. door J. F. Niermeyer, geb.	1,90
		1,25	P. R. Bos, Leerb. der Land- en Volkenkunde, 7e geill. druk, herzien door J. F. Niermeyer, gebonden	2,75
		1,25	P. R. Bos, Teekenatlas	0,15
		1,25	P. R. Bos, Teekenschrift	0,05
		1,25	P. R. Bos, Eerste Atlas v. de Volksch. 9e dr., bew. d. J. F. Niermeyer, ing. f 0,30, gec.	0,55
		1,25	P. R. Bos, Atlas voor de Volksschool 23e druk, bewerkt door J. F. Niermeyer, ing. f 1,00, gec. f 1,40, geb.	1,75

P. R. Bos, School-Atlas d. geheele Aarde 193 druk, herz. d. J. F. Niermeyer, geb. f 4,90	
P. R. Bos, Kleine Atlas v. Ned. en zijne O.- en W.-Ind. Bezittingen, 2e druk, ing. f 0,60, gec.	0,85
P. R. Bos, Kleine Atlas v. de Volksch., 8e druk, ingen. f 0,50, gec.	0,75
P. R. Bos, Geïllustreerde Atlas voor de Volksch., 3e druk, ingenaaid f 1,00, gecartonneerd f 1,40, gebonden.	1,75
P. R. Bos, Nederland in Woord en Beeld. Schoolplaten voor Aardr.k. ond. Volgens aquar. naar de natuur geteekend door B. Bueningk. 4 series, per serie f 7,50, opgeplakt op zwaar carton.	9,90
Handl. bij Nederland in Woord en Beeld door A. F. Cremer.	2,00
P. R. Bos, Schoolkaart van Azië, in 4 bl. Staatkundig, in losse bl. f 6,50; opgepl. ongev. f 13,00, govern.	13,50
P. R. Bos, Schoolkaart van Azië, in 4 bl. Natuurkundig, in losse bl. f 6,50; opgepl. ongev. f 13,00, govern.	13,50
P. R. Bos, Wandk. van Midd.-, West- en Zuid-Europa in 9 bl., (uitg. A met, uitg. B zonder namen), in losse bladen f 5,00; opgeplakt ongev. f 16,00, govern.	17,00
P. R. Bos, Schoolkaart v. Gron., in 9 bl., in losse bladen f 10,00; opgepl. ongev. f 19,00, governist.	20,00
P. R. Bos, Wereldkaart in 6 bl., in losse bladen f 5,00; opgepl. ongev. f 14,00, gev.	15,00
P. R. Bos, W. v. Gelder en R. R. Rijkens, Kaart van Java, in 4 bladen 3e druk, in losse bladen f 5,00; opgeplakt ongev. f 14,00, governist.	15,00
P. R. Bos, W. v. Gelder en R. R. Rijkens, Schoolk. v. Ned. O.-L., in 10 bl. m. hdl., 3e druk, in losse bladen f 15,50; opgepl. ongev. f 26,50, govern.	27,50
D. Boswijk's Repetitieboeken:	
I. Vierhonderd Rekenkundige Vraagstukken en Opgaven	0,40
II. Tachtig Thema's met eenvoudige Taaloefeningen	0,40
III. Ruim drieh. Taal- en Stijloef. 6e dr.	0,40
IV. Vragen en Opg. over de Aardrijksk. van Ned., zijne Koloniën en Europa en over de Gesch. van ons Vaderl. 4e dr.	0,40
D. Boswijk en E. Meijer, 1e verzameling rekenkundige vraagstukken	0,25
D. Boswijk en E. Meijer, 2e verzameling rekenkundige vraagstukken	0,25
D. Boswijk en W. Walstra, Meetk. voor aanstaande onderwijzers	0,75
D. Boswijk en W. Walstra, Vragen en opgaven bij de Meetkunde.	0,30
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Het rekenen in de lagere school 1e en 2e stukje (getallen 1-20)	0,25
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Het rek. in de lagere school 3-8 stukje	0,25
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Het rekenen 300 vraagstukken, voorlooper van het 6e stukje	0,25
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Vijfhonderd rekenkundige vraagstukken	f 0,30
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Cijfoefeningen 2 deeltjes	0,25
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Theorie der Rekenkunde, I, 2e leerkring 4e druk I, 2e leerkring	0,50
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Theorie der Rekenkunde, II	0,75
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Het Rekenonderwijs 1-6	0,25
D. Boswijk en J. G. Zijlstra, Handl. bij het Rekenonderwijs	1,25
H. Bouman, Leesboekje, I-V 38e druk à H. Bouman, De eerste trap van het leesonderwijs in aanschouwingsoef., 12 platen, los f 2,00, opgepl. op zw. carton 5e druk	4,90
H. Bouman, Handleiding bij het aanschouwelijk leesonderwijs	0,90
H. Bouman, Het gulden kinderboek, geïll.	1,25
H. Bouman, De 1e Schoolj., I-III 11e dr.	0,25
H. Bouman, De 1e Schooljaren, III, B	0,25
H. Bouman, De 1e Schoolj., IV-VI 6e dr. à H. Bouman, De Eerste Schooljaren. Nieuwe leesmethode, 13 platen, los f 2,90, opgeplakt op zwaar carton	4,90
H. Bouman, Handl. bij het 1e leesonderwijs naar aanleiding van 13 platen	0,75
Dr. Z. P. Bouman, Beknopt leerboek der Natuurkunde, I	3e druk 1,75
Beknopt leerboek der Natuurk., II 2e dr.	1,90
B. E. Bouwman en Th. Verdenius, NIEUWE PROSA mit Erläuter. u. Hilfsf. I. Burg Neideck, Nouvelle von W. H. Riehl, gebonden	2e druk 0,90
II. Tiergeschichten von Marie v. Ebner-Eschenbach, Heinr. Lee und J. V. Widmann, gebonden	0,90
Dr. Everh. Bouwman, Leerboek der Natuurkunde voor beginnenden, I, gebonden	2e druk 1,75
Dr. Everh. Bouwman, Leerb. der Natk. voor beginnenden, II, geb.	2e druk 2,25
Dr. Everh. Bouwman, Natuurk. Vraagstukken	1,50
Dr. Everh. Bouwman, Beknopt Leerboek der Natuurkunde, gebonden	2e druk 2,90
B. C. Brennan, The Technicales of English Poetry.	(ter perse)
Dr. J. W. Brinkgreve, Vocabularium op Herodotus' Historiae, geb.	2,25
C. J. Brouwer en A. Bakker, Het voorbereidende lager onderwijs, met 31 platen 2e druk, ingenaaid f 2,50, gebonden.	2,90
K. ten Bruggencate, De Eindexamens onzer Hoogere Burgerschoolen. Een woord aan ouders, opvoeders en wetgevers	0,60
K. ten Bruggencate, Hoofdz. der Engl. Grammatica	6e druk 0,75
K. ten Bruggencate, Leerboek voor het Engelsch	5e druk 1,25
K. ten Bruggencate, De Uitspraak van het Engelsch	5e druk 0,55
K. ten Bruggencate, Nieuwe Engelsche grammatica	3e druk 1,00

K. ten Bruggencate, Inl. tot de Klankleer	f 0,60	Mr. G. Diephuis, Handb. voor het Ned.	
K. ten Bruggencate, The Chimes by Ch.		Handelsrecht 3 dl.	2e druk f 15,00
Dickens, with Notes and Elucidations		Mr. G. Diephuis, Handboek voor het	
(in English)	0,60	Nederlandsch Burgerlijk Regt 3 dl., 3e dr.	
K. ten Bruggencate, The Cricket on the		ingen. f 15,00, geb.	17,50
Hearth by Charles Dickens, met verkl.		H. Dietz en Kath. Leopold, Mijn eigen Boek	0,40
aanteekeningen	3e druk	H. Dietz en Kath. Leopold, Ons Boek, geill.	
	0,60	gebonden	0,75
K. ten Bruggencate, Julius Caesar by		H. Dietz en Kath. Leopold, Zonnestr. voor	
W. Shakespeare, met verkl. aant. 3e dr.	0,50	school en huis, met pl., 2 dln., geb. 4e dr. à	1,50
K. ten Bruggencate, Eng. Wordenb. I:		D. Dijkstra, Tusschen Eems en Lauwers.	
Eng.-Ned.; II: Ned.-Eng. 4e druk door		Een leesb. over de geschiedenis van de	
L. van der Wal. Geb. in 1 deel in half		stad en de provincie Groningen	0,50
leder f 5,40, in 2 dln. in heel linnen . .	5,40	H. C. P. Dirks, Lecture et Récit, 4e dr.	1,25
Prijs der 4 Wordenboeken		W. van Doorn, A midsummer-night's	
NIEUWE TALEN per stel besteld,		dream by W. Shakespeare. Annotated	
stechts f 17,50.		edition for schools	0,60
C. E. Bueninck en W. Walstra, Iets over		K. Doornbosch en G. Duiven, Taal en	
dampkringslucht en verbrand. in verb.		Teeken, cursus in het zuiv. schr. onzer	
met het leven van dier. en plant. 2e dr.	0,75	taal voor de lag. sch. (voorlooper)	0,25
A. F. Cremer, Nederl. in Woord en Beeld.		K. Doornbosch en G. Duiven, Taal en	
Handl. bij P. R. Bos' Schoolplaten, 4 ser.	2,00	Teeken 1-4e stukje	à 0,30
A. F. Cremer en Jan Ligthart, Op de		B. J. Douwes, Prettig zingen, I II 3e dr. à	0,25
Fiets door Nederl., I, 1e ged., geill. 7e dr.	0,35	Prettig zingen, III	2e druk
I, 2e ged., geillustr.	6e druk	Prettig zingen, IV.	0,40
II, 1e ged., geillustr.	5e druk	B. J. Douwes, Prettig zingen, I. Do -	
II, 2e ged., geillustr.	4e druk	Toonschaal C	0,25
Invulkaart van Nederland	0,06	B. J. Douwes, Handl. bij Prettig zingen	0,60
A. F. Cremer, Jan Ligthart en R. Noordhoff,		B. J. Douwes, Liedjes v. d. kleintjes 2e dr.	0,25
Samen op Reis, I. Aardrijksk. v. Ned.		B. J. Douwes, Tweestemmige liedjes voor	
v. de lag. school, geill. met 34 plaatjes,		de lagere school.	2e druk
en 2 uitslaande kaartjes	0,40	J. Douwes en Mr. H. O. Feith, Kerk. Wetb.	
A. F. Cremer, Jan Ligthart en R. Noordhoff,		herz. d. J. Knottenbeit, geb.	6e druk
Samen op Reis, II. Aardrijksk. v. Ned.		C. F. v. Duyl, Grammaire française, inge-	
v. de lag. school, geill. met 60 plaatjes,		naaid f 2,50, gebonden	2,90
en 2 uitslaande kaartjes	0,40	C. F. v. Duyl, Grammaire française abrégée	1,75
A. F. Cremer, Jan Ligthart en R. Noordhoff,		J. L. Ph. Duijser, Beknopt Leerb. Vaderl.	
Samen op Reis, III. Aardrijksk. v. Ned.		Geschiedenis I-II.	4e druk à
v. de lag. school, geill. met 61 plaatjes,		J. L. Ph. Duijser, Overz. Gesch. des Vad.	0,90
en 3 kaartjes, waarvan 2 uitsl. 2e druk	0,50	J. L. Ph. Duijser, De hoofz. van de Gesch.	
A. F. Cremer, Jan Ligthart en R. Noordhoff,		van ons Vaderland, gebonden	0,90
Weet je den weg? Vragenboekje bij		J. L. Ph. Duijser, Beknopt leerboek Algem.	
'Samen op reis I' I. II. III.	à 0,10	Geschiedenis I-II.	4e druk à
A. F. Cremer, Jan Ligthart en R. Noordhoff,		J. L. Ph. Duijser, Overz. Alg. Gesch. 3e dr.	1,00
Samen op Reis, IV. Aardrijksk. v. Europa		J. L. Ph. Duijser, Hoofz. Alg. Gesch., geb.	1,00
v. d. lag. school, geill. met 42 plaatjes		J. L. Ph. Duijser, De vorsteh. van Europa	1,00
en 2 uitslaande kaartjes	0,50	J. L. Ph. Duijser, Nederl. taaloeven. 4e dr.	0,45
A. F. Cremer, Jan Ligthart en R. Noordhoff,		J. L. Ph. Duijser, Steloeeningen voor de	
Samen op Reis, V. De Werelddeelen en		lagere school I-II	2e druk à
Oost-Indië	0,50	J. L. Ph. Duijser, Steloeeningen III, 2e dr.	0,30
A. F. Cremer, Jan Ligthart en R. Noordhoff,		J. L. Ph. Duijser, 100 gem. stijlloef. 7e druk	0,40
Kaart en Landschap. I. Ned., geill. met		J. L. Ph. Duijser, Ned. stijlloef., I 11e dr.	0,50
48 plaatjes en 2 uitslaande kaartjes . .	0,50	J. L. Ph. Duijser, Ned. stijlloef., II 6e dr.	0,75
Kaart en Landschap. II. Europa, geill.		J. L. Ph. Duijser, Theor.-pract. handl. Ned.	
met 42 plaatjes en 2 uitslaande kaartjes	0,50	taal 3 stukjes	8e druk à
Kaart en Landschap. III. De Wereld-		J. L. Ph. Duijser, Practisch Taalb. 4e druk	0,60
deelen en Oost-Indië	0,50	J. L. Ph. Duijser, Gram.-cursus b.h. onderw.	
Mr. W. C. I. J. Cremers, De gemeente-		in de Nederlandsche Taal, geb. 4e druk	1,00
wet	5e druk	J. L. Ph. Duijser, Oef. b. d. gram.-kurs. 3e dr.	0,60
Branco van Dantsig, Spreekboek. 2e druk	0,25	J. L. Ph. Duijser, Bekn. Overz. v. d. Gesch.	
Branco van Dantsig, Beknopte handleiding		der Nederl. Letterk. in linnen. 3e druk	1,00
bij het onderwijs in spraakontwikkeling		J. L. Ph. Duijser, Overz. van de Geschied.	
en het verbeteren van spraakgebreken,		der Ned. Letterkunde, geb.	7e druk
ten dienste van de Fröbelscholen.	0,50	J. L. Ph. Duijser, Ned. Spraakk. geb. 2e dr.	1,50
Mr. G. Diephuis, Het Nederlandsch Burg.		J. L. Ph. Duijser, Hfdz. v. den Ned. Stijl, geb.	0,90
Regt, 13 dl., 2e druk, ing. f 116,00, geb. 128,00			

J. L. Ph. Duijser, Hfdz. d. Ned. Sprkk., geb.	0,75	I. van Gelderen, Ons Ned. Gramm.-curs.	
J. L. Ph. Duijser, De stud. v. h. Ned. 2e dr.	1,90	H. B. S. en Gymnasia, I, II, III 7e dr. à	0,50
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor, Letterk. leesboek I, II. Uit werken van de voorn. schrijvers der 17e, 18e en 19e eeuw, ingen. à f 1,25, geb. 5e dr. à	1,50	I. van Gelderen, De Cand.-Hoofdiand. 5e dr.	0,75
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor, Kleine Bloemlezing	0,75	I. van Gelderen, Oefenklasse. Stijl- en taal- opgaven	8e druk 0,90
J. L. Ph. Duijser en H. W. Groenoveid, Ned. Lectuur. Proza en Poëzie, I	0,60	I. van Gelderen, Theorie en Practijk. Kleine Sprakkunst	4e druk 0,60
Ned. Lect. Proza en Poëzie, II 4e druk	0,75	I. van Gelderen, Eén Vijftigtal 3e druk	1,00
G. Elgersma, Lezen en verwerken. Opst. over letterk. werken. Een studie- en repetitieboek voor cand.-honderw., geb.	1,90	I. van Gelderen, Duitsch Woordenboek. I: Duitsch-Ned. — II: Ned.-Duitsch. Geb. in 1 deel in half leder f 5,80, in 2 din. in heel linnen	5,80
G. Elgersma en J. Oosterkamp, Natuurk. v. school en huis. Eenv. natuurk. proeven, geïll. Compl. in 2 deeltjes, in linnen à	0,40	Prijs der 4 Woordenboeken NIEUWE TALEN per stel besteld, stechts f 17,50.	
G. Elgersma en J. Oosterkamp, Toelich- ting bij Natuurk. v. sch. en huis in linnen	0,50	P. H. van Gestel en G. C. F. van der Laan, Het Schoonschrift. Method. geransch. schrijf. voor Kweek- en Normsch., inr. v. voortgez. onderw. en zelfonderr. compleet in 5 nummers met Oefen- cahier	2e druk à 0,30
Dr. C. A. Engelbrecht, Latijnsch-Nederl. Woordenboek, geb.	7,50	P. H. van Gestel en G. C. F. van der Laan, Schrijven en schrijfontderr. Algemeen geschiedk. en meth. overz., m. een bijz. methodiek voor den schrijf. v. Kweek- en Normscholen: „Het Schoonschrift”, ingenaaid f 1,90, gebonden	2,25
Dr. A. H. G. P. v. d. Es, Grieksch-Nederl. Woordenboek, geb.	7,50	P. H. van Gestel en G. C. F. van der Laan, Het rondschrift. Method. geranschikte schrijfoeningen voor inrichtingen van Middelb. en Lag. Ond. Compl. in 3 cahiers.	0,35
Prijs der 3 Woordenboeken OUDE TALEN (Engelbrecht of van Wageningen van den Es, Mehler) per stel besteld, stechts . . . f 15,50.		Charles Gide, Bekn. Leerb. d. Staathk., voor Nedl. bew. door C. R. C. Herckenrath, gebonden	3e druk 3,90
Jhr. Mr. J. A. Feith, Uit Gron.'s Verl., geb.	1,25	Dr. E. Giltay, Plantenleven, I, m. 48 fig.	0,90
Jhr. Mr. J. A. Feith, De Ommel. Borgen en hare Bewoners in de 17e en 18e eeuw	2,25	Dr. E. Giltay, Plantenleven, II, m. 28 fig.	0,90
Grafchriften in stad en lande, verzameld en uitgegeven door Jhr. Mr. J. A. Feith, Prof. Dr. C. H. van Rbijn, Jb. Vinhuizen en Dr. G. A. Wumkes, gebonden	5,50	F. S. Gomm, Elementary word-and-phrase- book. Rev. by A. Picnot a. Iz. Gorter, 7e dr.	0,60
Dr. F. F. C. Fischer, Vocabularium op Caesaris bellum Gallicum	0,75	F. S. Gomm's Reader, Prosea. Poetry, 7e dr.	1,25
Dr. F. F. C. Fischer, Vocab. op Xenoph. Anabasis, m. kaartje, in linnen 3e druk	1,40	J. Gras, Stijl-opgaven inzonderheid ten dienste van Kweek- en Normscholen	0,60
Dr. F. F. C. Fischer, Oefeningen voor het onderw. in het Grieksch, I	1,50	J. Gras en Ds. A. de Visser, Oud-Israëlen onze Bijbel. Leesb. v. Chr. Sch., I—II à	0,40
Oef. v. het onderw. in het Grieksch, II	1,60	J. Gras en Ds. A. de Visser, Beknopt Hand- boek der Bijbelsche Archeologie, ten dienste van Chr. kweeksch., normaall., Chr. ond., Godsod. en huisgez., geb.	0,90
Dr. J. M. Geerts, Beginselen der Plant- kunde ten gebruike van H. B. S. met 3 j. c., kweek- en normaalscholen, geïll., met register, in linnen	1,60	J. C. G. Grasé, I. Oef. in de Eng. taal 7e dr.	0,60
Dr. J. M. Geerts, Leerb. der Plantkunde. I. Met 210 fig. en register, in linnen	1,60	J. C. G. Grasé, II. Oef. in de Eng. taal 12e dr.	1,75
II. Met 213 fig. en register, in linnen	1,60	J. C. G. Grasé, III. Idiomen and Grammar for Higher Forms, on an Inductive Plan, gebonden	2e druk 1,90
Dr. H. van Gelder, Leerboek der Oude Gesch. voor hogere kl. Gymnasia, geb.	2,25	J. C. G. Grasé, English Grammar of the first Year, gecartonneerd	0,60
Dr. H. van Gelder, Algem. Geschiedenis I—II, (compleet in 6 à 7 deelen)	6,25	N. L. W. A. Gravelaar, Vraagstukken, I: Planimetrie, II: Stereometrie 2e druk à	0,50
W. van Gelder, Kaart v. Java en Mad. 2e dr.	1,00	N. L. W. A. Gravelaar, Leerb. der Algebra	1,90
Dr. H. van Gelder, De ondeelbaarheid der geschiedenis	0,50	N. L. W. A. Gravelaar, Vraagstg. (m. antw.) bij leerboek der Algebra	0,50
W. van Gelder, Uit Indië de aarde rond, I—II	0,50	N. L. W. A. Gravelaar, Leerboek der Plani- metrie.	3e druk 1,25
W. van Gelder, Geschiedenis van Ned. Oost-Indië	0,60	N. L. W. A. Gravelaar, Grondbeg. d. Perap.	0,60
W. van Gelder, Schoolatlas van Ned. Oost- Indië, ing. f 4,90, geb.	2,90	T. Greidanus, Theorie der Rekenk. 3e dr.	1,50
I. v. Gelderen,	1 6e dr. 0,25	T. Greidanus, Rekenvoorstellen. Theorie en Practijk.	5e druk 1,25
I. v. Gelderen,	II 7e dr. 0,25		
I. v. Gelderen,	III 8e dr. 0,30		
I. v. Gelderen,	IV 5e dr. 0,30		


**De Ned. taal
in de lagere
school.**

Dr. F. G. Groneman, Nat. vraagst. 8e dr.	f 1,25	P. H. Heijnen, Leerb. der natuurkunde:	
Dr. F. G. Groneman, 100 Vraagstukken tot herhaling	2e druk 0,50	I. Eerste curs. Mechan. ged. en Warmte, ingenaaid f 1,70, gebonden 3e druk	f 2,00
D. de Groot, L. Leopold en R. R. Rijkens, Nederlandsche Letterkunde, 2 deelen, ingenaaid f 3,90, gebonden.	9e druk 4,50	I. Tweede curs. Ingen. f 1,60, geb. 2e dr.	1,90
F. de Groot, Beg. Handelsrekenen 4e druk	0,75	II. Geluid. Magnetisme en Electriciteit. Licht. Ingen. f 2,75, geb.	3,25
F. de Groot, Leerboek voor het Handelsrekenen, I	5e druk 1,25	P. H. Heijnen, Beknopt leerboek der Natuurkunde	2e druk 2,90
F. de Groot, Leerb. voor het Handelsr., II	1,75	P. H. Heijnen, Natuurk. Vraagst. 2e druk	0,90
F. de Groot, Vraagstukken Handelsrek., met Inleiding en Antwoorden, I	0,75	P. H. Heijnen, Verbr.versch., ingen. f 1,25, geb.	2e druk 1,50
F. de Groot, Vraagstukken Handelsrek., met Inleiding en Antwoorden, II	1,25	P. H. Heijnen, De Methodiek v. h. Rekenen in de lagere school ten dienste v. Normaalkweekelingen	0,90
F. de Groot, Bekn. Leerboek Dubbel-Boekhouden 3e, vermeerdeerde druk	1,00	Dr. W. L. v. Helten, Kleine Ned. spraakkunst I, II	7e druk à 0,90
C. Groustra, Terwey's Nederl. Spraakk. in Vragen en Opg. Ter herh. voor de Kweekel., die examen willen afleggen, voor onderw. of onderwijzers 2e druk	0,35	Dr. W. L. v. Helten, Vondels taal.	3,75
C. Groustra, Terwey's Korte Spraakkunst in Vragen en Opgaven	0,33	Dr. W. L. v. Helten, Middelned. versbouw	1,90
C. Groustra, Terwey's Beginselen der Spraakkunst in Vragen en Opgaven	0,40	Dr. W. L. v. Helten, Middelnederlandsche spraakkunst	7,50
H. v. d. Gulden und Joh. Romp, Vom Bild zum Aufsatz	1,25	Dr. W. L. v. Helten, Begripswijziging der woorden	2e druk 0,50
Dr. D. van Gulik, Warmte en hiermede samenhangende verschijnselen, geb. . .	0,90	Dr. W. L. v. Helten, Die Altostniederfränkischen Psalmenfragm., die Lipsius'schen Glossen u. d. Altdütmittelfränk. Psalmenfragm. 2 Tellen	à 1,90
Dr. J. H. Gunning W., Staatsexamens cum effectu civili en de waarachtige vrijmaking van het Hooger Onderwijs	1,25	C. R. C. Herckenrath, Le Français Facilité. Leerb. voor eenigszins gev. leeri. en voor zelfstudie (Nederl. tekst)	1,50
J. H. A. Günther, A New English Reader	1,25	C. R. C. Herckenrath, Fransch Woordenb., I: Fransch-Ned. — II: Ned.-Fransch. Geb. in 1 deel in half leder f 4,50, in 2 dln. in heel linnen (2x VIJFJUIZENDTAL)	4,50
J. H. A. Günther, Leerboek der Eng. taal met kaartje van Engeland	8e druk 1,40	Prijs der 4 Woordenboeken	
J. H. A. Günther, A Handbook of the Engl. Lang. for the Use of Schools. 4e druk	1,90	NIEUWE TALEN per stel besteld, slechts	f 17,50.
J. H. A. Günther, A Manual of Engl. Pronunciation and Grammar, ingen.	2,50	C. R. C. Herckenrath, De Economische voorwaarden v. h. Maatsch. leven, I, geb.	2,00
J. H. A. Günther, English Synonyms, ing. f 2,90, geb.	3,50	H. Hermans en Dr. J. Woltjer, Kleine atlas der Algemeene en Vaderl. geschiedenis, met afbeeldingen, ingen. f 1,00, geb. . .	1,75
Dr. R. N. de Haas, Scheikund. oefeningen	1,25	Mr. B. Hes, Het arbeidscontract (Volledige uitgave) gebonden	3e druk 1,90
W. Hardenberg, Illustratief teekenen op het zwarte bord. Handb. ten dienste v. het onderw. op de lag. sch. en bewaarscholen, gecartonneerd	2e druk 1,25	Mr. B. Hes, Herziening der Civiele Kinderwetten	0,75
W. Hardenberg, Illustratief teekenen op het zwarte bord, II, <i>Natuurlijke Historie</i> , onder leiding van J. W. Boerman en K. M. Knip, gecartonneerd	1,25	Mr. B. Hes, Een stem uit de praktijk . .	0,75
W. Hardenberg, Illustratief teekenen op het zwarte bord, III, <i>Geschiedenis</i> , onder leiding van J. W. de Jongh, gec.	1,25	Dr. Jan Pieter Heye, Vier Sprookjes, v. Holl. jongens en meisjes in poëzie 2e druk	0,30
Dr. A. D. van der Harst, Leerboek der Planimetrie	2e druk 1,25	Dr. G. Heymans, De toekomstige eeuw der Psychologie	2e druk 0,50
Dr. A. D. van der Harst, Inl. der Stereom.	0,50	Dr. G. Heymans, De kritiek van den heer Bolland	0,25
W. H. Hasselbach, Ned. Spraakkunst, I	1,75	Th. J. A. Hilgers, Indië in woord en beeld. Aardrijkskunde van Nederlandsch-Indië voor de lagere scholen	0,90
W. H. Hasselbach, Ned. Spraakkunst, II	1,50	Dr. Ph. J. Hoedemaker, Bijbelsche Gesch. I. Het oude Testament	2e druk 0,25
J. Heeringa Gzn., Nederl. stijl, I. 4e dr.	0,75	II. Het Nieuwe Testament	0,25
J. Heeringa Gzn., Nederl. stijl, II. 2e dr.	0,75	P. van Hoek, Beknopt leerboek der Scheikunde, I.	3e druk 0,90
J. Heeringa Gzn., Nederl. stijl, III	1,25	Bekn. leerboek der Scheik., II 2e druk	0,90
J. Heidema, Grondbewerking en grondbew. werktuigen. Met 100 fig., gebonden	0,90	Hierbij sluit aan:	
J. Heidema, Bestrijding der Onkruiden, gebonden	0,35	Dr. H. J. Slijper, Praktische oefeningen in de Scheikunde. Korte Handl. voor school- en zelfonderricht, in linnen . .	0,40
A. W. Heidema, Paardenfokkerij, I, geb.	0,90		

D. Hoekzema, Gleanings from Engl. Prose, revised by I. Gorter and A. Picnot, gebonden 11e druk	2,00	Vertelselplaat (grootte 110 bij 82 cM.), gedrukt in 9 kleuren, opgeplakt op zwaar carton	f 3,90
D. Hoekzema, English Poetry, ing. f 1,75, gebonden 6e druk	2,00	Handleiding, voor het aanvankelijk lees- onderwijs, geb., 2e verb. en verm. dr.	1,90
K. Hofkamp, Vertellingen van een' toren- wachter 13e druk	0,30	Leesboekjes, compleet in 6 stukjes, Nieuwe uitgave bew. d. M. B. Hooge- veen, Jan Ligthart en H. Scheepstra, elk stukje geïll. door C. Jetses met zwarte plaatjes en één gekl. se druk à	0,25
K. Hofkamp, Klokjes, nieuwe vertellingen van een Torenwachter 9e druk	0,30	en desverkiez. als aanvulling nog: Standard voor de klassikale Leesplank	7,50
A. A. Hofman en B. Rootnat, Ons Land en Volk, I, II, geïllustreerd à	0,30	Dicteerdoosje, gevuld met letters . .	0,75
in de Vaderlandsche geschiedenis . .	1,00	Bij 20 Ex. à f 0,70. Bij 30 ex. en meer à	0,65
Dr. A. F. Holleman, Twee richtingen der scheidkunde	0,75	M. B. Hoogeveen, Het rekenen in de Lag. school, A. Behandeling der getallen van 1-10 volgens nieuwe beginselen .	0,40
Dr. A. F. Holleman, Leerb. der organische chemie, geb. 4e druk	8,00	Dr. H. F. Huiskens, Beschrijvende Meet- kunde, met figuren	0,90
Dr. A. F. Holleman, Leerb. der anorgani- sche chemie, gebonden 3e druk	8,00	Dr. H. F. Huiskens en Dr. Z. P. Bouman, Hoofdzaken uit de Kosmografie	0,75
Dr. A. F. Holleman, Praktische oefeningen in de organische chemie, geb.	1,90	Dr. J. Huizinga, Elldoor, Zangspel voor kinderen. Part. m. beg. f 2,90; zonder beg.	0,60
Dr. A. F. Holleman, Over de betekenis der physisch-chemische methoden voor de organische chemie	0,75	Tekstboekjes à f 0,10, 100 Ex. en m. à	0,05
C. Honigh, Hoogduitsch Leesboek I. Her- zien en omgewerkt door G. W. Spit- zen 12e druk	0,75	Jaarboek der Rijks Universiteit te Gron., 1878/1909	1,90
C. Honigh, Hoogd. Leesboek II. 7e druk	1,00	H. Jacobs en M. J. Koenen, Nederlandse Spraakk. ten dienste voor stud. onderw.	3 din., 2e druk, ing. à f 0,90, geb. à
C. Honigh, Hoogd. Leesboek III. 4e druk	1,25	Dr. F. M. Jaeger, Atom. en Energ. voorst. in den ontwikkelingsg. der alg. chemie	0,60
C. Honigh en G. J. Vos Az., Van Eigen Bodem, opnieuw bewerkt door G. J. Vos Az. en T. van Buul.		W. L. Janssen van Raaij, Leerboek der Vlakke Driehoeksmeting	1,00
Van Eigen Bodem A, Leesboek voor de Lag. school, geïll. door H. Meyer en D. Harting.		W. L. Janssen v. Raaij, Leerb. d. Stereom.	2,25
1e deeltje 22e dr. f 0,30	4e deeltje 20e dr.	0,30	Dr. N. Jaspikse, Leerboek der Nederl. Geschiedenis, ten gebuik van Gymnasia en H. B. Scholen, gebonden
2e deeltje 21e dr. 0,30	5e deeltje 18e dr.	0,30	E. D. J. de Jongh Jr., Practisch Reken- boek ten dienste van ambachts-, bur- geravond- en herhalingscholen, 2e druk
3e deeltje 21e dr. 0,30	6e deeltje 16e dr.	0,30	Dr. C. L. Jungius, Beknopt Handboekje der classieke Mythologie. De voornaam- ste sagen der Grieken en Romeinen .
Van Eigen Bodem B, Leesboek voor de Lagere school.			R. R. de Jong, Mondelinge Examens, Engelsch L. O.
1e deeltje 9e dr. f 0,25	4e deeltje 8e dr.	0,25	Dr. G. Kalf, Over de wording van litter. kunstwerken. Rede bij de aanv. v. h. Hooglambt aan de Rijks Univ. te Leiden
2e deeltje 8e dr. 0,25	5e deeltje 7e dr.	0,25	Dr. G. Kalf, Trou moet blijken
3e deeltje 8e dr. 0,25	6e deeltje 7e dr.	0,25	Dr. G. Kalf, Geschiedenis der Nederl. Letterkunde I, II, III, IV en V geb. à
Beide parallelreeksen dienen als voor- bereiding tot			(Compleet in 7 deelen).
Van Eigen Bodem C, Leesboek voor Lagere en Middelbare scholen.			U. D. Keiser, Schoolk. v. Ned. in 9 Bladen: Uitgnaaf zonder namen f 4,00; opgeplakt ongevernist f 13,00, gevernist
1e deeltje 21e dr. f 0,30	4e deeltje 14e dr.	0,40	Uitgnaaf met namen f 5,00; opgeplakt ongevernist f 14,00, gevernist
2e deeltje 18e dr. 0,30	5e deeltje 11e dr.	0,40	U. D. Keiser Atlas v. Ned. in 14 kaarten
3e deeltje 15e dr. 0,30	6e deeltje 8e dr.	0,40	Kellner-Kok, Beg. v. d. leer d. veev., geb.
Slotbundel , geb., 4e geb. herz. druk	1,25	Dr. J. H. Kern, De beoefening van de Nieuwsgangelsche tongvallen	0,65
J. L. Hooftman en K. G. Houwen, Nederl. Indië, I, in linnea 3e druk	0,45	F. J. Kersten, Met ons vieren. Het eerste onderw. in lezen en zuiver schrijven (<i>ter perse</i>)	
J. L. Hooftman en K. G. Houwen, Nederl. Indië, IIa 3e druk	0,45	Dr. Alex. Klein, De strijd tusschen de bacterien en het dierlijk organisme . .	0,50
J. L. Hooftman en K. G. Houwen, Nederl. Indië, IIb 3e druk	0,45		
I. M. J. Hoog, 150 Synonymes	1,25		
Hoogeveen's Leesmethode.			
Verbeterde klassikale Leesplank, inclu- sief de daarbij behoorende letters . .	7,50		
Verbeterd Leesplankje, met inbegrip van twee letterdoosjes gevuld met lettertjes	0,75		
Bij 20 Ex. à f 0,70. Bij 30 Ex. of meer	0,65		

S. F. Kleinbentink, A new Engl. Grammar	f 1,75	M. J. Koenen, Verklarend Handwoordenb. der Nederl. taal, 8e herz. druk, geb.	f 2,75
P. J. Kloppers en R. Huijzenga, Van Vorsten en Volken. Geill. leesb. v. de Chr. Scholen	0,45	P. J. Kloppers Prijs der 4 Woordenboeken	
J. Knottenbelt, Bijb. Onderwijs 4e druk	0,10	NIEUWE TALEN per stel besteld,	
M. J. Koenen, De Kleine Steller. Steloef. v. d. volksch. in een viertal trappen, op paedagogischen grondslag, 2 stukjes à	0,15	stchts f 17,50.	
M. J. Koenen, Een kleine sleutel bij Prac. Taalstudie 2e druk	0,25	M. J. Koenen en Dr. J. F. P. van Anrooy, Klass. Handwoordenb., bev. de verkl. v. eigenn. uit het gebied der Grieksche en Romeinsche myth., aardrijksk. en gesch. Met een aanhaling over Noordsche my- thologie, gebonden in linnen . . 2e druk	0,65
M. J. Koenen, Eerste Aanschouwelijk taalonderwijs, voorlooper v. h. Nieuwe Taalboek 7e druk	0,25	J. Kok, Handleiding bij het onderwijs aan Land- en Tuinbouwwinterkursussen. I. Plantkunde, in linnen . . . 4e druk	0,50
M. J. Koenen, Het Nieuwe Taalboek Taal-, Stijl- en Dicteroef. v. de volksch., herzien door { 1e stukje 20e druk	0,20	II. Scheikunde, in linnen . . . 4e druk	0,50
G. N. Ouwering en G. van Dorsten, { 2e stukje 19e druk	0,20	III. Bemeestingsleer, in linnen . 4e druk	0,50
{ 3e stukje 16e druk	0,25	IV. Kennis van de grond, in linnen. 2e dr.	0,50
{ 4e st., 1e ged. 15e dr.	0,25	V. Dierkunde, in linnen . . . 2e druk	0,50
{ 4e st., 2e ged. 10e dr.	0,25	VI. Veevoeding, in linnen	0,50
M. J. Koenen, Het Nieuwe Taalb., voor voortgezet lager onderwijs en de 1e kl. van normaallessen, 5e stukje 11e druk	0,50	I. Kooistra, Zedelijke opvoeding, 6e, vermeerdere druk, ingenaaid f 2,00, geb.	2,50
M. J. Koenen, Het Nieuwe Taalboek, 6e stukje 7e druk	0,50	W. Koops Azn., Handl. bij het onderw. in de Aardrijkskunde van Nederland op de lagere school	1,90
M. J. Koenen, Uit onzen Taalschat:		W. Koops Azn., Handl. bij het aardrijksk. onderwijs, Europa	1,50
I. Kennen en Kunnen, als Voorlooper	0,35	W. Koops Azn. en J. Oosterkamp, Eenv. Aardrijkskunde voor de Volksschool. Compleet in drie deeltjes.	
II. Het Adm.-Examen, een reeks taal- en stijloefeningen 4e druk	0,50	I. Nederland volgens aardrijkskundige eenheden 2e druk	0,30
III. Het 1e Stelboek, 225 meth. gerangsch. Stel- en spreekoefeningen . . 2e druk	0,90	II. Nederland volgens de provinciën .	0,30
IV. Het 2e Stelboek, 320 meth. gerangsch. Stijl- en spreekoefeningen	0,90	III. Europa, de Wereld. en Ned.-Indië Vragenb. bij elk leerb., I, II à f 0,40; III	0,35
M. J. Koenen, Denken en Schrijven. Steloefeningen in 5 leerkingen:		W. Koops Azn. en J. Oosterkamp, Toe- lichting voor den Onderwijzer	0,50
Denken en Schrijven, 1e stukje, 6e druk	0,20	Prof. Dr. B. J. Kouwer, Kraamverpleging, gebonden 2e druk	4,50
Denken en Schrijven, 2e stukje, 5e druk	0,20	Mr. H. Krabbe, De werkk. van den Staat	0,60
Denken en Schrijven, 3e stukje, 5e druk	0,20	Mr. H. Krabbe, Administratieve Recht- spraak	1,90
Denken en Schrijven, 4e stukje, 4e druk	0,25	Mr. H. Krabbe, Die Lehre d. Rechtsouv. Beitrag zur Staatslehre, gebonden . .	4,50
Denken en Schrijven, 5e stukje, 4e druk	0,25	Mr. H. Krabbe, De idee der persoonlijk- heid in de staatsleer	0,50
M. J. Koenen, Denken en Schrijven. Handl. ten gebruike bij de Steloefeningen . .	0,50	W. Kreling, Beginselen d. meetk. 8e druk	1,75
M. J. Koenen, Geïllustreerd Wordenb. der Nederlandsche taal 4e druk	0,35	W. Kreling, Verzameling van werkstuk- ken bij het 1e onderwijs in het rechtl. teekenen 2e druk	0,90
M. J. Koenen, Verklarend Zakwoordenb. der Nederlandsche taal 52e druk	0,35	W. Kreling, Meetkund. vraagst. 3e druk	0,60
M. J. Koenen, De hoofdzaken der Nederl. Spraakkunst, in 10 leeringen 2e druk	0,35	Dr. E. F. Kruijff, Liturg. ten dienste van Dienaren der Ned. Hervormde Kerk, ing. f 2,90, geb.	3,50
M. J. Koenen, Oefensch. d. spraakk. 2e dr.	0,60	M. H. van 't Kruijs, Feeënmacht. Operette in 3 bedrijven. Tekst van IJ. Hoogslag. Partituur met begeleiding	2,90
M. J. Koenen, Ons Leesboek	0,90	Partituur zonder begeleiding	0,40
M. J. Koenen, Uit onze Letteren. Nieuwe Bloemlez., voor de laagste kl. Gymn., H. B. S., Kweek- en Normalscholen, geb.	1,40	G. C. F. v. d. Laan, Schrijfcursus (rechtstap.) een meth. reeks oefen. 10 Nos. 7e dr. à	0,10
M. J. Koenen, Nederlandsche Spraakkunst in 50 lessen 4e druk	1,90	Korte handleiding met letterteekens bij den schrijfcursus 2e druk	0,40
M. J. Koenen, Grondbeg. d. Ned. Spraakk.	1,00	G. C. F. van der Laan, Schrijfcursus (schuinschrift), 40 Nos. . . . 2e druk à	0,40
M. J. Koenen, Proefsteen voor 't Examen	0,60	G. C. F. v. d. Laan, Ons Toonstelsel. Eenv. theor. der muz., ing. f 4,00, geb. 2e dr.	1,25
M. J. Koenen, Korte lessen der Nederl. Spraakkunst met oef. en vragen 5e druk	0,60		
M. J. Koenen, Kleine Ned. Spraakk. 2e dr.	0,50		
M. J. Koenen, Grammatica en Taal	0,90		
M. J. Koenen, Nederl. dictees 3e druk . .	0,60		
M. J. Koenen, Grepen uit de Ned. Spr.	0,25		
M. J. Koenen, Het Paraphraseren	1,00		
M. J. Koenen, Beknopt Handwoordenboek der Nederlandsche taal, geb.	1,25		

G.C.F.v.d.Laan,	1e st. C, D, E 4e dr.	/0,20	M. Leopold, De tolk, bloemlezing ter vertaling	5e druk	/0,90
G.C.F.v.d.Laan,	2e st. C, D, E 3e dr.	0,20	M. Leopold, Opv. in huis en school 8e dr.	1,25	
G.C.F.v.d.Laan,	3e st. C, D, E 3e dr.	0,20	M. en L. Leopold, Een sleutel, I. Rij van coörspr. Proza'stukken gebonden, 6e druk	1,90	
G.C.F.v.d.Laan,	4e st. C, D, E 2e dr.	0,20	M. en L. Leopold, Een sleutel, II. Rij van coörspronkelijke Gedichten, geb. 5e druk	1,90	
G.C.F.v.d.Laan,	5e st. C, D, E 2e dr.	0,20	M. en L. Leopold, Oud en Nieuw. Letterk. leesboek, I 5e druk, II 2e druk, ingen. à f 1,75, geb.	à 2,25	
G.C.F.v.d.Laan,	I DO, RE, MI 2e dr.	0,20	M. en L. Leopold, Kleine Bloemlezing . . .	1,25	
G.C.F.v.d.Laan,	II DO, RE, MI 2e dr.	0,20	L. bij de Ley, Leerb. d. Rekenk., I, 2e dr.	1,50	
G.C.F.v.d.Laan,	III DO, RE, MI 2e dr.	0,20	L. bij de Ley, Leerboek der Rekenk., II.	1,50	
G.C.F.v.d.Laan,	IV DO, RE, MI 2e dr.	0,20	L. bij de Ley, Bekn. Leerb. der Rekenk.	1,50	
G.C.F.v.d.Laan,	V DO, RE, MI . . .	0,20	L. bij de Ley, Cursus in practisch rekenen voor kweek- en normalscholen, hoog. burgersch. en instituten. Compl. in 4 deeltjes, per deeltje, in linn. 2e dr. à	0,25	
Geïllustreerde Land- en tuinbouw-biblioth. onder red. v. F. B. Löhnis, Prof. J. Ritzema Bos, P. van Hoek en Leonard A. Springer, per deeltje, gebonden in linnen, à		0,90	L. bij de Ley, Theorie-vraagstukken over de rekenkunde bij het Leerb. en Bekn. Leerb. d. Rekenk., 3 stukjes, in linn. à	0,25	
J. J. Leliveld, Techn. woorden en uitdrukkn. (Nederl., Engelsch, Hoogd.). Geb. 2e dr.		1,50	Jan Ligthart, Het paraphraseeren. Een toel., in 't bijzonder voor examen-cand.	0,60	
J. J. Leliveld, Eng. Leesboek voor Handelsscholen, gebonden		1,40	Jan Ligthart, Letterk. Studiën. De kleine Johannes, door Fr. van Eeden, geb. 2e dr.	1,75	
J. J. Leliveld, Engelsche Handelsterminologie, ingenaaid f 1,50, gebonden . .		1,90	Jan Ligthart, Over Opvoeding, Pädagogische Opstellen, I, 2e druk, II, geb. à	2,50	
H. M. Leopold, Beginselen Hoogduitsch 2 dln. I 6e druk, II 3e druk		1,25	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Het prentenboek van Ot en Sien, 16 groote gekleurde platen naar aquarellen van C. Jetses. Gecartonneerd	1,90	
Joh. A. Leopold, Hochdeutsche Sprachschule		1,90	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Pim en Mien. Voorlooper van „Nog bij Moeder“, geïllustreerd, I.	0,30	
Joh. A. Leopold, Deutsches Lesebuch. 2 dl. I 7e druk, II 5e druk		1,90	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Pim en Mien. Voorlooper van „Nog bij Moeder“, geïllustreerd, II.	0,30	
Joh. A. Leopold, Kleine Deutsche Sprachschule		1,25	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Pim en Mien. Voorlooper van „Nog bij Moeder“, geïllustreerd, III.	0,30	
Joh. A. Leopold, De Lagere School 2e dr.		1,75	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Pim en Mien. Voorlooper van „Nog bij Moeder“, geïllustreerd, IV.	0,30	
Joh. A. Leopold, Spencer's Opvoed. 4e dr.		2,50	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Nog bij Moeder, I, geïllustreerd	0,35	
Kath. Leopold, Aanschouwingsl. 4e druk		1,40	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Nog bij Moeder, II, geïllustreerd	0,35	
Kath. Leopold, Zeggen en Zingen in school en huis. Gelegenheidsversjes . .		0,40	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Nog bij Moeder, III, geïllustreerd	0,35	
L. Leopold, Meiregen 1. A 31e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Nog bij Moeder, IV, geïllustreerd	0,35	
L. Leopold, Dauwdruppels. 2. A 32e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Dicht bij Huis, I, geïllustreerd	0,35	
L. Leopold, Sneeuwvlokken 3. A 28e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Dicht bij Huis, II, geïllustreerd	0,35	
L. Leopold, Mosroosjes 4. A 33e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Dicht bij Huis, III, geïllustreerd	0,35	
L. Leopold, Wildzang 5. A 21e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, Dicht bij Huis, IV, geïllustreerd	0,35	
L. Leopold, Klimop 6. A 15e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 1e stukje, geïllustreerd	0,40	
L. Leopold, Stofgoud 7. A 25e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 2e stukje, geïllustreerd	0,40	
L. Leopold, Bonte Steenen 8. A 14e dr.		0,30	Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 3e stukje, geïllustreerd	0,40	
L. Leopold, Uit onze Gesch. 9. A 7e dr.		0,30			
L. Leopold, Meiregen 4. B 16e dr.		0,30			
L. Leopold, Dauwdruppels. 2. B 14e dr.		0,30			
L. Leopold, Sneeuwvlokken 3. B 13e dr.		0,30			
L. Leopold, Mosroosjes 4. B 13e dr.		0,30			
L. Leopold, Wildzang 5. B 11e dr.		0,30			
L. Leopold, Klimop 6. B 9e dr.		0,30			
L. Leopold, Stofgoud 7. B 9e dr.		0,30			
L. Leopold, Bonte Steenen 8. B 5e dr.		0,30			
L. Leopold, Meiregen 1. C 6e dr.		0,30			
L. Leopold, Dauwdruppels. 2. C 6e dr.		0,30			
L. Leopold, Sneeuwvlokken 3. C 4e dr.		0,30			
L. Leopold, Mosroosjes 4. C 5e dr.		0,30			
L. Leopold, Bären v. allerlei boomen. 6e dr.		0,30			
L. Leopold, Hooftpersonen uit de Nederl. Letterkunde		2e druk			2,50
L. Leopold, Nederlandsche schrijvers en schrijfsters der laatste eeuwen, m. portr., 5e druk, ingen. f 2,90, geb.		3,50			
L. Leopold en G. W. Lovendaal, Verzen en versjes, waarbij 12 kinderliederen met pianobegeleiding, I, II, gecart.		0,65			
M. Leopold, Natuurgenot. Leesboek voor de lagere school		6e druk			0,30

Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 4e stukje, geïllustreerd . . . 11e druk	f 0,40	S. Maathuis—Icken, Praatjes en Plaatjes voor Kleine Maatjes, teek. v. Midderigh—Bokhorst, gecartoneerd in gelithografeerd omslag	f 1,25
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 6e stukje, geïllustreerd . . . 11e druk	0,40	J. Z. t. Rodengate Marissen, Leerboek der Grondverbetering, I, gebonden 2e druk	0,90
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 6e stukje, geïllustreerd . . . 10e druk	0,40	J. Z. t. Rodengate Marissen, Algemeene Plantenteelt, gebonden . . . 2e druk	0,90
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 7e stukje, geïllustreerd . . . 8e druk	0,40	Hierbij sluit aan:	
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 8e stukje, geïllustreerd . . . 6e druk	0,40	J. Heidema, Bestrijding der Onkruiden, gebonden	0,35
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 2e serie, 1e stukje, geïll., 3e druk	0,40	J. Z. t. Rodengate Marissen, Bijz. Plantenteelt. 1e—4e deel: Bouwland, geb. à	0,90
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 2e serie, 2e stukje, geïll., 3e druk	0,40	J. Z. t. Rodengate Marissen, Bijzondere Plantenteelt. Vijfde deel: Grasland, geb.	0,90
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 2e serie, 3e stukje, geïll., 3e druk	0,40	Prof. Dr. Adolf Mayer, Resultaten der Landbouw-Scheikunde	1,90
Jan Ligthart en H. Scheepstra, De Wereld in! 2e serie, 4e stukje, geïll., 3e druk	0,40	Dr. J. H. Meerburg, Beginselen der Natuurkunde. Een Leerboek voor de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus: Eerste deel: Inl., Grondbeg. der Mech., Zwaartekracht, Vloeistoffen, Gassen, Moleculaire werkingen, ing. f 1,75, geb.	2,10
Jan Ligthart en H. Scheepstra, Zonder Fouten. Eenv. taalc. voor de Volkssch. 1e deeltje f 0,25, 2e—5e deeltje à f 0,30; Toelichting	0,40	Dr. J. H. Meerburg, Beginselen der Natuurkunde. Tweede deel: Warmte, Geluid, ingenaald f 1,90, gebonden	2,25
Jan Ligthart en R. Noordhoff, Namen leeren en repeteeren	0,15	Dr. J. H. Meerburg, Beginselen d. Natuurk. Derde deel: Licht, ingen. f 1,75, geb.	2,10
Jan Ligthart en H. Scheepstra, Van Planten en Dieren. Op de Boerderij, I, A. Zomerhaljaar, B. Winterhaljaar, geïllustreerd 5e druk à	0,35	Dr. J. H. Meerburg, Beginselen der Natuurkunde. Vierde deel, Electriciteit en Magnetisme, ingenaald f 2,50, gebonden	2,90
Van Planten en Dieren. Bij den boschwachter, II, A. Zomerhaljaar, B. Winterhaljaar geïllustreerd . . . 3e druk à	0,35	Dr. J. Mehler, Nederlandsch-Latijnsch Woordenboek, gebonden	3,90
Jan Ligthart, H. Scheepstra en W. Waistra, Het volle Leven. Platen voor het Zaak-onderwijs. Compl. in 4 seriën. Winterhaljaar, 2 serie: <i>Timmeren</i> . — <i>Metselen</i> . Zomerhaljaar, 2 serie: <i>Grasland</i> . — <i>Bouwland</i> . Per serie f 5,00, opgeplakt op zwaar carton	7,50	 <i>Prijs der 3 Woordenboeken OUDE TALEN (Engelbregt of van Wageningen, van den Es, Mehler) per stel besteld, slechts . . . f 15,50.</i>	
Handleiding bij iedere serie, geïllustr. à	0,90	Dr. J. Mehler en Dr. H. O. de Jong, Bloeml. uit Xenophons Anab., als inl. tot de lect. der Grieksche schrijvers, met aant. . . .	1,50
A. Lijsen, Michiel Adriaansz. de Ruijter, Woorden v. W. H. Hasselbach. 3e druk. Part. met begel. f 1,75, zonder begel. . .	0,50	Dr. I. Mendels, De Joodse gemeente te Groningen 2e druk	1,25
Tekstboekjes à f 0,10, 100 Ex. en meer à	0,05	M. Menkes, Een abel spel van Lancelot van Denemarken, m. inl. en aant. 2e dr.	0,30
A. Lijsen, Vrede op aarde, driestemmige cantate. Woorden v. W. H. Hasselbach. Part. met begel. f 1,25, zonder begel. . .	0,50	Dr. B. v. d. Meulen en J. Douwes, Het kompas, wegwijzer bij het onderwijs in de natuurkunde 2e druk	1,00
Tekstboekjes à f 0,10, 100 Ex. en meer à	0,05	Dr. H. U. Meyboom, De Clemens-Roman, 2 dln., per deel ingenaald f 3,50, geb.	3,00
A. Lijsen, Leidens Strijd en Zegepraal. Kindercant. Woord. v. W. H. Hasselbach. 2e dr. Part. met begel. f 1,25, zond. begel. . .	0,50	G. J. Michaelis, Beknopt Leerboek der Werktuigkunde 2e druk	1,25
Tekstboekjes à f 0,10, 100 Ex. en meer à	0,05	F. F. Milatz en G. Reinders, Landbouwboekhouden, geb.	1,50
A. Lijsen, Nova-Zembla (1596—1597). Kindercant. Woorden v. W. H. Hasselbach. Part. met begel. f 1,75, zonder begel. . .	0,50	Mr. W. Modderman—Drucker—Tichelaar, Handboek van het Romeinsche Recht, 3 dln., 4e druk, ing. f 16,00, geb.	17,50
Tekstboekjes à f 0,10, 100 Ex. en meer à	0,05	W. B. G. Molkenboer, Allereerste teeken-oefeningen 1—5 14e druk à	0,125
A. Luinge en L. J. van Slogteren, Projectie-teekenen voor de Lag. school Serie A. No. 1—6 4e druk à	0,10	W. B. G. Molkenboer, Handleiding bij de Allereerste teekenoef., met een voorw.	0,90
Schetsboekje	0,075	J. Mr. Victor de Stuers. 2e druk	0,90
Serie B, No 1—6 (voor lager en uitgebr. lager onderwijs) 2e druk à	0,125	Dr. J. W. Moll, Handboek der Plantbeschrijving	1,90
Schetsboekje	0,10	Dr. J. W. Moll, Handboek der Botanische Micrographie, gebonden	4,25
Serie C, Persp. teek., 1e st. f 0,15, 2e st. Handleiding bij de Teekencah. Serie A—C	0,75		

E. Molt, Geschiedkundige verhalen. Leesboek voor de lagere school ten gebruik bij het onderwijs in Vaderl. geschiedenis. Eerste stukje, geill., 3e druk in linnen	f 0,35	Joh. Oostveen, Handboek bij het Spreekonderwijs en bij de behandeling van spraakgebreken, ing. f 2,25, geb.	f 2,50
Pol de Mont, Inleiding tot de Poëzie, ing. f 2,90, geb.	0,35	Mr. W. A. E. van Os, De gerecht. onvervolgbaarh. der Volksvert.woordigers, chemie.	1,90
J. van der Most, Handels-aardrijksk., I.	1,00	Wilhelm Ostwald, Grondslagen d. Chemie. Een inl. tot alle chem. leerb. vert. door Dr. W. P. Jorissen, ingen. f 4,50, geb.	4,90
J. van der Most, Handels-aardrijksk., II.	1,90	J. Ott Hz., Maatschappelijk Rekenen. Rekenboekjes voor de hoogste twee jaren der lagere school, tevens ten dienste van vervolglklassen en herhalingsonderw.	0,30
Dr. P. J. Muller, Handb. der Dogm., ten dienst der Ned. Herv. Kerk, geb. 2e dr.	4,90	Maatschappelijk Rekenen, II.	0,30
M. G. v. Neck, Preparatory Engl. Prose 9e dr.	0,90	P. Pera, School- en Absentieboekje voor jongens en meisjes	0,06
M. G. v. Neck, Easy English Prose, 5e dr.	1,00	A. J. van Pesch Jr., Beginselen der Dierkunde ten gebr. van H. B. S. met 3 j. c., kweek- en normaalscholen, geillustr., met register, in linnen	1,25
M. G. v. Neck, Advanced English Prose	1,25	A. J. van Pesch Jr., Leerb. der Dierkunde. I. Met 135 fig. en register, in linnen	1,25
M. G. v. Neck, A concise history of English Literature 5e druk	0,75	II. Met 129 fig. en register, in linnen	1,25
J. F. Niermeyer, De Oost en de West. Een overz. v. de landen en volken d. Ned. Kol.	1,25	A. Picnot, Outlines of English Literatuur, met portretten 2e druk	1,25
J. F. Niermeyer, De Aardrijksk. van de Oost-Indiese Archipel	0,50	A. Picnot, A short sketch	0,40
R. Noordhoff, Nieuwe wandkaart v. Ned. in 6 bladen. In losse bl. f 10,00, opgepl. op linnen na rollen, ongev. f 18,00, gev.	19,00	A. Picnot, A concise grammar of the English language	0,75
J. D. v. Noppen, Leerb. d. Aardr. 3e dr. f 1,50, gebonden.	1,90	A. Picnot and Iz. Gorter, New Gleanings from English Prose, 2e druk, ing. f 1,50, gebonden	1,75
E. C. Noyons, Nieuwe schrijfcursus voor loopend schrift voor de eerste leerjaren. Compleet in 6 nummers en één nummer voor Rondschrift. 2e druk à	0,08	M. A. P. C. Poelhekke, Taalbloei. Letterk. leesboek v. H. B. S. Gymn., Kweek- en Normaalscholen, I, II, per deel, geb.	1,90
A. Nuiver en O. J. Reinders, Nieuw 100tal 1e Reeks 7e druk	0,35	M. A. P. C. Poelhekke, Woordkunst. Leerboek tot het bijbrengen van inzicht in letterkundige verschijnselen, gebonden	1,75
Uitgave in de vereenvoudigde spelling, in linnen	0,75	Mr. A. Polak, Bijna 200 Millioen. Overzicht der staatsuitgaven en inkomsten, geb.	1,90
(2e Reeks door O. J. Reinders).	0,30	Dr. H. J. Polak, Vox clamantis. Eenige beschouw. over voorgestelde facultatiefvan het Grieksch op de Gymnasia	0,60
Nieuwe Geschiedenis. 7e druk	0,35	Dr. H. J. Polak, De aesthet. waardeering d. Grieksche letteren voorheen en thans	0,60
Vaderlandsche Geschiedenis. 11e druk	0,35	Mr. M. Polak, Handboek voor het Nederlandsch handelsrecht, I. Eerste stuk	2,25
Tijdr. overz. bij de Vaderl. Gesch. 12e dr.	0,10	Ch. Poortman, Violschool, I, 4e druk, ingen. f 2,90, geb.	3,75
Tijdrekenkundig overzicht der Vaderlandsche Geschiedenis met aantekeningen 11e druk	0,35	Violschool, II, ingen. f 3,50, gebonden	4,50
Tijdrekenkundig overzicht bij de Algemeene Geschiedenis, met aantekeningen 4e druk	0,30	Ch. Poortman, Vijftien Etudes. 2e druk	1,00
Ons Vaderland 6e druk	0,75	Ch. Poortman, Vreemd en Eigen. Voor een of twee violen	1,50
Stephan Olbrich, Sierheesters en Boomen, bew. door H. de Greeff en H. Stienstra.	1,50	G. van Poppel, De hoofdzaken der Duitsche spraakleer. Een repetitieboekje voor de hoogste kl. Gymn., H. B. S. en middelbare handelsscholen	0,45
Of Olden Times and New, onder redactie van L. van der Wal.		G. van Poppel, Grundriss der deutschen Literaturgeschichte für den Schulgebrauch, ingenaaid f 1,00, gebonden	1,25
Charles Dickens, The Chimes door K. ten Bruggencate, geillustreerd, gecartonneerd 3e druk	0,75	M. Pott, Aardrijksk. Woordenboek, geb.	2,90
Charles Dickens, A Christmas Carol door K. ten Bruggencate, geillustr., gecartonneerd 8e druk	0,75	H. de Raaf, Punt A 4e druk	0,60
W. Shakespeare, The Merchant of Venice door K. ten Bruggencate, met verkl. aantekeningen 3e druk	0,50	J. E. van Renesse, Levensbericht van Dr. Jan Pieter Heye	0,50
Dr. H. Oort, Toespraak, geb. 2 Mei 1910	0,30	D. Reinders, Uit het hoofd. Een cursus voor kweekel. en onderw. ter oef. in het oplossen van vraagst. uit het hoofd	0,75
J. Oosterkamp, Punt C (tweede gedeelte) van het programma van het examen in de paedagogiek voor de akte van hoofdonderwijzer(es), gebonden	2,50		
J. Oosterkamp, Examenopgaven over onderwijs en opvoeding (voor de hoofdkte)	0,50		

D. W. Reinders, Repetitor of 44 repetitielessen in 't rekenen	f 0,40	C.-M. Robert, Recueil de traduct. 9e druk	f 0,75
G. Reinders, Algem. veevoelt, in lin. 2e dr.	0,90	C.-M. Robert, Gramm. française, 4e druk	2,90
G. Reinders, Rundveevoelt, in linnen . .	0,90	C.-M. Robert, Exercices sur la grammaire française, deux parties	4e druk 1,90
G. Reinders, Schapen en Varkeest, in lin.	0,90	C.-M. Robert, Matér. préparat. Exerc. de traduct. et de rédact., direct. et conseils	1,25
O. J. Reinders, Een nieuw honderdtal, 2e Reeks	0,35	C.-M. Robert, Tot eigen Oefening 2e druk	1,00
O. J. Reinders, Hoofdperson. uit de Vad. Geschiedenis 2 stukjes	0,45	C.-M. Robert, Études et Glanures, prem. et deuxième série	à 1,00
J. E. van Renesse, Levensbericht van Dr. Jan Pieter Heye	0,50	C.-M. Robert, Lect. Grad. I. Édité. A 22e dr.	0,80
REVISED EDITIONS.		C.-M. Robert, Lect. Grad. I. Édité. B. 9e dr.	1,00
I. Baroness Orczy, The Scarlet Pimpernel, edited by J. C. G. Grasé and A. E. H. Swaen, illustrat., geb. 2e dr.	1,50	C.-M. Robert, Guide pour les Exerc. d'éloc. et de convers. des Lect. graduées . .	0,50
II. H. G. Wells, Wheels of Chance, ed. by J. C. G. Grasé and A. E. H. Swaen, geb.	1,50	C.-M. Robert, Lectures Graduées II. La France et les Français	1,25
Dr. C. H. van Rhijn, Het oudste Christend. Gebonden	0,65	C.-M. Robert, Lectures Graduées III. Paris et les Parisiens	6e druk 1,50
Dr. C. H. van Rhijn, Tempia Groningana. E. Rijpma, Bekn. Nederl. Spraakkunst	4,50	C.-M. Robert, La Lyre franç., I, gec. 4e dr.	0,60
E. Rijpma, Vragen en oefeningen bij Ned. Spraakkunst	0,80	C.-M. Robert, La Lyre franç., II, gec. 2e dr.	0,80
E. Rijpma, Gids bij de studie der Ned. Letterk. Vooral ten d. van cand.-hondw. Bespr. v. versch. werken. 2 dln. 2e druk à f 1,00, gebonden in één deel. . . .	2,25	C.-M. Robert, Phraséologie française. Rép. systém. de proverbes etc. geb.	3,90
E. Rijpma, De Nederlandsche Taal. Een studie- en repetitieboek voor Candidaat-Hoofdonderwijzers	1,00	J. F. Rode, Nos fautes de franç. 6e druk	0,60
F. v. Rijsens, Vaderl. Geschieden. voor de lagere school	12e druk 0,30	J. F. Rode, Pour s'entraîner au langage technique français	1,75
F. v. Rijsens, Leesboek over de Gesch. des Vaderlands	6e druk 0,35	Dr. I. J. H. Rogge, Demosthenes. Eerste Philipp. Redev. en Olynthische Redev.	0,60
F. v. Rijsens, Bekn. Gesch. d. Vaderl. 8e dr.	0,75	Dr. I. J. H. Rogge, Demosthenes' contra Boeotum, pro Phormione, contra Cononem contra Callicleem. Met aant.	0,60
F. v. Rijsens' Gesch. des Vaderlands voor Gymnasiaal, Middelbaar en Lag. ond., 11e, herziene druk, bewerkt door Dr. A. J. van der Meulen, ing. f 1,75, geb. . .	2,00	P. Roorda, De Klankler en hare pract. toepassing bij de beoefening der nieuwe talen	2e druk 1,25
F. v. Rijsens, Geschiedenis van ons Vad. 4e druk, ing. f 3,50, geb.	3,90	B. Rosier en L. de Vries, Teekenen, Meten en Rekenen, Oef. voor de lagere school, 4 stukje	2e druk à 0,20
F. v. Rijsens, Onze Oranjevorsten, ingen. f 1,40, geb.	1,75	B. Rosier en L. de Vries, Pract. Rekenonderw. voor de lag. sch., 1e st., 2e dr.	0,30
F. v. Rijsens, Gesch. der Nederlanden, geïllustreerd, ingenaaid f 1,00, gebonden	1,90	Practisch Rekenonderwijs, 2e st., 2e dr.	0,30
F. v. Rijsens, Historische Lectuur, geb.	1,50	Practisch Rekenonderwijs, 3e st., 2e dr.	0,25
F. v. Rijsens, Algemeene Gesch. in bekn. vorm. Bew. d. M. ten Bouwhuys. 9e druk	0,35	Practisch Rekenonderwijs, 4e st., 2e dr.	0,25
F. v. Rijsens, Hoofdpers. uit de Alg. Gesch. I. (Oudheid en Middeleeuwen) 3e druk	0,40	Practisch Rekenonderwijs, 5e st., 2e dr.	0,25
F. v. Rijsens, Overzicht der Algemeene Geschiedenis	3e druk 0,90	Practisch Rekenonderwijs, 6e st. 2e dr.	0,25
F. v. Rijsens, Algemeene Geschiedenis. 8e druk, ing. f 1,75, geb.	2,00	B. Rosier en L. de Vries, Eenv. Rekenen Rekenboek voor de lagere school, I . .	0,20
F. v. Rijsens, Leerboek der Algemeene Geschiedenis ing. f 3,50, geb.	3,90	Eenvoudig Rekenen, II, III	à 0,25
C.-M. Robert, Kleine Fransche Spraakkunst	9e druk 0,60	Eenvoudig Rekenen, IV-IX	à 0,20
C.-M. Robert, Exerc. élém. de gramm. française	10e druk 0,60	P. van Rossum, Pract. leerb. d. Eng. taal ten dienste v. h. uitgebr. L. O., herh. sch. en taalc. Compleet in 3 deeltjes, per deeltje	2e druk 0,50
C.-M. Robert, Abrégé de la grammaire française	20e druk 1,00	Dr. J. J. Le Roy, Grondbegr. der natuurk.	1,25
C.-M. Robert, Exerc. sur l'Abrégé de la grammaire française	20e druk 1,00	Dr. J. J. Le Roy, Natuurkennis van den gezonden Mensch	2e druk 1,60
		Dr. J. J. Le Roy, Natk. Lessen I 4e dr.	1,60
		Dr. J. J. Le Roy, Natk. Lessen II 3e dr.	1,75
		Dr. J. J. Le Roy, Natk. Lessen III 3e dr.	1,90
		Dr. M. Salverda - Le Roy, Handl. bij het onderw. in de beginselen der Plant- en Dierkunde	10e druk 3,75
		H. Scheepstra, Onderwja en Opvoeding gebonden	4e druk 2,50
		H. Scheepstra, K. Veldkampen W. Walstra, Spreken en Lezen, geïll. 4 st. 4e dr. à	
		H. Scheepstra, K. Veldkampen W. Walstra, Handleiding bij Spreken en Lezen . . .	1,00

H. Scheepstra en W. Walstra, Natuurkennis voor de Volksschool.	
I. Planten en Dieren	9e druk f 0,40
II A. Planten en Dieren	7e druk 0,40
III A. Planten en Dieren	5e druk 0,40
II B. Natuurkunde	5e druk 0,35
III B. Natuurkunde	4e druk 0,25
H. Scheepstra en W. Walstra, Handl. bij de natuurk. voor de Volksschool	2e druk 1,25
H. Scheepstra en W. Walstra, Twintig pl. voor aanschouwingsonderwijs, 1e serie f 8,00; opgepl. op zwaar carton	4e druk 14,50
H. Scheepstra en W. Walstra, Handl. 6e dr.	1,00
H. Scheepstra en W. Walstra, Ambachten en bedrijven, vijftien pl. voor aanschouwingsonderwijs, 2e serie f 10,00; opgepl. op zwaar carton	2e druk 16,00
H. Scheepstra en W. Walstra, Handleiding 2e serie	2e druk 1,50
H. Scheepstra et W. Walstra, l'Enseignement intuitif à l'école primaire. Traduit du Néerlandais par Aug. Gittée	1,00
H. Scheepstra et W. Walstra, Arts et manufactures. Traduit du Néerlandais par Aug. Gittée.	1,00
H. Scheepstra en W. Walstra, Schoolwandelingen	0,25
H. Scheepstra en W. Walstra, Bekn. Gesch. v. de opr. en h. onderw., vooral in Nederl. (Punt D van het progr. v. de hoofdacte), ing. f 2,90, geb.	4e druk 3,50
Mr. C. J. H. Schepel, Aanleg van Tramwegen op openbare wegen.	1,25
H. Schierbeek, Schoolkaart van Europa, in 6 bladen. In losse bl. f 7,50; opgepl. ongeveer f 16,50, gev.	3e druk 17,50
J. Schmal, De Nijverh. v. kinderen, I	3e dr. 0,35
J. Schmal, De Nijverheid voor kinderen, II	0,35
H. Scholte, Hoeveel en Waarom? 1e-5e deeltje, A en B	9e druk à 0,15
H. Scholte, Hoeveel en Waarom? 6e d. 6e dr.	0,25
H. Scholte, Hoeveel en Waarom? 7e d. 4e dr.	0,25
H. Scholte, Handleiding bij „Hoeveel en Waarom”, geb.	2e druk 2,25
H. Scholte, Practisch Rekenboek 2e druk	0,25
H. Scholte, Eenvoudig en Practisch, 250 rekenopgaven voor de hoogste klasse der lag. sch. en voor het herh. onderwijs	0,25
H. Scholte, Hoeveel en Waarom? Supplement voor hen, die zich voorbereiden voor de toel. op H. B.S. of Gymnasium	10,00
H. Scholte, Kleine Rekenplaten, op carton in blikken doosje f 0,30, bij 10 st. en meer	à 0,25
H. Scholte, Klassikale Rekenplaten, op carton in blikken doos	1,25
Dr. C. D. Schönfeld, Beknopt leerboek der Planimetrie	5e druk 1,00
Dr. C. D. Schönfeld, Beknopt leerboek der Stereometrie	3e druk 1,00
Dr. C. D. Schönfeld, Vraagstukken over Planimetrie en Stereometrie	2e druk 0,60
Dr. C. D. Schönfeld, Bekn. leerboek der vlakke en bolv. Trigonometrie 3e druk	1,00
School en Leven, Weekblad voor opvoeding en onderw. in School en Huisgezin, 11e jaargang, franco per post	f 3,50
M. J. Schröder, Handleiding bij de Receptuur, 3e druk, geb.	4,90
M. J. Schröder en Dr. H. G. de Zaaier, Handl. bij het onderw. in de Receptuur. I. Scheikunde, bewerkt door Dr. M. J. Schröder	2e druk 2,90
II. Pharmacognosie, bewerkt door Dr. H. G. de Zaaier.	2,90
III. Natuurk., bewerkt door M. J. Schröder 2 deelen, 2e druk, gebonden	2,25
IV. Latijn, bew. door H. J. Spitzzen 2e dr.	1,75
V. Oefeningen in het vertalen van recepten, bew. door M. J. Schröder, geb.	2,75
VI. Repetitorium voor receptuur, scheik. en natuurk., bew. door C. G. Baert, geb.	2,50
B. H. Schroven, Aardrijkskundig-landbouwk., beschrijving van Nederl., geb.	0,90
P. A. Schwippert, Elementar-Wörter- u. Phrasen-Sammlung	0,75
John Huddleston Slater, A conc. gramm. of the English Language, for the use of dutch Students.	5e druk 0,90
Dr. H. J. Slijper, Pract. Oefeningen in de scheikunde, in linnen	0,40
G. van der Sman, Overz. van ons Staatsbestuur, met verwijz. naar onze gesch. met 2 gekleurde kaartjes	0,75
G. van der Sman, Besturen en Regeeren. Over bestuur, regeeren en staatsorg. van onzen Staat, ten dienste van voortgezet onderwijs (vooral Herhalingscholen en Burgeravondscholen)	0,50
Dr. H. Snellen Jr., Handleiding bij het oogheelkundig onderzoek, gebonden	2,75
K. de Snoo, Beknopt leerboek der Verloskunde, ingen. f 7,90, geb. in half leder	8,75
Dr. J. S. Speyer, Observaciones et amendat.	1,50
Dr. J. S. Speyer, Lat. Spraakk., I, 3e dr.	1,90
Dr. J. S. Speyer, Lat. Spraakk., II, 3e dr.	1,90
Dr. J. S. Speyer, Mos Majorum	0,75
Dr. J. S. Speyer, De Brahmanen en hunne beteekenis voor het Indische Volk	0,75
H. P. Steenhuis, Looft den Heer! 3e dr. à 25 Ex. en meer	à 0,60
H. P. Steenhuis, Laus Deo	1,25
25 Ex. en meer	à 0,90
H. P. Steenhuis, De Harmoniumspeler, 4e druk ingen. f 2,00, geb.	2,50
H. P. Steenhuis, Aan 't Harmonium, ing. f 2,00, geb.	2,50
H. P. Steenhuis en M. Weersma, Christ. zangen. Part. met begeleiding voor orgel of piano I, II	à 1,90
Part. zonder beg. à f 0,75. 25 Ex. en m. à	0,50
R. L. Stevenson, Treasure Island, annot. and illustr. by C. Timmerman, Auth. edit.	1,25
Joh. Storm-Robert, Fransche spr. oef. t. gelijktijd. beoef. van de spraak. en de gesproken taal, <i>Middelcursus</i> 4e druk	1,25
Joh. Storm-Robert, Fransche spr. oef. <i>Hoogere Cursus</i>	1,40
W. Struik, Chapitres détachés.	1,25

W. Struik en W. J. Jongejan, De Fransche taal. Leercursus ten dienste van het uitgebreid lager onderwijs, I A, I B, geïllustreerd, in linnen	f 0,45
II A, II B, geïllustreerd, in linnen à III A, III B, geïllustreerd, in linnen à Compleet in 3 deeltjes Serie A en 3 deeltjes Serie B.	0,45
W. Struik en W. J. Jongejan, Handleiding beh. bij „de Fransche taal”, leercursus ten dienste van het uitgebr. lag. ond.	1,25
W. Struik en W. J. Jongejan, Cahier de Verbes, in linnen rug	0,45
Dr. W. F. R. Suringar—Calkoen, Zakflora, gebonden, met gekl. platen	2,50
De Nieuwe Taalgids, onder redaktie van B. J. Koopmans en Dr. C. G. N. de Vooy. 3e Jaarg., p. Jaarg. f 3,50, fr. per post	3,80
T. Terwey, Nederlandsche Spraakkunst Herzien door M. Mieras, 14e druk, ing.	1,25
T. Terwey, Beginselen der Ned. Spraakk. Herzien door M. Mieras.	1,00
T. Terwey, Korte Nederl. Spraakkunst Herzien door M. Mieras.	0,60
T. Terwey, Oef. bij de Korte Ned. Spraakk. Herzien door M. Mieras.	0,60
Testamentum Novum Graece, instruxit Dr. J. M. S. Baljon, gebonden	7,50
A. Teunisse en A. M. v. d. Velden, Nuttige Handwerken voor Meisjes.	1,25
Dr. A. v. Thijn, Leerb. der Algebra, I, II met Antwoorden	1,25
Dr. A. v. Thijn, Leerb. der Algebra, III	1,60
Dr. A. v. Thijn, Leerboek der Vlakke driehoeksmeetng, met Antw. 2e druk	1,25
Dr. A. v. Thijn, Leerboek der Vlakke Meetkunde, I.	1,25
Dr. A. v. Thijn, Leerboek der Vlakke Meetkunde, II, met opgaven	1,25
Dr. A. v. Thijn, Leerb. d. Stereometrie 2e dr.	2,25
Dr. A. v. Thijn, Beknopt leerboek der Stereometrie	1,25
G. Tiemersma Hzn., Rekenb. v. Amb.sch. te Leerjaar. — Timmeren	0,25
te Leerjaar. — Meubelmaken en Huisch. te Leerjaar. — Smeden en Bankwerken.	0,25
Van alle Tijden, onder red. v. C. G. Kaakebeen en Jan Ligthart.	
1. Esmoreit, abel spel u. d. 14e eeuw 3e dr.	0,30
2. Beatrijs, n. h. Haagsche handschr. uitg.	0,40
3. Reinaert de Vos	0,90
4. Middelnederl. Lyrische Gedichten door Dr. D. C. Tinbergen	1,00
C. Timmerman, English for beginners. Illustrated	0,40
C. Timmerman, A short English School-grammar	0,60
C. Timmerman, The First Reader 2e dr.	1,25
C. Timmerman, First Exercises in English Grammar	0,75
C. Timmerman, Dutch Texts . 2e druk	0,60
C. Timmerman, The Second Reader. ill.	1,25
C. Timmerman, Think in English. Exerc. in English Composition, illustrated first series	0,60
C. Timmerman, Think in English. Exerc. in English Composition, illustr. second series	2e druk f 0,60
C. Timmerman, Hoofdzaken der uitspraak van het Engelsch	0,50
C. Timmerman, Twelve English Lessons, first set, illustrated, met vertaal oef.	1,00
C. Timmerman, Twelve English Lessons, second set, met vertaal oefeningen	0,75
C. Timmerman, Twelve English Lessons, third set.	1,00
C. Timmerman, Reader and home lesson book. Part I	0,45
Reader and home lesson book. Part II.	0,80
Reader and home lesson book. Part III	0,75
C. G. Tromp, Frohe Stunden. Deutsches Lesebuch für holl. Lehranstalten, I 2e dr.	0,90
C. G. Tromp, Frohe Stunden, II	1,25
C. G. Tromp, Frohe Stunden, III	1,25
C. G. Tromp, Wort und Satz. 3e druk	0,60
C. G. Tromp, Oef. bij Altens' Deutsche Grammatica	2e druk 0,50
W. Uittenbogaard, Vertaal oef. op Dr. L. Wirth's synon., homon. Redensarten etc.	1,00
W. Uittenbogaard, Sammlung der Examenaufgaben Deutsch-Niederl. für das Elementardiplom, a. d. Jahren 1893—1907	1,00
Dr. J. S. v. Veen, Beknopt overzicht der Grieksche mythologie	0,60
Dr. S. D. van Veen, Trakt. 1—34 à f 0,01, 100 Ex. f 0,75, 500 Ex.	3,00
Dr. S. D. v. Veen, De Gereformeerde Kerk van Friesland in de jaren 1765—1804	2,90
Dr. S. D. v. Veen, Levensbrevier. Woorden uit den Bijbel.	0,50
2e goedk. dr. à f 0,15, 25 Ex. en meer à	0,10
Dr. S. D. v. Veen, Uit 3 eeuwen, ing. f 2,50, gebonden	2,90
Dr. S. D. v. Veen, Kracht tot arbeid.	1,25
Dr. S. D. v. Veen, Historische Studiën en Schetsen, gebonden	2,50
K. Veldkamp, De inv. v. spreekond. als vak	0,65
K. Veldkamp, Vocalisen voor gem. koor	0,75
K. Veldkamp, Klankschoonh. bij den zang	1,00
K. Veldkamp, Spreek oef. (ter verkr. van gezonde, natuurl. duidel., klankr., bulgz. spraak), ing. f 1,40, geb.	1,75
K. Veldkamp, Voor jonge Moeders. (De bew. der spr. ontw. in de eerste levensj.)	0,25
K. Veldkamp, Wenken, betr. h. verhelpen der spraakgebreken in de klasse	0,25
K. Veldkamp, Spaar uw keel! Het juiste gebruik der stem. Voor predikanten, leeren, onderwijzers, enz.	0,25
K. Veldkamp, Practische Muziek leer met een aanhangsel over Zangonderwijs, ten gebuik aan Kweek- en Norm.sch. I, II à	0,90
K. Veldkamp, Eenv. dicteeroef. ten gebr. bij het element. zang- en muziekonderw. I. „Do-re-mi-fa-sol”	0,30
II. „Do-do”	0,30
K. Veldkamp, Muziekboekje bij de Een-voudige Dicteroefeningen, I, II	à 0,10
Mr. Dr. H. S. Veldman, Het Nederlandsche Staatsrecht, aan de Grondwet ontl., geb. 2,50	

Mr. Dr. H. S. Veldman, Het Nederlandsche Gemeenterecht aan de Grondw. ontl., geb.	f 2,50	H. Wagenvoort, Op Rozenhof, III, geillustreerd, in linnen	2e druk f 0,30
J. Versluys, Bagins, d. nieuw. meetek. 6e dr.	0,60	H. Wagenvoort, In ruimer Kring, I, Leesboek voor de hoogere klassen der Chr. scholen, geillustreerd	3e druk 0,40
J. Versluys, Leerb. der vl. meetek. 11e dr.	1,25	H. Wagenvoort, In ruimer Kring, II 2e dr.	0,40
P. A. Versluys, Gesch. van het Vaderland	0,75	H. Wagenvoort, In ruimer Kring, III 2e dr.	0,40
N. J. Visscher, Tal v. opl. v. d. Rek. vraagst.	0,75	H. Wagenvoort, In ruimer Kring, IV.	0,40
A. de Visser, Israëls ambten bedr. in Jezus' dagen, ingen. f 1,00, gebonden	1,40	H. Wagenvoort en J. Hobma, Sprokkel.	0,50
Dr. C. W. Vollgraaf, De wederontd. en wederopbouw der oudheid.	0,50	H. Wagenvoort, De Nieuwe Taal cursus Meth. gerangsch. oef. v. h. onderw. in de Ned. taal. Compl. in 4 deeltjes, per deeltje	0,30
Wilh. Vollgraaf, Nikander u. Ovid, I, geb.	2,90	L. van der Wal, Pictures from England	1,50
Dr. C. G. N. de Vooy's, Historische schets van de Nederl. Letterk., voor schoolgebr. en hoofdacte-studie, gebonden 3e druk	1,75	L. van der Wal, London Pictures, illustr.	1,90
Dr. C. G. N. de Vooy's, Verzameide Letterkundige Studiën, gebonden	2,50	W. Wals, Schrijf. Kleinschr. 1-3, 2e dr. à	0,40
G. J. Vos Az. en Jacs. M. Vos, Voorheen en Thans, Ing. f 1,25, geb.	1,50	W. Wals, Schrijf. Grootschr. 1-4, 3e dr. à	0,40
Lucie Vos, Entre Nous. Avec la collaborat. de Jan Ligthart et H. Scheepstra, I, gebonden	0,55	W. Wals, Korte aanw. bij het gebr. der 3 cahiers voor het schoonschrijven	0,50
Entre Nous, II, gebonden	0,80	W. Wals, Schrijf. Rondsch. 1-3, 2e dr. à	0,20
Entre Nous, III, gebonden	0,85	W. Wals, Rondschrift, handleiding bij het gebruik der 3 cahiers	0,30
M. de Vos, Het Kadaster en de boekh. op de Hypotheken	5,50	W. Wals, Schrijfvoorbeelden in 26 bladen	1,50
M. de Vos, Leerb. der Lagere Geodesie Vriend of Vijand? Een leesb. v. d. lag. sch. uitg. door de Ned. Onderw. Propag. club (voor drankbestr.), geill., geb. 3e druk	0,25	W. Wals, Oefen. voor het machineschr.	0,40
L. de Vries, Practisch Rekenonderwijs in de lagere school. Handleiding I	1,25	Dr. W. G. van der Weerd, Mixta Graeca et Latina	0,90
L. de Vries, Practisch Rekenonderwijs in de lagere school. Handleiding II	0,90	G. C. Weeren, Zingende Jeugd, woorden van G. W. Lovendaal, I, geill. 3e druk	0,50
L. de Vries, Hoofdelijk rekenen. Rekenboek voor de hoogste klasse en de vervolgg. klasse der lagere school, 1ste stukje	0,20	G. C. Weeren, Zing. Jeugd, II, geill. 3e dr.	0,50
L. de Vries, Hoofdelijk rekenen, 2de st.	0,20	G. C. Weeren, Zing. Jeugd, III, geill. 3e dr.	0,50
Dr. Jan de Vries en W. H. L. Janssen van Raaij, Leerb. der Vl. Meetek., 4e druk, herz. en bijgew. d. W. J. Wisselink, geb.	1,50	G. C. Weeren, Liederboek v. de school en het leven. 405 liederen, ing. f 0,50, gebonden	0,65
Dr. J. v. Wageningen, Latijnsch-Nederl. Woordenboek, geb.	7,50	M. Weersma, Nieuw Leesboek voor de Chr. scholen, 2 stukjes	à 0,25
		M. Weersma, Uitspanning door Inspanning, 2 deeltjes	6e druk à 0,40
		Dr. K. F. Wenckebach, Exper. en Klin.	0,65
		Dr. E. Wiersma, Het psychologisch experiment en de psychiatrie	0,75
		J. P. J. Wierts, Jong Nederl. 20 kinderl. met pianobegel. (Ged. v. Lovendaal e.a.)	0,00
		J. P. J. Wierts, Jong Nederl. 20 kinderl. Zangboekje. (Ged. van Lovendaal e.a.)	0,25
		Prof. J. W. van Wijhe, Onderwijs en Laboratorium bij de Ontleedkunde	0,50
		W. van der Wijck, Poésies Lyriques, gec. H. J. v. Wijlen et J. Mart. Müller, Cours de langue franç., d'après la méth. directe.	0,90
		Cours primaire I. <i>Livre du Maître</i>	0,75
		Cours prim. I, avec ill. <i>Livre de l'élève</i>	0,35
		Cours primaire, avec illustr., II, A	0,55
		Cours primaire, II, B	0,75
		H. J. van Wijlen, Jaartallenboekje voor de gewone lagere school	0,10
		J. E. K. van Wijnen, Aarde zon en maan	0,75
		Dr. J. A. Wijnne, Algemeene Geschiedenis, 4 deelen	40e druk à 2,90
		Dr. J. A. Wijnne, Handboek der Algem. Geschiedenis	7e druk 3,90
		Dr. J. A. Wijnne, Overzicht der Algem. Geschiedenis	13e druk 1,90
		Dr. J. A. Wijnne, Geschiedenis van het Vaderland	8e druk 3,90
		Dr. J. A. Wijnne, Beknopte Geschiedenis van het Vaderland	11e druk 1,90

Prijs der 3 Woordenboeken
OUDE TALEN (Engelbregt of van Wageningen, van den Es, Mehler) per stel besteld, slechts . . . f 15,50.

Dr. J. v. Wageningen, Het karakterist. in de Lat. taal- en hare letterkunde	0,75
R. v. Wageningen Pz., Tijdtafel van de Geschiedenis des Vaderlands. 6e druk	0,40
H. Wagenvoort, In en om ons Huis. Voorlooper van „In en om de School“, geillustreerd, I	3e druk 0,30
H. Wagenvoort, In en om ons Huis, II, geillustreerd	3e druk 0,30
H. Wagenvoort, In en om ons Huis, III, geillustreerd	3e druk 0,30
H. Wagenvoort en A. G. Schilp, In en om de School. 1e stukje 5e druk, 2-6e stukje 4e druk, in linnen	à 0,35
H. Wagenvoort, Op Rozenhof. Leesboek v. de Chr. school. Compl. in 3 deeltjes, I, geillustreerd, in linnen	2e druk 0,30
H. Wagenvoort, Op Rozenhof, II, geillustreerd, in linnen	2e druk 0,30

Dr. J. A. Wijne, Gesch. van de Ned., I f 4,50	J. Worp, Practische orgelschool, 2e dr., 2 din, ing. à f 2,50, geb. à f 3,90
Dr. J. A. Wijne, Geschiedenis (verspr. en nieuwe opstellen) 3,75	J. Worp, De Melod. d. Psalmen, Lof- en Bedez., herz. d. H. P. Steenhuis, geb. 9e dr. 2,90
Dr. J. A. Wijne, Binnenl. gesch. v. Frankr. Dr. J. A. Wijne, Oost. volken en Griekenl. Dr. J. A. Wijne, Eenige opmerk. over W. Ihne, Römische Geschiede 0,75	J. Worp, De Melod. d. Evang. Gez., herz. door H. P. Steenhuis, geb. 6e druk 3,00
Dr. J. A. Wijne, De historien v. Marcus Coriolanus, Spurius Cassius Vecellinus en Spurius Mallius 0,75	J. Worp, De Melodiën v. d. Vervolgbundel, herzien door H. P. Steenhuis, geb. 4e dr. J. Worp, Honderdvijftig voorspelen 3e dr. J. Worp, 25 naspelen voor orgel 2e druk J. Worp, Zingende Kinderwereld. Kinderliedjes voor een of twee stemmen met pianobegeleiding, 1e-5e twaalftal, 15e druk à f 0,65, geb. in linnen stempelb. J. Worp, De zingende Kinderwereld, met piano-begeleiding. Met 12 gekleurde platen, n. aquarellen van C. Jetses, gec. Zingende Kinderwereld voor school en huis, zonder pianobegeleiding 3e druk J. Worp's Zangboekjes voor de lagere scholen en voor zangscholen.
Dr. G. Wildeboer, Het ontstaan van den Kanon des Ouden Verbonds, geb. 4e dr. Dr. G. Wildeboer, Letterkunde d. Ouden Verbonds, 3e druk, geb. 5,90	J. Worp, De zingende Kinderwereld, met piano-begeleiding. Met 12 gekleurde platen, n. aquarellen van C. Jetses, gec. Zingende Kinderwereld voor school en huis, zonder pianobegeleiding 3e druk J. Worp's Zangboekjes voor de lagere scholen en voor zangscholen.
Dr. G. Wildeboer, Jahvedienst en Volksrelgie in Israël 0,65	Herzien door S. Schellink. { 1e Zangb. 18e verb. dr. 0,30 2e Zangb. 11e verb. dr. 0,30 3e Zangb. 8e verb. dr. 0,30 4e Zangb. 5e verb. dr. 0,30
Dr. G. Wildeboer, De tegenw. stand van het Oud-Testamentisch vraagstuk . . . 0,50	Handl. bij J. Worp's Zangb. d. S. Schellink J. Worp, Schoolliedjes voor 2 stemmen . J. Worp, Een boekje met liedjes voor 2 stemmen 12e druk J. Worp, Twintig driestem. lied. 7e druk J. Worp, Veertig tweest. liedjes 5e druk J. Worp, Do-re-mi, Zangm., I 10e druk J. Worp, Do-re-mi, Zangm., II 7e druk J. Worp, Zangsch., I, 2- en 3st. Canons Dr. J. A. Worp, Geschiedenis van het Drama en het Tooneel in Nederland, deel I, II, gebonden 4,90
Dr. G. Wildeboer, Het Oude Testament van historisch standpunt toegelicht, geb. Dr. L. Wirth, Synonyme, Homonyme Redensarten etc. der Deutsch-Niederlind. Sprache ing. f 2,75, geb. 3,25	Dr. A. v. IJsendijk, Ovid. Elegiacus. 2e dr. F. L. Zahn, Bijbelsche Geschiedenis, 71e duizend ing. f 4,00, geb. 1,25 25 Ex. à f 0,80; 50 Ex. à f 0,60; 100 Ex. ing. 0,50
J. C. Wirtz Czn., Paedagogiek voor Chr. Kweekscholen en Normalessen, geb. 2,25	F. L. Zahn, Geschiedenis der Chr. Kerk 16e druk, ing. f 0,75, geb. 1,00 25 Ex. à f 0,60; 50 Ex. à f 0,50; 100 Ex. ing. 0,40
J. C. Wirtz Czn., De Paedagog op het Ex. J. C. Wirtz Czn., Leerplan voor de school met den Bijbel (ter perse)	F. L. Zahn, Een woord aan ouders en onderw. bij de Bijb. Gesch. 0,25
W. J. Wisselink, Leerboek der Mechanica, hoofdzakelijk voor de H. B. S. met 5-j.-c., gebonden 2,90	Dr. K. H. M. van der Zande, Beknopt Leerb. der Zuivelver., in linnen 3e druk C. F. A. Zernike, Paedagogisch Woordenboek, geb. in half leder 7,75
W. J. Wisselink, Vraagstukken over Mechanica behorende bij het Leerboek der Mechanica, gebonden 2,25	J. G. Zijlstra, Taalk. Allerlei. Steloefen. A. I . 3e druk f 0,25 B. I . 3e druk 0,25 A. II 0,25 B. II 0,25
H. Witte, Plantkunde voor school en huis, I-III 8e druk à Wolters' New Reader, Part I, II, ing. à Dr. J. Woltjer, Latijnsche Gramm. 5e dr. Dr. J. Woltjer, Bekn. Lat. Grammatica Dr. J. Woltjer, Lat. oef., I, II 3e druk à Dr. J. Woltjer, Latijnsche oefen., III 2e dr. Dr. J. Woltjer, Grieksche Gramm. 2e dr. Dr. J. Woltjer, De onregelmat. Grieksche werkwoorden 2e druk 1,00	J. G. Zijlstra, Meetk. rekenb., 2 st. 2e dr. à J. G. Zijlstra, De eerste Lessen 1,00
Dr. J. Woltjer, Serta Romana 4e druk, ingenaaid f 1,90, gebonden 2,50	IJ. Zijlstra, Van de School het Leven in Leesboek voor voortgezet lag. onderwijs, herbalings- en opleidingscholen, 4 deeltjes, geïllustreerd, in linnen, 4e druk à H. Zondervan, Nederland buiten Europa. Aardrijksk. schets der bez. en kol. 2e dr. 0,90
Dr. J. Woltjer, Oratio de summa Philol. J. Worp, Een lentedag. Partituur met pianobegeleiding 4e druk 1,25	H. Zondervan, Het Wereldverkeer in Word en Beeld. Zes schoolplaten voor het Aardrijksk. onderwijs. Opgeplakt op zwaar carton, met geïll. Handleiding . 23,70
Partituur zonder pianobegel. 10e druk J. Worp, Vacantie. Partituur met begel. Partituur zonder pianobegel. . 2e druk 0,50	
J. Worp, Kleine Muzieklee, herzien door S. van Milligen 13e druk 1,00	
J. Worp, Algemeene Muzieklee, herzien door S. van Milligen 6e druk 3,90	
J. Worp, Oefening v. stemvorming, Bas J. Worp, Oefeningen, Contra-alt. . . . 0,25	
J. Worp, Oefeningen, Sopraan of Tenor J. Worp, Oefeningen, Alt 0,25	
J. Worp, 25 liederen voor Mannenkoor 5e verm. uitg. door H. P. Steenhuis . . 0,75	
J. Worp, 12 Volksliedjes v. Mannenkoor J. Worp, Volksliederen, met pianobegel, 2e verm. uitg., door H. P. Steenhuis . 0,50	

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.



WOORDENBOEKEN. NIEUWE TALEN.

M. J. KOENEN, VERKLAREND HANDWOORDENBOEK
DER NEDERLANDSCHE TAAL.

8e druk, 1 deel in linnen f 2,75.

C. R. C. HERCKENRATH, I. Fransch-Nederlandsch.
II. Nederlandsch-Fransch.

Tweede 5000-tal.

f 4,50 in half leer in 1 deel of
2 deelen in linnen f 4,50.

(Het eenige Fransch Woordenboek, dat bij ieder woord de uitspraak phonetisch aangeeft).

I. VAN GELDEREN, I. Duitsch-Nederlandsch.
II. Nederlandsch-Duitsch.

f 5,80 in half leer in 1 deel of
2 deelen in linnen f 5,80.

**K. TEN BRUGGENCATE-
L. VAN DER WAL,** I. Engelsch-Nederlandsch.
II. Nederlandsch-Engelsch.

4e druk, f 5,40 in half leer in 1 deel of
2 deelen in linnen f 5,40.

Prijs der 4 Woordenboeken NIEUWE TALEN per set beschild., slechts 17,50.

Prijs der 4 Woordenboeken NIEUWE TALEN per set beschild., slechts 17,50

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.

Ch. ALTENA,

HOCHDEUTSCHE SPRACHLEHRE

FÜR NIEDERLÄNDISCHE SCHULEN.

DERDE DRUK. — Prijs . . . f 0,50.

Een nuttig boekje dat uitstekende diensten kan bewijzen, daar het kort en bondig onze Nederlandsche leerlingen met de voornaamste eigenaardigheden der Duitsche taal bekend maakt.

't Is ook een niet gering voordeel, dunkt mij, dat de schrijver vooral door goed gekozen voorbeelden het verschil voor sommige gebruiksvormen der twee talen doet uitkomen. Die voorbeelden immers zetten zich vast in het geheugen van den leerling, die daardoor niet weinig geholpen wordt, de juiste vormen en woorden te gebruiken, in zoovele andere gevallen die kunnen voorkomen, en die natuurlijk niet binnen het bereik kunnen vallen van een zoo beknopte spraakleer als de schrijver ze hier wilde samenstellen.

Keurboeken.

C. G. TROMP,

OEFENINGEN

BIJ

ALTENA's DUISCHTE GRAMMATICA EN
HOCHDEUTSCHE SPRACHLEHRE.

Tweede druk. — Prijs . . f 0,50.

Die vorliegenden Uebungen sollen als Wiederholung des Gelernten eine Uebergangsbrücke zu ganz freien Uebersetzungen bilden. Zu diesem Zwecke hat sich der Verfasser bestrebt dem Schüler statt zusammenhangsloser Sätze vollständige Skizzen oder Erzählungen vorzulegen. Auch soll die Umgangssprache die nötige Berücksichtigung finden.

Im allgemeinen kann konstatiert werden, dasz der Verfasser seine Aufgabe glücklich gelöst hat.

Museum.

't Geheele boek bestaat uit oorspronkelijke schetsjes en nieuw aangekleede verhaaltjes, die, zooals de geachte schrijver in zijn voorrede zegt, „**een geheel vormen en geschikt zijn om gememoriseerd te worden.**” Doch 't zijn natuurlijk schetsjes met opzet geschreven voor een hoofdstuk der bijbehorende grammatica. Al de oefeningen hebben we met groot genoegen gelezen en sommige zelfs 2 à 3 maal herlezen. Alle schetsjes zijn even vlot geschreven en niemand zou vermoeden, welk een massa toepassingen van regels er in verborgen zijn.

We aarzelen dan ook geen oogenblik dit werk van den heer Tromp **een aanwinst** te noemen voor onze kweekscholen, gymnasia en hogere burgerscholen.

Kath. School.

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS TE GRONINGEN.